

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Reformáció.

A köztudat okt. 31-ét mind általánosabban kezdi elfogadni — a reformáció emlékűnépül. Természetes. Véges formák közt élő emberek vagyunk. A láthatatlan, a szellemi javak és hatalmak is realizált formájuk által hatnak reánk. Az férközik közel szívünkhöz, a mi látható formában jelenik meg. Csak az indít meg. A nyomor bármily klasszikus rajzánál mélyebben megindít egy didergő, éhező koldus. Hogy tudjak az árvákért áldozni: látanom kell őket. Hogy becsülni tudjam az államot, egyházat: tapasztalnom kell jótékony hatásait. A történelemnek, az eseményeknek is abban van hatásuk, erejük, hogy bennük az isteni gondviselő vezetésnek tényeit, bizonyítékait látom. A szétszóródott sugarakat össze kell gyűjteni, hogy fényét, melegét érezhessem. Innen, hogy a reformációnak is történeti gyűjtőpontot keresünk. S mely napot lehetne több joggal fogadni el ilyenül, mint okt. 31-ét?! Az emberi szemek elől elrejtett folyamata után a fogamzásnak és az idők méhében való növekedésnek: a születés, a világrajövetel mozzanata ez. Hogy eddig is volt s hogy azután is jó ideig öntudatlan csecsemő, gyűgyögő gyermek maradt: az természetes. De ekkor hívta fel magára a világ figyelmét a vajudás fájdalmának sirása s a megszületett lelkiismereti szabadság kiáltása.

A reformáció s karakterisztikus vonása: az üdvbizonyosság érzete most lép fel — az előkészítők személyétől eltekintve — azzal az öntudatossággal és hitvallói készséggel, mely az élő Istenben gyökerezve, kész szembeszállani, ha kell, az egész világgal.

Hogy ez a momentum, a 95. tétel kifüggesztése a Luther személyéhez fűződik, mit árt az a nem lutheránus többi prot. felekezetnek? Hisz' elvégre a reformáció emlékűnépe nem egyik-másik reformátor személyének szól — a mint tévesen gondolják azok, a kik elmaradottan még most is úgy argumentálnak ez ünnep ellen, hogy „emberimádás“-ra vezet

— hanem a világ kormányát s benne egyháza élethajóját is vezető élő Istennek s a reformátorokról, mint Isten munkája eszközeiről egyformán meg lehet emlékezni e napon, mely a történeti eseményekhez kapcsoltn ugyan, de mégis lényegében azon szellemi hatalomról szól, mely nem csak volt, hanem van is, melynek nemcsak története van, hanem további feladatai is és a jelenben munkásereje is.

Igy állván a dolog, csak sajnálni lehet, hogy a reformátusok most folyó országos zsinata, lefolyt ülésszakában elvetette azokat az indítványokat, a melyek arra irányultak, hogy október 31-ike hivatalos egyházi ünneppé tétessék s mint ilyen számára, az állami elismerés megszereztesse. A zsinat ez alkalommal nem értette meg a kor követelését. Elmaradt a mindinkább terjedő köztudat megett. Ám, bizunk benne, hogy a jövő zsinat már nem térhet ki előle. S erre van alapos okunk. Egyháztársadalmilag ma már minden nagyobb gyülekezetben megülik e napon a reformáció emlékűnépét. Az állam iskolai szünnapot rendelt el e napra az összes protestáns tanulóknak. Zsilinszky államtitkárságának maradandó emléke ez. Mint a beküldött „Meghívó“-kból s most már tudósításokból is látjuk, ifjúsági ünnepélyek, sőt ifjúsági istentiszteletek is tartattak e napon mindenfelé. Az idő megérleli e kérdést s majd a hivatalos egyház is ráüti helybenhagyását a meglevőre. Örvendetes jele az időknek, hogy az öntudatra ébredt egyházi társadalom kezd irányt szabni, vezetni s vonja maga után a konzervatívabb — tán tulságosan is konzervatív — egyházkormányzatot.

Ellenfeleink már érzik ezt. Ah, ezeknek igen élénk érzékük van az eféle iránt. Lám a fővárosban e napra tették a római vezetők a „Pázmány-egylet“ gyűlését. A reformáció ünnepén tüntetés ez az ellenreformáció vezérének neve alatt. A jézsuita-kéz nem pihen.

Hivjon e tény bennünket új lelkesedésre, új munkára. A nagy napnak emlékezete, mely egy mindmaig terjedő nagy szellemi átalakulásnak volt kiindulás pontja, ébressze fel ben-

nünk az Isten iránti hála érzete mellett a mély vágyat egy új reformáció iránt. Vajha adna Isten egy új nagy szellemi fordulatot! Az igazi kegyes lelkekben élénken nyilvánul az óhajlás egy új reformáció iránt: hogy a megcsontosodott egyházban ismét az élő vallásosság vegye át a vezető szerepet.

Hadd jöjjön egy új reformáció a hit új mélységeire szállva, Jézus Krisztus evangéliomába való mélyebb bepillantással, új hitbizonyossággal, új hitvallói készséggel.

Milyen lesz ez az új reformáció? ki mondja meg. Az idők méhe terhes. A vajudas most főleg szociál politikai irányban foly. Mit szül ez: ki tudna arra most feleletet adni. De egyet biztosan mondhatunk. Egészséges szülötte nem lehet vallásos reformáció nélkül. Míg ez nem teremt új érzületet, a lelkek mélyen élő égi szükségleteknek kielégíttetését, testvériségét mindazoknak, kik Istennek igaz gyermekei.

A szabadság czégére alatt elég volt már az orgiákból, a kényszerű egyenlőség fantomja sem hozna gyógyulást. Külön-külön egymásra törnek és egymást emésztik a szabadság és egyenlőség; kibékülésük csak „szabad egyenlőség”-ben lesz feltalálható, ami — testvériség.

Adj Uram minékünk egy új reformációt: az Isten és felebaráti szeretet vallását, a testvériség istenországát!

Tégy keresztyénekké immár — nemcsak névleg hanem lélekben és életben!!

Felhívás a prot. társadalomhoz.

Közel három esztendeje alakította meg a kolozsvári „Bethlen Gábor kör”-t egy lelkes kis csapat

Célja volt a kolozsvári prot. ifjúságot egy szerves, egészséges egyesületben tömöríteni, lelkesíteni a nemes munkára, a hazaszeretetet ápoló, egymás hitét, buzgóságát erősítő, a prot. öntudatot ébresztő munkára.

Ideáljául hajdani dicső fejedelmünket, Bethlen Gábort választotta, a zászló is, a mely alá sorakozott, az övé volt, rajta e három szó: hazáért, egyházért, tudományért!

Nemes cél, fenséges ideál!

Ez a célunk, ez az ideálunk ma is. Ma is a Krisztus evangéliumától áthatott lelkesedéssel akarunk részt venni a munkában, a mely reánk, prot. ifjúságra, vár.

Ezért küzdöttünk eddig is s ezért emeljük fel szeretettel segített kérő szavunkat most is a prot. társadalom tagjaihoz.

Érezzük erőnk csekélységét a nagy feladattal szemben. Biztatást, támogatást várunk, mert magunkra esünk.

Szégyenkezve valljuk be, hogy a kitűzött céltól vajmi távol vagyunk. Csodálkozással kérdezhetjük, miért, hogy az ezreket egyesíteni hivatott lobogó alá ma alig sorakozik kétszáz ifju?

A lelkesedés, a munkavágy mindig meg volt bennünk, de anyagiakkal küzdöttünk. Nem csoda tehát, ha ma a kör összes vagyona alig 800 korona. Innen, hogy a kevés tag és csekély tőke mellett is rendezett sok felolvasás és ünnepély alig küzdi ki az érdeklődést a folyton nagyobb körben kísértő közönyösséggel szemben.

Ily állapotok mellett természetes, hogy helyiséget nem tudunk fentartani, a mi pedig a szoros érintkezésre, a sikeres munkára nélkülözhetetlen.*

Ily szomorú az állapotunk, dacára annak, hogy az áldozatkészség meg volt a prot. társadalomban, mert 32 alapító taggal dicsekedhetünk. Nevezetesen alapító tagjaink: dr. Bartók György ref. püspök, gr. Bethlen Odön, gr. Bethlen Pál, gr. Bethlen Gábor, gr. Bánffy György, br. Kemény Kálmán és neje, dr. gr. Kuun Géza, br. Bánffy Ilona, gr. Dégenfeld Miksa, Felszeghy Dezső, Nagy Károly ref. theol. tanár, a székelyudvarhelyi ref. koll. tanári kar, nagyenyedi ref. eh. megye, dési ref. eh. község, fogarasi ref. eh. község, szászvárosi ref. eh. község, kolozsvári ref. eh. község, Borsay Samu, Megyaszi Mihály, ifj. Bartók György, Bartók Gábor, Korondy János, Makoldy Győző, Neuländer Jenő, Széll Kálmán, Balogh Gábor, Ravasz László, Szemerey Gergely, Mezei Albert bpesti kuriai bíró, Lészai Ferencz és neje.

Tiszteletbeli tagok: Tovölgyi Margit, Felszeghy Dezső költő és ifj. gr. Bethlen Pál.

Tagadhatatlanul szép sor, előkelő társaság. Méltó arra, hogy az adakozásra mindig kész prot. társadalom ide sorakozzék, hogy legyen vezérünk, buzdítónk a munkában, segítő társunk a küzdelemben, mely nemes célok szolgálata jegyében született meg.

Mi megéreztük az idők intését, mi készek vagyunk az evangélium jegyében a szeretet fegyverével kiállni a harcztérre és a munkából, a mely a prot. ifjúságra vár, szent lelkesedéssel fogjuk a ránk eső részt elvégezni.

De magunkra gyengék, erőtelenek vagyunk. Ezért kiállunk segedelemért. Ezért emeljük fel esdő szavunkat a prot. társadalomhoz és kérjük, lépjenek minél számosabban a Bethlen Gábor zászlaja alá, hol ifjura, férfira és öregre egyaránt égető munka vár. Lépjenek be körünk alapító (tagsági díj 50 kor. vagy ennek 5%-os kamata), pártfogó (t. díj 5 kor.), pártoló (t. díj 1 kor.) tagjai sorába. Különösen kérjük eh. községeinket. Vagy, ahol ez nem lehetséges, szívesen vennők, ha csak 2—3 koronával járulna támogatásunkra minden eh. község, ha nem is évenként, bár ez alkalommal kérjük. Mert ez esetben is biztosan meglenne az alap egy alkalmas helyiség fentartására, a hol a rendes tagok egymással napról-napra érintkezve, egymásközt közvetlen, tiszta barátság fejlődhetnék, mely után nemcsak havonként találkoznának egy-egy felolvasáson vagy estélyen, hanem buzgó önképzőkori munkára lelkesíthetné egymást a theologus, tan. jelölt, jogász, orv. növ., keresk. ak. hallg., gyógyszer. tanhallg., közigazg. tanh., gazdasz és a helyi koll. diákság.

Ez a főcélunk, a mely a munka mezején bizonyára megteremné a maga áldásthozó gyümölcsseit a haza és társadalom javára.

Legyen vége már egyszer a kishitűségnek és a kislelkű közönyösségnek! Lássuk már meg a haladó kor intő jelét. Halljuk már meg a harang kongását! Egészen tőlünk függ, hogy temetésünkre kísérjen vagy pedig egy új hajnal hasadását jelezze.

A „Bethlen Gábor kör” nevében atyafiságos üdvözzel:

Kolozsvárt, 1905. okt. 31-én

Az elnökség.

Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet közgyűlése.

(Tudósítás.)

(Folytatás.)

Okt. 17-én 1/2 10 órakor vette kezdetét az istentisztelettel összekötött közgyűlés a templomban. A

* Nem gondolnók.

Szerk.

közönség jó részét a sepsi, orbai, kézdi egyházmegyék világi és egyházi tagjai tették, de a város közönsége részéről bizony kevesen jelentek meg s azok is tájékozatlanságból é vagy mi okból, nem varták be a kitűzött tárgysorozat minden pontját s az istentisztelet után jó része eltávozott.

Az istentiszteleten Péchy Árpád brassói lelkész mondott igen szép, a helyzethez és alkalomhoz találó imát. Kellemesen lepte meg a közönséget az ima után következő ének-duett, a melyet Szász Izsákné és Kaliné Nagy Leona énekeltek művészi szép előadásban.

Az istentisztelet szónoka I. Irsay József volt, a kit feltétlen dicséret illet azért, hogy szinte a tizenkettedik órában vállalkozott a prédikáció tartására. A közönség mindvégig a legnagyobb érdeklődéssel kísérte eredeti, zamatos és ötletes előadását, a melyben II. Péter 3. 13. verse alapján szónoki erővel és lendülettel rajzolta az új eget és új földet, a melynek eljövételén Értekezletünk fáradozik. A beszédet, mint az imát a közgyűlés az Évkönyvben kiadatni határozta.

Még az egyházi dalárda énekelt egy éneket s ezzel az istentisztelet véget ért és megkezdődött a közgyűlés. A megnyitó beszéd tartásának feladata ismét Nagy Károly vállaira nehezedett, a ki azonban a tőle már megszokott könnyűséggel végezte el e jelentős munkát, egyikét mondván legszebb, legsikerültebb beszédeinek, fejtegetve a vallás mindent megújító nagy jelentőségét a szociális életre s azt a feladatot, a mely e téren az Egyházi Értekezletre hárul.

A megnyitó beszéd után, a jegyzőkönyv vezetésére felkéri Bodor Géza esperest, a jegyzőkönyv hitelesítésére Irsay Józsefet és Tárkányi Györgyöt kéri fel. Bejelentve a világi és többi egyházi elnökök és alelnökök elmaradását, felkéri ifj. Gödri Ferencz főgondnokot az elnökségben való segítségére, a ki mindvégig meg nem látkadó buzgósággal teljesíti is nehéz feladatát.

Most a gyűlés legkimagaslóbb pontja következett: Nagy Károly emlékbeszéde dr. gróf Kuun Géza világi elnök felett.

A nagy gonddal és még nagyobb szeretettel készített emlékbeszéd, a mely kiterjeszkedett az igazán „nemes” gróf, tudós főúr életének minden jelentősebb mozzanatára, kidomborítván nagyságát, mint minden szép lelki tulajdonságokkal gazdagon megáldott tudósnak, előkelő főurnak, emberbarátnak, a közügyek s különösen az egyház ügyei iránt melegen érdeklődő és annak javát teljes erejéből munkáló, lelke mélyéig Isten szeretetétől áthatott vallásos embernek, úgy, hogy szavainak hatása alatt szinte meg elevenedett előttünk dr. gróf Kuun Géza hatalmas alakja és önkénytelenül is kerestük az elnöki székben az ő nemes alakját és mintha hallottuk volna érczes, a jóságtól meleg, szíveket és elméket megragadó, elbűvölő hangját. Ha valaha, úgy most igazán átéreztük vesztésünk nagyságát. Ez az emlékbeszéd méltó volt gr. Kuun Gézához.

Elhangzása után ifj. Gödri Ferencz elnök ajánlatára a közgyűlés elhatározta, hogy részvétét sürgönyben kifejezi a közgyűlésből özv. gróf Kuun Gézáé ökegyelmességének, a mely a titkár szerkesztésében azonnal el is küldetett. Ugyancsak az elnök javaslatára kimondatott, hogy az emlékbeszéd egész terjedelmében ki fog adatni az Évkönyvben s a közgyűlés közönetet szavazott az emlékbeszédért Nagy Károlynak.

Ezzel, miután az idő már előre haladott s a közönség figyelme és érdeklődése megcsappant, az elnök a gyűlést bezárta, megköszönve a részvételt s felhiva az érdeklődést a gyűlés többi, délutánra kitűzött pontjaira.

Délben az Értekezlet tiszteletére 100 terítékü

ebéd volt a városi vendéglő éttermében, a melyen képviselve volt a vármegye Szentiványi Miklós alispánnal, a város, az unitárius egyház József Lajos unitárius lelkészszel, a Székely-Mikó-kollégium, ott voltak: Ujvárossy József főgondnok, Bartha Imre, Imecs Ernő, Kónya Miklós gondnokok, dr. Bene István orsz. képviselő, egyháztanácsos stb. Az első felköszöntőt Szentiványi Miklós alispán mondotta dr. Bartók György püspökre. Jól esett hallanunk Főpásztorunk kiváló érdemeinek elismerését és méltánylását egy unitárius vezető ember ajkairól. Felköszöntőt mondtak még Józsa Sándor esperes gr. Bethlen Pál vil. alelnökre, dr. Bene István az elnökségre s az elnökség jelenlevő képviselőjére Nagy Károlyra, ifj. Gödri Ferencz polgármester a vendégekre, Péchy Árpád a törvényhatóságra s képviselőjére Szentiványi Miklós alispánra, Nagy Károly Sepsiszentgyörgy városára és képviselőjére, ifj. Gödri Ferenczre, Tárkányi György a sepsiszentgyörgvi egyházközségre és vezetőire, Horvák István a Székely-Mikó-kollégiumra és jelenlevő tanáaira; Péter Mózes koll. igazgató az Értekezleten képviselőivel résztvevő unitárius testvérelekezetre.

Azonban nem sok időt tölthettünk a fehér asztalnál, az óra csakhamar visszahívott a zöld asztalhoz, hogy folytassuk a közgyűlés tárgyalását.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. okt. 19.

(Vége.)

A maroscsapói és marosugrai ideiglenesen társult egyházak különválása tekintetében hozott közgyűlési határozatot oly értelmezéssel adta volt ki igazgatótanácsunk, mely szerint a jelenlegi lelkésznek a két egyház közötti szabad választási joga fentartott. Nagy Domokos esperes aa. azonban az értelmezés ellen előterjesztéssel élt és ennek alapján kénytelen volt azt igazgatótanácsunk visszavonni és utasítani az esperest, hogy a közgyűlési határozatot, úgy a mint van, hajtsa végre.

Az étfalva-zoltáni ev. ref. egyházközség kezelése alatt álló Hadnagy-alap kamatainak hovafordítása tárgyában, előterjesztésünk dacára is, fenntartotta a vallásügyi minisztérium előbbi határozatait, de igazgatótanácsunk kimondotta, hogy a kérdésnek perre utasítása esetén sem tér el amaz álláspontjától, mely szerint az alap fölött önálló rendelkezési jogunk van. Csegezi Mihály mezőméhesi tanítónak 100 K segélyt utalt ki igazgatótanácsunk a lévitai teendők végzéséért.

Az eddig is engedélyezett és jövőre is engedélyezhető lévitai vizsgák szabályozása tekintetében, theol. fakultásunk véleményes javaslata alapján, megállapította igazgatótanácsunk, hogy az ilyen vizsgák letételét csakis okleveles tanítóknak engedélyezi és pedig csak helyhez kötött érvénnyel, azokon a helyeken, hol a rendes lelkész távollakása miatt föltétlenül szükség van arra, hogy némely lelkész teendők elvégzése a lévitára bizassék. A részletes szabályzatnak körlevélileg való közzététele elhatározott.

A makfalvi iskola gondnokságának kiegészítésére kinevezte igazgatótanácsunk az ajánlatba hozott fő- és aligondnokokat, valamint a jogtanácsost és pénztárnokot.

A tacsai egyházközség iskolai alapjának fölhasználása tekintetében hozott presbitériumi határozat megerősítettet és a vallás- és közokt. miniszter urhoz fölterjesztetett.

Az egyetemes konvent fölkérése folytán hajlandónak nyilatkozott főhatóságunk a Bukovinában fekvő andrásfalvi ev. ref. egyházközség Bukovinszky-alapítványi ügyeinek további kezelésére.

Az előadó ig.-tanácsos aa. referádája alapján tudomásul vette ig.-tanácsunk a szeretetházba fölvetett növéndékekről szóló jelentést; bizottságot küldött ki a theol. fakultás vagyongügyeinek és számadásainak rendezése tekintetében való véleménynyilvánítás végett. A bizottság tagjai lettek: Kenessey, Váró, Sárkány, Pokoly, Maksay és Pünkösti.

Dr. Jeney Aladár aának a kolozsvári kollegiumnál tett 200 koronás alapítványáról köszönettel vett tudomást a főhatóság.

Sepsiszentgyörgyi kollégiumunk fölterjesztése folytán megengedettett, hogy a délelőtti tanításról csak husvét után térjenek át az elrendelt régi rendszerre.

Főt. Püspök aának a dési egyházmegyében végrehajtott vizsgálata alkalmából fölvetett jegyzőkönyvekből némely föltűnő hiányt és mulasztást konstatalt ig.-tanácsunk, melyeknek megszüntetése céljából megtette a szükséges lépéseket, fegyelmi eljárást is rendelve el egyik lelkész ellen.

A testvér-egyházkerületek jegyzőkönyveinek megvizsgálására kiküldött bizottság jelentésére vonatkozólag téves határozat került közgyűlési jegyzőkönyvünkbe, melynek korigálása iránt javaslatot terjeszt ig.-tanácsunk a következő közgyűlés elé.

Titkár aa. javaslatára néhány ügykezelési egyszerűsítést léptetett életbe ig.-tanácsunk.

A papok és tanítók mellékfoglalkozásairól beérkezett jelentések alapján nagyobb részt tudomásul vétettek a folytatott mellékfoglalkozások az 1906. évre, de néhány postamesteri és szövetkezeti könyvelői állás elhagyására fölhivattak az illető lelkészek, végül a görgeányi esperes utasított, hogy idevonatkozó hiányos jelentését egészítse ki.

A tanügyi előadó előadásában:

A vallás- és közokt. ügyi ministeriumtól figyelemztetés jött az igazgató-tanács, hogy egyik egyházunkban olyan könyvet oszt ki ajándékkul a lelkész a konfirmált ifjaknak, a melynek terjesztése alkalmas a felekezetek közötti békesség megbontására, mert a katolikus egyház elleni izgatást tartalmaz a könyv. A kérdéses könyvet kiadta az ig.-tanács véleményezésre a theologia előjáróságának, ahonnan az a vélemény érkezett be, hogy a könyv dogma-történeti és dogmatikai szempontból valótlanságokat nem tartalmaz, de az igaz tények felsorolása és csoportosítása a polémikus célzatot nyilvánvalóvá teszi, úgy, hogy a könyv nem alkalmas a róm. kath. egyház tanainak helyes megismertetésére, sem arra, hogy ref. növéndéke az a felebaráti szeretetet beoltsa, a róm. katolikusok, mint velünk nem egyformán gondolkozó felebarátaink iránt, a mely szeretet alap-tétele vallásunknak. Így tehát a könyv nem alkalmas ajándék a konfirmáció alkalmára s erre figyelmeztette az ig.-tanács az illető lelkészt is.

A csomafái iskola államosítása tárgyában hozott egyházközségi határozat kiegészítendő az iskola-államosításra megállapított szokott óvatossági feltételekkel. A bonczhidai iskola-államosítási szerződésnek az egyházra nézve kedvező módosítása iránti kérelem betérjesztését engedélyezte az ig.-tanács.

A hosszuaszoói ref. vallástanítás ügyében az egyházmegyei hatóság által ajánlott módosítást csak ideiglenesen lehetett elfogadni, végleges megoldásképpen talán más egyházhoz lehetne beosztani Hosszuaszt.

A gimnáziumi igazgatók múlt nyári értekezletének javaslata szerint intézkedett az igazg.-tanács az állandó tanmenet munkálatoknak az egyes kollégiumoknál az enyedi munkálat mintája szerint való továbbfolytatására, s a tankönyv kiadvállalat létesítésének kérdését az ügynek az igazgatói értekezlet elé való utasításával oldotta meg.

Az enyedi tanárok fizetésrendezése ügyében, az

egyes tanárok igényeinek a fennálló közgyűlési határozatoknak megfelelő megállapításával, döntött az igazgatótanács.

Tudomásul vétetett a közoktatási miniszteriumnak az az intézkedése, hogy a gyermekeknek az alkoholizmustól lehetőleg már az iskolában való elrettentése céljából színes szemléltető képet készítettett.

Egy pár évvel ezelőtt 3000 példányban kiadta az egyházkerület a „Buzgóság Lantja” című egyházi énekes könyvet, a melynek még igen sok példánya van raktáron és hever haszon nélkül. Az összes rendelkezésre álló példányok kiosztatnak azon egyházak között, a melyek ref. népiskolát tartanak fenn, hogy a ref. iskolákban s ifjúsági egyesületekben a szép egyházi éneklés fejlesztésének eszközeként felhasználhatók legyenek.

A holtmarosi egyház, hitbuzgó, de szegénysorsu hivei használatára 10 drb egyházi énekes könyvet kapott.

Az erdélyi egyházi énekeskönyv megújítására, rövidítésére s részben kiegészítésére, tanulmányozás céljából, elhatározta az ig.-tanács az adatgyűjtést.

Ezek után az ülés, a tárgysorozat teljes kimerítésével, bezárattott.

r. s.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A nagyenyedi egyházmegye ez évi rendes közgyűlését i. október hó 2-án tartotta Nagyenyeden a vármegyeház gyűléstermében. Egyháziak és világiak nagyszámmal voltak jelen, mi tán annak is tulajdonítható, hogy az erdélyrészi gazdasági kiállítás ékkor gyönyörködtette az érdeklődő közönséget.

Gondnokaink közül ott láttuk: gróf Bethlen Bálint fő- és Tóth Miklós aligondnokot. Pontban 9 órakor egyházmegyénk közszeretetének örvendő esperese, nt. Jancsó Lajos buzgó imában kérte Istennek megsegítő kegyelmét és atyai áldását munkálkodásunkra. A már közismert esperesi jelentés kiegészítésül nagy részvétellel és méltán kiérdemelt hálával emlékezett meg mélt. malomvizi Kendeffy Gyula haláláról, ki oly nagylelkűen gondoskodott m.-méhesi egyházunkról s indítványára a nagy alapító nevének jegyzőkönyvbeni megörökítése, a családhoz intézendő részvétírat és alkalmas időben gyászistenisztelet tartása egyhangulag lett határozattá emelve. Névsor olvasás után bekebelezések voltak; bekebeleztetvén Kozma Imre m.-ludasi, Király Gyula medvési és Nemes Elek m.-záhi lelkészek, valamint Jakab Zsigmond ar. polyáni énekező.

Ez alatt már az Ur házába hívó harangok szólottak és megindult az impozáns menet. Beérkezve a templomba, mindnyájunkat nagy lelki gyönyörűséggel töltött el, látván ott a Bethlen-főiskola ifjúságát tanári karával. Oh! mily jól esett együtt énekelnünk „Te benned biztunk eleitől fogva”. És mily boldogító érzéssel töltött el a reménység, sőt biztos tudat, látván egyház és iskola egy célra törekvését: „És Te megmaradsz minden időben”.

Emelte a hatást, hogy a hivek is szép számban voltak. Az isteniszteletet Kozma Imre, Marosludas új lelkésze végezte. Nem célunk a kritika tán rozsdásodó bonczkésését kifényesíteni, hisz az ily alkalom nem önképzőkör, hol nem csak a tartalom arravalóságát, az előadás szabatosságát, de még a valakinek nem tetsző modulatot is — habár javítás szempontjából is — szinte túlélés bírálata tárgyává tegyük! Az a jó igyekzet, melylyel ki-ki a nyert talentumával igyekszik a nyert megbízatást elvégezni, minden esetben csak méltánylandó. Am a Kozma Imre ez alkalommal istenisztelet végzését még az éles kritika sem tudná lerántani. Mély vallásosságtól áthatott

könyörgése, Luk. 9. r. 49. v. alapján mondott tartalmass beszéde mindenkit kielégített.

Istentisztelet végeztével a gyülesterembe vonultunk vissza, hol a különféle jelentéseket — ki lévén előre nyomatva és a tagoknak szétküldve — a gyűlés tudomásul vette, jegyzőkönyvi köszönetet szavazván esperes, főjegyző, tanügyi előadó és számvevő aainak nagy lelkiismeretességű, fáradságos munkálkodásukért.

Ezután a felsőbb rendeletek ismertetése következén, kezdetét vette az egységes liturgiára vonatkozó véleményes javaslat tárgyalása, nt. Sándor János tb. esperes előadásá nyomán. Hosszas és beható vitát provokált a javaslat, mi némi módosítással fogadtatott el. Ezen módosítások közül különösen kiemeljük, hogy konfirmáció alkalmával szolgálatassék ki az urvacsora.

Az esperesi pénzkezelési napló megvizsgálására kiküldetvén Ferencz Samu számvevő és Veress Károly egyhm. t. bírő, az egyházmegyei közpénztári, gyámintézeti és könyvtári számadások, valamint költség-előirányzatok tárgyalattak, majd a segélykérvények felajánlása következett. Az esperesi pénzkezelési napló megvizsgálásáról a felmentő jelentés megadatván, esperes a gyűlést bezárta, meleg szavakkal köszövéen meg a jelenvoltaknak a szíves részvétet.

Gyámintézeti közgyűléssé alakultunk át, minek különösebb tárgya nem volt.

Es ezzel bevégeztük gyülekezésünket, szétosztunk az esperes éltetésével.

Tudósító.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

A M. P. I. T. kiadványai.

(Vége.)

3. *Jézus példázatai.* A M. P. I. Társaság Házi Kincstár cz. kiadványsorozatának VI-ik kötetétül most jelent meg Jézus példázatainak népszerű magyarázata Raffay Sándor pozsonyi theol. tanár avatott tol-lából. Krisztus urunknak ama gyönyörű példázatait magyarázza itt a szerző, a melyek az Istenországának, a bűnnek, a kegyelemnek, az örökéletnek, a szeretetnek örök igazságait tárgyalják. Tudvalevő, hogy Jézus képek, hasonlatok és példázatok nélkül nem igen beszélt: eleven, színes képekbe öltöztette egész gondolatvilágát. A Jézus példázatainak jelentősége abban áll, hogy bepillantást engednek az ő szellemi életének a legbensejébe. A példázatok Jézus lelkének megannyi virága, gondolkodásának megannyi érett gyümölcse. Ezeknek a példázatoknak a legismertebb és legszebb részét magyarázza a Raffay könyve. Három csoportba foglalva fejtegeti az Istenországá alapvetéséről, az Istenországá szelleméről és az Istenországá teljességéről szóló példázatokot. Az első csoportban a magvető, a konkoly, a mustármag, a kovász, a drága gyöngy stb., a másodikban az elveszett juh, az elgurult drakma, a tékozló fiu, a könyörülő samaritánus, a farizeus és a vámos imádkozása, a sáfár, a gazdag és Lázár stb., a harmadikban pedig a napszámosok, a vinczellérek, a királyi lakoma, a tiz szűz és a talentumok példázatainak magyarázata olvasható. A magyarázatok hívek, élénkek, tanulságosak, termékenyítők, népszerűek. Nemcsak a pap és hitoktató, de bármely keresztyén ember nagy lelki haszonnal forgathatja ezt a szép könyvet, mely egy tanult elme és ihletett lélek szép alkotása. A Biblia helyes ismerésére, eszméinek megkedveltetésére kiválóan alkalmas munka, mely érde-

mes rá, hogy minél szélesebb körben elterjedjen. Nyomása tiszta, szép; kiállítása csinos, mondhatni díszes; ára szép aranyos kötésben 2 korona. Megrendelhető Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében, Budapesten (Akadémia bérháza).

4. *A Protestáns Irodalmi Társaság* népies vallás-erkölcsi füzeteinek, a Koszorú-nak 1905. évi sorozatában tiz új füzet (111—120. szám) hagyta el a sajtót. A Régi dicsőségünk címmel Sz. Kiss Károly csinos korrajzot fest Bocskay István és Bethlen Gábor idejéből, a magyar protestantizmus aranykoráról. Péter apostolban Raffay Sándor népszerűen és jellemzetesen beszéli el a nagy apostol élettörténetét. A kétszeresen száműzött című füzet Gyöngyösi Pál XVIII. századbéli református lelkész életrajza, a kit Kassáról száműznek, de a ki később Frankfurtban hírneves egyetemi tanár lesz. A következő füzetben Budai János, Kálvin János népszerű életrajzát írta meg. A beresztei lelkész-ben szép életképet fest Koréh Endre arról, hogy egy lelkész a maga nagy hitével és erős hazafiságával anyagilag és erkölcsileg hogyan állít lábra egy erdélyi eloláhosodott és hitében is elkorcsosodott gyülekezetet. Imádkozzál és dolgozzál cím alatt P. Tóth János tanulságos korképet fest egy a katonaságnál megügyesedett polgáreberről, a ki szorgalma által vagyont szerez, erkölcsi példája által ujjá alkot egy felvidéki községet. A Hárfahangok című füzetben Sántha Károly közöl szép vallásos és családias költeményeket. A reformáció emlékünepére szól a 118-ik füzet, melyben Vargha László gördülékeny versekben a hitjavítás vallási, erkölcsi és magyar nemzeti áldásait dicsőíti. El ne hagyd a hazát cím alatt Lőcsei Emma és Király Béla csinos elbeszélésekben a kivándorlás s közelebből az Amerikába vándorlás káros következményeit tüntetik fel. Imádság nélkül: ez a címe a 120-ik füzetnek, a melyben Orth Ambrusné megrázó rajzban mutatja fel, hogy mily erkölcsi és családi veszedelemmel jár a hitetlenség. A füzetek zamatos nyelven írva, érdekes tárgyuk, evangyéliomi szellemük, hitelesítő és erkölcs-nemesítő irányzatuknál fogva kiválóan alkalmas népies olvasmányok. Mindenik füzet ára 8 fill., kapható Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében, Budapesten (Akadémia bérháza).

Lelkésztársainknak a legmelegebben ajánljuk e kiadványokat maguk, művelt közönségük és népük építésére, fejlesztésére. Megbecsülhetetlen értékű dolgok, mindenik a maga közönsége kezében.

F. évi szept. hó 11—16. napján Budapesten a művelt világ összes nemzeteinek lelkes és tudós képviselői tanácskozásokat folytattak az emberiség legnagyobb ellenségének, az *alkoholveszéllynek* elhárítása módjáról. Ezek közt a legfontosabb, hogy az iszákosság pusztításai ellen óvásra első sorban hivatottak az *iskolát* jelölték meg.

Számos kormányrendelet már előbb is ráutalt az iskolának e nagy hivatására. Az 1903. évi 1125. eln. sz. vall. és közokt. min. rendelet a népoktatási intézetek minden osztályára kötelezőnek mondotta ki, hogy „a növendékek értelmi fejlettségi fokához mérten, az olvasókönyvhöz kapcsolódva, vagy az egészségtan és az embertan tanítása fonalán: az alkoholizmus nyomán jelentkező anyagi és erkölcsi veszedelmek és a nemzeti jólétet aláaknázó pusztítások az egészségügy, a közérkölc és a közgazdaság szempontjától megvilágítva, a tanulókkal úgy a fiu-, mint a leányiskolákban megismertessenek.”

A vall. és közokt. min. f. é. 172. eln. és 3500. eln. sz. a. a Cossel Arnold *Polatsek*-féle temesvári könyvkereskedése által kiadott *Óvakodjunk a szesz italoktól* cz. szemléltető képeket engedélyezi és ajánlja. Ezen falitáblán 18 képet csoportosított Geiger Richard festőművész és azokat 9 színnyomásban sokszorozította a „Globus” budapesti műintézet. E képek címei: Az első pohár. Az utolsó pohár. Józan Miksa 20 éves korában. Józan Miska 32 éves korában. Részeg Pista 20 éves korában. Részeg Pista 32 éves korában. A józan élet áldása. Az iszákos-

ság következményei. Ez a nagy szemléltetőkép alkalmas a népoktatási intézetek számára.

A Polatsek—Cossel-féle szemléltető képek használására és általán az alkohol ellen tanításra vezérfonalul szolgál az ugyanezen kiadónál most megjelent következő füzet: „A szesz“, írta dr. Stein Fülöp. E vezérkönyvet, valamint a falitáblát az összes népoktatási intézeteknek annál inkább ajánlhatom, miután a benne kifejtett irányelveket szerző, mint egyik előadó a nemzetközi alkoholelles kongresszuson is előterjesztvén, azok a rendkívül népes szakgyűlésen általános helyesléssel találkoztak.

A színes nyomtatban a hazai ipar kiváló vívmánya gyanánt mintaszerűen kivitt és felette instruktív szemléleti képnek, melynek egy példánya hozzánk beküldetett, ára 2 kor., a szövegben levő Utmutatónak ára 40 fill., mindkettő pedig az említett könyvkereskedéstől bérmentesen küldve 2 kor. 80 f.

Kérelem a nt. lelkész és presbíter urakhoz. Alólírott az „Ev. ref. Hitvédelem az újakeresztelkedő baptisták ellen“ című füzetke írójára azon kéréssel járulok a nt. lelkész urakhoz, hogy most, midőn a nyári dologidő megszüntével a futkározó hamis atyafiak megkezdik a faluról-falura járást, hogy hűveinket elhódítsák és lelki tévelygésbe döntsék; fölvilágosító füzeimet ne mulasszák el megrendelni. E kis művecske már sok ezer lelket adott vissza a józan észnek, s ref. egyházunknak. Füzetkeimet az eddigi 20 filléres ár helyett tömeges rendelésnél 10 f.-ért adom, de aki egyes számokat rendel, annak csak 20 f.-ért számíthatom, mivel a porto felemésztí a többletet. Füzeim terjesztését kérve, maradok mély tisztelettel Faragó György Árpád-tér 46. sz. Debreczen.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk e száma a közbeesett nyomdai szünet miatt egy napot késett, melyért, mint tőlünk nem függő körülményért, szíves elnézést kérünk.

Ferencz József unitárius püspök e napokban töltötte be papságának 40 éves évfordulóját, mely alkalmából egyháza és hívei meleg óvációkban részesítették érdemes főpásztorukat, ki ritka szerénységével, folytonos munkásságával, lelkes tevékenységével valódi mintaképe az igazi lelkipásztornak. Mi is testvéri indulattal veszünk részt az érdemes főpásztor ünnepelői közt, kívánva, hogy hívei javát munkáló áldásos tevékenységének az Isten még sokáig tartsa meg!

Diakonissza a Szeretetházban. Szeretetházunkban a növendékek megszorodott számához s ahhoz a gyakorlati célhoz mérten, hogy a modern nyelveket tanulni akarók gyakorlati beszélgetések során haladjanak e nyelvek ismeretében, egy új nyelvmesternői állás szerveztetett, melyre a budapesti „Filadelfia“ diakonissza-képző vezetésével való megállapodás szerint „Gábiella testvér“ alkalmaztatott, ki e hó 1-én foglalta el állomását, a Filadelfia vezetője Biberauer Richárd ref. lelkész kíséretében érkezvén ide. A növendékek kedves meglepetést készítettek ez alkalomra. Az új nevelőnő tiszteletére s a távozó ápolónő búcsúztatására kedves ünnepélyt rendeztek, melyen ének- és zongoraszámokon kívül *Sylvester* Irma köszöntötte a növendékek nevében az érkezőt, *Berde* Amália búcsúztatta a távozót igen kedves beszédekkel. Ezek válasza után *Sárkány* Lajos dr. biztatta a növendékeket a keblitánács nevében egyházas, vallásos életre, családias szeretetben való életre. Az új ápolónőül *Deák* Irma, a szederjesi pap unokája, volt bikfalvi kántorunk leánya választatott meg, ki szintén a napokban foglalja el állását. A Szeretetház személyi változásai, melyek nemsokára az igazgatóváltással is szaporodnak, sok gondot okoznak a keblitánácsnak. Reméljük, hogy a mostani változások is csak előnyére lesznek az oly féltve gondozott intézetnek. Különösen sokat várunk az új diakonissza személyétől és működésétől. Ő az első fecske Erdélyben. Vajha ne csak fekete egyenruhája s fehér főkötője által tűnne fel nálunk, hanem hivatásának is minél több híveket szerezne, hogy nemsokára Szeretetházunk meg bővülhessen egy „Diakonissza-képzővel“ is. Erre kedves egyénisége sok reményt nyújt. Adj a Isten áldását működésére!

A nagyenyedi egyházmegyében lelkipásztorra választottak: a *csucskoppándi* egyházközségben okt. 8-án *Dali* István egyhangulag; a *harasztosi* egyházközségben *O. Veress* Sándor sárpataki lelkész egyhangulag; a *keresdi* egyházközségben okt. 15-én *Csiki* István egyhangulag; a *torockószentgyörgyi* egyházközségben *Gyenge* János egyhangulag; a *csombord-bagói* egyházközségben *Elek* Lajos ketesdi lelkész egyhangulag. Jelenleg egyetlen lelkész állás sincs az egyházmegyében rendes lelkész nélkül.

Dósa Elek, marosi egyházmegyénk nagyérdemű, közbecsülésben álló főgondnoka súlyos betegen fekszik makfalvi otthonában. A szeretet, mely körülveszi, mindent megteszen szenvedéseinek enyhítésére s reméljük s kérjük is a Gondviselést, hogy adj a vissza őt az életnek, tartsa meg családjának és anyaszentegyházának.

Reformáció emlékünnepe. Mint az országban mindenfelé, erdélyi egyházkerületünkben is lelkes szép ünnepélyekkel áldoztak mindenütt a reformáció emlékének. Gyülekezeteink legnagyobb részében a 29-iki vasárnapon tartattak az alkalmi emlékbeszédek. A tanuló ifjuság azonban október 31-én áldozott a nagy nap emlékének, a szellemi megújulás erejének. *Kolozsvárt* d. e. 10 órakor a farkas-utcai templomban gyűltek össze az összes iskolák ref. növendékei oly tömegben, hogy a szép nagy templom alig volt képes őket befogadni. Alkalmi énekek után — mire ugyan a növendékeket nem igen készítették elő — *Nagy* Károly theol. tanár tartott egyházi beszédet I. Kor. XV. 57—58. alapján, a theol. dalkar énekelte Luther énekét: „Erős várunk nekünk az Isten...“ — A ref. kollégiumban d. e. 11 órakor volt hosszabb műsoros ünnepély kevés közönség, de a teljes tanárcsapat és ifjuság jelenlétében, melyen imát és egyházi beszédet az „új ég és új föld“-ről *Tárkányi* vallásnár tartott, ki megalkotta a „Konfirmált ifjak szövetségét“ is e napon. Az ifjak szép ének- és zeneszámokkal, meg egy Luther-vivódását feltüntető dialogussal vettek tevékeny részt. — A theológián d. u. 5 órakor volt az ünnepély zsufolt közönség előtt. Lelkes, szép imát *Régeni* István theol., ünnepi beszédet a „kegyelemből hit által való megigazulás“ népszerű, de mélyen járó fejtegetésével *dr. Kecskeméthy* tanár tartott, *Soó* Sándor szavalt és a dalkar énekelte.

Nagyenyeden a kollégium ifjusága ünnepélyén a meghonosított dicséretes szokás szerint, most sem a vallásnár, hanem *Lázár* István tanár tartotta az ünnepi beszédet, melyet — reméljük — lesz alkalmunk már jövő számunkban közölni. *Zagzon* vallásnár buzgó imát mondott, két tanuló alkalmi költeményeket szavalt, az ének- és zenekarok töltve ki a közöket. — *Zilahon* a tornacsarnokban folyt le az ünnepély, melyen imát *Kovács* Ferencz r. tanár, emlékbeszédet *Kerekes* András vallásnár mondott; négy ének — mind templomi jellegű — és egy szavaltat tette teljessé a programot. Tudósítónk szerint: „emelte az ünnepély fényét, hogy azon a tanári kar is csaknem teljes számmal megjelent.“ Nekünk furcsán jön itt az „is“ is, meg a „csaknem“ is. — *Székelyudvarhelyt* *Csutak* István, *Sepsiszentgyörgyön* *Molnár* Lőrincz vallásnárak voltak a nap jelentőségének tolmácsai. Ezekről tudunk részben értesítések, részben politikai lapok híradása folytán. Ezek a felekezeti középiskolák. De kíváncsiak vagyunk, hogy mi történt az állami és más felekezeti iskolákba járó növendékekkel e napon, pl. Gyulafehérvárt, Nagyenyeden, Szébenben, Kézdivásárhelyt, Sepsiszentgyörgyön s más vidéki gócpontokon, le egész a falusi állami iskolák ref. növendékeiig? Mert ezeknek iskolai szünnap volt okt. 31-ike, a miniszter rendelete értelmében. Szomorú dolog volna, ha ezek csak „nem dolgozunk“-kal ünnepeltek volna. Az ifjusági istentiszteleteknek e napon általánosnak kell lenniök, különben pirulnunk kell amiatt, hogy az állam inkább gondol ifjuságunk vallásos építésére, mint az egyház.

Nyilvános köszönet. *Székely* József ilenczfalvi lakos egy igazán szép és követésre méltó példát mutatott az adakozó közönségnek, midőn mintegy 1200 koronát érő belsőséget adományozott szegény egyházunknak. Nekünk ezen adomány annyival is inkább értékes, mert e belsőséget, amely közvetlen az iskola mellett fekszik, nem régiben épen szegénységünk miatt kénytelenek voltunk eladni. Fogadja érte a nemeslelkű adakozó ez uton is egyházközségünk hálás köszönetét. Fintaháza, 1905. október 29-én. *Gagyi* Dénes, ev. ref. tanító.

Nyilvános köszönet. Tekintetes Lakatos Sámuel marosvásárhelyi tanár ur, selyei egyházunk egyházmegyei világi képviselője ismét egy újabb jelét adta vallásos buzgóságának, egyházunk iskola-ügye iránti szeretetének. Nevezetesen f. hó 14-én egy 330 koronás alapítványt küldött lelkészi hivatalunk címére, mivel az általa alapított „selyei ingyen tanszer-alap” már 813 kor. 43 f.-t tesz ki. A midőn e nemes szívről bizonyosságot tevő cselekedetért egyházközségünk hálás köszönetét e helyen is kifejezem, kérem a mindenható Istent, hintse áldását Lakatos Sámuel tanár ur munkás életére, hogy szép példaadása sokak előtt világoljon. Selye, 1905. október 20-án. Simon Gábor, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

4368—1905. sz.

SZABÁLYZAT

az okleveles tanítók által letehető lévitai vizsgák tárgyában.

Folyó évi 2743. sz. körlevelünkben már közöltük az érdeklődőkkel, hogy egyes kiválóbb kántortanítóknak, ha egyházas buzgóságukról tanúságot tettek, készséggel adunk engedélyt arra, hogy a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás lelkész-vizsgáló bizottsága előtt lévitai vizsgára állhassanak.

Közelebbi tájékozódás céljából közreadjuk most a lévitai vizsgálatok részletes szabályait, amint következnek:

1. A lévitai vizsgálatok engedélyezésével egyáltalában nem szándékunk a jelenleg fennálló egyházhivatalok mellé új állást létesíteni, mert hiszen ez csak törvényhozási uton eszközölhető, hanem az a célunk, hogy mindazokon a kántori, illetve kántortanítói állomásokon, melyek a rendes lelkészek lakhelyétől távol fekvő leány-egyházközségekben vannak szervezve, fokozatosan oly egyének legyenek alkalmazhatók, kik, a szükség szerint reájuk bízandó lelkészi teendők végzésére hivatottsággal és képesítéssel birjanak.

2. A lévitai tiszt tehát nem önálló hivatal, hanem esetről-esetre kérelmezendő és a püspöki hivatal által megadható felhatalmazás, avagy megbízás arra, hogy a képesítettséggel bíró kántor, avagy kántortanító, egy meghatározott állomáson, a beszolgáló lelkész felügyelete mellett, némely lelkészi teendőket elvégezhesen.

3. A lévitai vizsgálat letételére szóló engedélyért egyházas buzgóságot tanúsított olyan okleveles tanítók folyamodhatnak, kiknek lévitai teendőkké váló megbízása, curapastoralisticus szempontból, szükségesnek látszik és a jelöltek a vizsgálat sikeres kiállása esetén is csak külön kikérendő püspöki engedéllyel bizhatók meg a lévitai teendőknek kizárólag állomáshelyükön leendő végzésével. Az egyszer megszerzett képesítés azonban, a tényleges felhatalmazás szünetelésével sem veszti el hatályát.

4. A lévitai vizsgálat tárgyai a következők:

a) *Biblia-ismertetés.* (Kézikönyv: Bocsor Lajos „Biblia-ismertetés anyaga“.)

b) *Hit- és erkölcsstan.* (Nagy P. „Nagy káté“ alapján.)

c) *Egyházi törvények és Utasítás,* különös tekintettel az erdélyi ev. ref. egyházkerület szervezetére, egyházközségek, presbiteriumok jog- és hatáskörére.

d) *Liturgika,* különös tekintettel a funkciók végzési módjára.

e) *Katechetika.* (A vallástanítás módszertani része.)

f) *Homiletika*

g) *Gyakorlati biblia-magyarázat,* szóbelileg.

A megjelölt tárgyakon kívül a jelölt tartozik egy gyakorlati biblia-magyarázatot írni, előre kiadott textus felett, s egy másikra elkészülni, szintén előre kiadott textus alapján, szóbeli előadásra.

A vizsgálat ideje: a lelkészképesítő rendes vizsgákra kitűzött idő (minden év szeptember havának első felében), dija pedig 15 korona.

Megállapított az erdélyi ev. ref. egyházkerület igaztanácsának Kolozsvárt, 1905. okt. hó 19-én tartott ülésében.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4727—1905. sz.

KÖRLEVÉL.

A szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegye tanácsa indítványt nyújtott be aziránt, hogy az áttérések és kitérések törvényszerű anyakönyvelésének egyöntetűsége érdekében anyakönyvi nyomtatványt készíttessünk és bocsássunk rendelkezésére az anyakönyvvezető lelkészeknek.

Az ilyen anyakönyvi űrlapokhoz a következő mintát hozta javaslatba:

a) első ivoldal.

Sorszám	2						3	4	5	6
	Az áttérés vagy kitérés									
	bejelentésének ideje			megtörténtének ideje						
	év	hó	nap	év	hó	nap	Áttérő neve	Kitérő neve	Az elhagyott vallás	A fölvelt vallás
1	1906	jan.	16	1906	jan.	20	Kerék Gáspár	—	Izraelita	ev. ref.
2	1906	szept.	7	1906	okt.	1	—	Sándor Pál	ev. ref.	róm kath.

b) második ivoldal.

7 Az áttérő vagy kitérő					8	9	10	11
neme	állapota	állása	születési helye és ideje	lakóhelye	Az áttérő vagy kitérő szülőinek neve, állása, születési és lakóhelye	Az áttérés vagy kitérés tanui s ezek lakóhelye	Az átvevő, illetve átadó lelkész neve	Megjegyzés
férfi	nőtlen	iparos	Kendilóna 1875 márcz. 1.	Szamosardó 95. hsz.	Kerék Jónás, sülelmedi születésű kereskedő és neje Schön Rebeka nagybányai születésű Kendilónán	Weisz Jakab és Péter András Kendilónán	Átv. Csupor Illés szamosardói ev. ref. lelkész.	Áttérő megkeresztelt 1906. jan. 18. Csupor.
férfi	nős	földmives	Szamosardó 1882. ápril 20.	Kolozsvár, Tuhutum-u. 7. sz.	Sándor Béni, szamosardói születésű földmives és neje Ilyés Róza, monói születésű, Szamosardón	Fodor Egyed Szilágycsehbén és Schönthál Jerem. Ördökguton	Átad. Csupor Illés szamosardói ev. ref. lelkész	

Mielőtt Igazgatótanácsunk a javaslat felett határozná szükségesnek látja az összes egyházmegyei véleményének kikérését, minél fogva felhívjuk nagytitiszteletű esperes aait, hogy e kérdést valamelyik közgyűlésen, avagy egyházmegyei tanácsülésen tárgyalás alá venni és véleményt nyilvánítani sziveskedjenek affelől, hogy szükségesnek látják-e ilyen anyakönyvi űrlapok nyomtatását és ha igen, megfelelőnek tartják-e a közölt mintát?

A vélemények beküldésére 1906. február hó 1-éig terjedő határidőt tűzünk ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. okt. hó 19-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 4323—1905.

KÖRRENDELET

valamennyi nagytitiszteletű Esperes aához.

Egyes váloperekre vonatkozó iratok és iratcsomók keresése alkalmából, sajnálattal tapasztalta Ig.-tanácsunk, hogy az egyházmegyei levéltárakban a váloperek iratai nem kezeltek kellő gondnal s hogy különösen lajstromok nincsenek összeállítva, melyeknek segítségével emez iratok könnyen feltalálhatók volnának.

A nevezett iratoknak ilyen rendezetlenségéből következő, hogy a külhatóságok, főként pedig az egyes miniszteriumok ide vonatkozó megkereséseinek nem tudunk eleget tenni és ezáltal nemcsak éles bírálatot hívunk ki hivatalos kezelésünk ellen, hanem fontos magánjogi és családjogi kérdések tisztázhatóságának álljuk útját.

Hasonló kellemetlenségek elkerülése céljából ezennel felhívjuk az összes nagytitiszteletű Esperes urakat, hogy egyházmegyéjük levéltárában a válopörök iratait sürgősen rendezzék, évekszerinti sorrendben lajstromozzák és záros helyen kezeljék, hogy alkalmadtán azok könnyen és biztosan megtalálhatók legyenek.

A rendezés legalább is 15 évre visszamenőleg, tehát az 1880. évtől kezdődőleg foganatosítandó és a két példányban kiállítandó lajstrom (index) a következő tételeket kell, hogy tartalmazza:

1. sorszám, 2. a perirat száma, 3. a válofelek neve és lakhelye, 4. az elsőfoku ítélet kelte, 5. a másodfoku ítélet kelte, 6. jegyzet.

Az elkészítendő index egyik példánya, 3 hónap alatt, ig.-tanácsunkhoz felterjesztendő.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. október hó 19-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 4358—1905.

KÖRLEVÉL

a nagytitiszteletű Esperes aaihoz és az összes ref. egyházak tiszteletes t. Tanácsaihoz.

Egyházi énekeskönyvünk újabb, meg újabb kiadásai a dicséretes és a zsoltárok között sok olyant tartalmaznak, amelyeket gyülekezeteinkben majdnem sohasem énekelnek. Ig.-tanácsunk szükségesnek találta több oldalról felmerült kívánságokhoz képest az énekeskönyvnek egy újabb kiadását úgy módosítani, hogy a használatban nem levő dicséretes és zsoltárok kimaradjanak, de felvétessék néhány újabb egyházi és temetési ének. Felhívjuk az egyházak tiszteletes t. Tanácsait, annak bejelentésére, hogy a jelenleg használatban levő énekeskönyv alább megjelölt dicséretein és zsoltárain kívül még melyik dicséreteket és zsoltárokat és mely újabb egyházi és temetési énekeket kívánnák felvéteni a egyházi énekeskönyv újabb kiadásába? Különös tekintet fordítandó az egyetemes konvent által kiadott s minden egyházközségnek megküldött Próbá-énekeskönyvre. A válaszoknak az esperesi hivatalok útján ennek az évnék a végéig leendő betérjesztését kérjük.

Az előmunkálatok szerint mindenestre felveendők az új kiadásba a dicséretesek közül: az 1. 2. 4. 5. 7. 10. 12. 13. 14. 15. 18. 20. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 32. 33. 34. 35. 39. 41. 42. 45. 47. 50. 52. 53. 55. 57. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 73. 75. 76. 77. 79. 80. 82. 83. 84. 89. 90. 91. 92. 93. 95. 96. 98. 99. 101. 102. 107. 109. 114. 120. 129. 146. 156. 157. 160. 164. 165. 166.

174. 179. 181. 184. 185. 186. 187. 188. 190. 191. 192. 193. 210. 211. 223. 224. 230. 233. 235. 238. 240. 241. 244. dicséretes és a zsoltárok közül: 5. 8. 19. 23. 25. 30. 33. 42. 61. 65. 75. 77. 84. 86. 90. 105. 138. 146. zsoltárok.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. október hó 19-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1326—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett vadásdi énekvezér-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: Tisztességes lakáson és kerten kívül 4 hold 692 □-ól első osztályu szántó, tűzifa, kepe és tandíj értéke 276 kor. Állami kiegészítés 524 kor. Összesen 800 korona.

Kötelességeit a törvény és díjlevél szabja meg.

Pályázati határidő 1905. nov. 18.

Szabályszerűen felszerelt nyomadványok nt. Ravasz János esperes aához küldendő Nyrádszerezadába.

Kolozsvárt, 1905. október hó 28.

Dr. Bartók, püspök.

992—1905. sz.

MEGHÍVÓ.

Van szerencsénk a görgényi egyházmegyei ev. ref. kántortanítókat, tanítónőket, tanítókat, lévita-kántortanítókat, énekvezéreket, állami iskolai tanítókat, mint ref. énekvezéreket, 1905. november 23-án. d. e. 9 órától, az egyházmegye hivatalos helyiségében Sz.-Régenben tartandó szervezkedő Értekezletre tisztelettel meghívni.

Tárgyak: daloskör, temetkezési-egylet, könyvtár ügyei. Az egyházmegyei tantestület ujrászervezése, a réginek felosztása, leszámolás. Alapszabályok. Számadások. Tankönyvek. Körfelügyelet.

Megjegyzés. A tárgyak előkészítésére, Pataki Lajos dedrádszéplaki tanító elnöklete alatt: Ferenczi Károly disznajói, Soós Árpád szászrégeni kántortanító, Sipos Miklós marosvécsi ref. énekvezér és Csekme Gyula vajdaszentiváni állami iskolai tanító, mint ref. énekvezér atyafiakból egy 5 tagu bizottságot kértünk fel. Összes vonatkozó iratok Pataki Lajos aához küldettek. Bizottság megelőzőleg, általa kitűzendő időben összező, gyűlesezik; esetleges indítványok, javaslatok e bizottsághoz adandók be.

Körfelügyeletre és használható és használandó tankönyvekre nézve a javaslatok tanügyi előadó aához adandók be.

Egyidejűleg összes ref. iskolai tanítóinkat felkérjük, hogy az 1905. okt. 3-án tartott egyházmegyei közgyűlés 25. sz. határozata értelmében. a használt tan- és vezérkönyvek lajstromát terjesszék be tanügyelőadó aához, ki azokat a közgyűlési tanító-képviselő atyafiakkal, mint kiküldött bizottsággal revideálja. Jó lesz aztán, ha e revíziót Értekezletünk is megtekinti, véleményt mond s véleményét — a hivatalos bizottság mellett — szintén felterjeszti az egyházmegyei tanácshoz.

Ugyisint a meglanyhult körfelügyelet felébresztésére nézve is tanügyi előadó aa, a tanácshoz czimzett javaslatát — véleménynyilvánítás végett — itt is be fogja mutatni.

Lelkész atyafiak kéretnek ezen meghívót, mely egyuttal körlevélféle is, tanító atyafiakkal okvetetlen közölni sziveskedjenek.

Gernyeszeg, 1905. okt. 27.

Csekme Ferencz,
esperes.

Kovács István,
tanügyi előadó.

Sz. 140—1905.

FELHÍVÁS.

A nagyszebeni egyházmegye tiszteletes lelkész afiait felhívom, hogy jövő évi összes nyomtatvány-szükségleteiket azonnal jelentsék be, hogy a megrendelést eszerint tehessem meg.

A kik nyomtatvány árával hátralékban vannak, sziveskedjenek a hátralék összeget is beküldeni.

Hévíz, 1905. okt. hó 31-én.

Bíró György, ref. lelkész.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre	12 kor.
félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A szociális törekvések és egyházunk.

(A marosi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének 1905. október 2-án megtartott közgyűlésén előadta dr. Sebes Dénes, orsz. képviselő.)

A második ezredév tűnik el a Megváltó születése óta. A krisztusi világrend ma még alapja az emberiség fejlődésének.

Jézus Krisztus nem volt politikus. A múlt századok alatt sokszor megkísérlették az ő tanításainak kifogyhatatlan kristály forrásából politikai tanoknak életet adni. Az eredmény az, hogy a Megváltó tanításai annyira általános emberi, tiszta és erkölcsösök, hogy utasítást azokban feltalálni különböző korszakok államhatalmi alakulataira nézve nem lehet. Legyen az az állam szocialisztikus, demokratikus, vagy arisztokratikus, az emberszeretete marad Krisztus tanításainak morális alapja.

És ime az emberszeretet, az általános örök emberi jogok érvényesülésének kiküzdésére, nyugatról új eszmeáramlat indult meg a múlt század derekán, mely fejlődésében tüneményszerű, hatásaiban erős, hódításaiban oly ellenállhatatlan, hogy a vallásalapítás minden eszközeivel és eredményeivel dicsekedhetik az új korban. A szocializmus ez a legerősebb ujkori világnézet.

Körülöttünk egész Európában mint az ősteremtés műhelyében forrnak és susterognak a lekötött és felszabadításra váró erők, a szociális tanítások egyes igazságai belevették magukat az ujkori államélet fejlődésébe, irányítják már a társadalom törvényeit is. Ha a közönyös álmodozók vagy a tanulatlan restek szerepét nem akarjuk folytatni, szembe kell nézzünk az eszme áramlattal mindenütt, de legelső sorban a kedély, az emberi szívben mélyen gyökerező istenimádás gyülekezeteiben, anyaszentegyházunk megerősítése érdekében.

A szocializmus történeti fejlődésével kell foglalkoznunk, hogy céljait igazán átértsük, eszközeit bíráltni tudjuk.

Az elmúlt századot a liberálizmus harcza tette emlékeztetessé. Az absolut államot, a czézári önkényt korlátok közzé szorítani, az államformát az ember egyéniségének érvényre jutásával megtölteni volt feladata.

Az alattvalóból állampolgárt nevelt. A czézárból alkotmányos fejedelmet. Az emberi jogokat, állampolgárjogokat, törvény előtti egyenlőséget, vallásszabadságot, intézményes biztosítékokkal ellátva illesztette be az állami rendbe.

A mit a liberálizmus az államhatalom mindenhatóságával szemben elért, ugyanazt akarja a szocializmus az államhatalom erőinél, önzésénél sokszor

irtózatósabb önkénnyel uralkodó nagy tőkével és egyéb termelési eszközökkel elérni.

Jusson minden termelési eszköz közösen az egész népnek. A termelést, a javak kicserélését többé nem egyes felelősség nélküli szövetkezetek, szindikátusok vezessék nyereségük és kedvük szerint, hanem egyetlen nagyszövetség, melyet az összes nép alkot. Vegye át a nép a gazdaság vezetését, egy nagy és erős érdekközösséget alkotva, melyben minden magán egyedurtság feloldatott s a nép legyen egyetlen tőkepénzes, egyetlen munkaadó, egyetlen egyedurtság. Uralkodjék gazdaságilag önmaga maga felett.

Ez a végcél. Addig is korlátoztassék a nagy termelés. Ép úgy, mint a politikai hatalom elé a liberálizmus korlátokat emelt. Munkaszabadság, egyesülési jog, 8 órás munka, gyermek és anya védelem, aggkor és balesetek elleni biztosítás azon oszlopok, melyek az utat a mai termelés teljes szocializálására felé mutatják.

E tanítások erkölcsi ereje és igazságai elől kitérni nem lehet. A mai társadalmi rend alapjait támadják meg, de az ember jogait akarják kivívni. A cél gyönyörű. A beteg társadalmi rend megkönnyíti az agitációt — erősíti a támadókat.

Az örületes hajsza az egyéni megélhetésért nyomorulttá teszi az embert.

Az ember arra van kényszerítve, hogy embertársát természetes zsákmányául tekintse. Ad, vesz, nyereszkedik. Vesz becsáron alól, elad azon felül. Elvonja a munkástól a munkabért a vállalkozó, mert az anyag árán jogosulatlan hasznot kér a gyáros, uzsorát szed a hitelező adóssán, az adós megcsalja hitelezőjét. És e tolongásban szerencsétlen az ember. Szenvedi millió és millió az éhséget, szomjúságot, hőség és hideg kinjait. Egészséges korban — szakadatlan dolgozásban, beteg állapotban — teljes elhanyagoltságban várja a megváltó halált.

Azok a sülyedő hajók jutnak eszünkbe, — melyek megrakodva emberekkel vígan vitorlázva — váratlanul szerencsétlenül járnak. A hajó léket kap. Sülyedni kezd. Mily borzasztó küzdelem fejlődik ki az életért s a menekülésért. Mindama képességek megdermednek hirtelen — melyek az embert az állattól megkülönböztetik. Összetapoassák és marczangolják egymást a küzdelemben — azok, akik nem régen érző emberi szívvel voltak egymás iránt.

Hiba van a társadalmi szerződésben.

Senki sincsen megalégedve sorsával. Mindenki elérhetetlen — meghatározatlan jobb után vágyik. Mindenki szükségesen felül igényel. A nyomor általános társadalmi betegség.

A mai társadalmi rend fejtetőre állított pirámis — mondják a szocialisták. Órizheti a szuronyok er-

deje és ágyuk ezere, a pirámis megfog dülni. Egy ember önkényén nem nyughatik az állami rend — egy tőkepenész, egy vállalkozó, egy gyáros nem szolgálhat alapul milliók munkaerejéből, izzadságából, kétségbeesett küzdelméből felépült termelési rendnek. A pirámis a milliók széles rétegein kell nyugodjék.

Ez szüntetheti meg a dolgozó munkás rabszolgaságát. Megszűnik a szegénység és függés. Az ember elfoglalja helyét a földön.

Mily félelmetes az okadatolás, melyet a szociálisták a munkások szájába adnak.

— „Miután nincs semmi más a földön, mint anyagi dolgok és javak, arany és szemét, adjátok ki részemet az arany és szemétből“, mondja a munkás.

— Részed ki van adva! feleli neki a mai társadalom kísérteties váza.

— Én rossznak találom azt! vágja vissza a munkás.

— De hiszen egykor megvoltál vele elégedve! mondja a váz.

— Egykor — feleli a munkás — volt Isten az égben, volt menyország, melyet megnyerni, pokol, melytől félni lehetett. A földön is volt társadalom. E társadalomban nekem is volt részem. Uram nem parancsolt jogtalanul — mert hatalmának forrását Istenben birta, ki megengedte e földön az egyenlőtlenséget. Szolgálni annyit tett, mint Istennek engedelmeskedni. Türem, hogy kiérdemeljem az örök boldogságot.

Most mindent elvesztettem. Nincs többé menyország, melyet remélhetnék. Ti felvilágosítottatok engem. Elvettétek a hitemet. Én nem tudom van-e Isten, de azt tudom, hogy azok, kik e törvényt csinálják, nem hisznek benne, mert úgy csinálják a törvényt.

Ki akarom tehát részemet venni a földből.

Ti kimondottátok, hogy minden ember egyenlő — tehát nincs többé „uram“ az emberek között.

Azt mondd, hogy te vagy a társadalom? Szolgáltass tehát igazságot, mert mi szenvedünk, míg mások élveznek, juttass nekünk is annyit... vagy mondd meg, miért szenvedünk mi?

Milyen szomorú felfordulás ez. Mily vészes fenyegetés és keserű vád hangzik fel benne a mai társadalom irányítói ellen.

Am „szabad lesz a jövő!“ Harsogják május 1-én az egész világ jogtalanjai és kitagadottjai. Szívökben haragos gyűlölettel a mai rend fentartói ellen hangoztatják, hogy a világot csak a szociális forradalom válthatja meg; az általános, mindent elsöprő, mindent átalakító munkás forradalom, mely romokat teremt a régi világból, hogy felépítse az újat.

Istentagadás hangzik ajkaikon, vallás tagadás. Törekvésük alapja nem a krisztusi szeretet, de az elnyomottak, szerencsétlenek keserű dühe és gyűlölete.

És ez a szociáлизmus, mely a gyűlöletet hirdeti, a hitetlenséget vallja, a világot nem váltja meg.

Éva a londoni vásáron Ádám-tól kapott csokrát a szent képre teszi és az ott hirtelen elhervad, mert Luczifer ajándéka. És Ádám fájdalmasan felsóhajtott:

„Ismét csalódtam, azt hívéim elég ledönteni a multnak rémeit. S szabad versenyt szerezni az erőnek, kilöktem a gépből egy főcsavart, mely összetartá a kegyeletet. S pótolni elmulasztám más erősebbel!“

Valljuk és hirdetjük mi is, hogy senki se legyen pusztá eszköz — mások céljai kivételében.

A napszámosban, a koldusban is legyen megbecsülve az ember. Az emberiség csak akkor fejlődhet szabadon, ha lehull a bilincs mindenkiről, mert még a rabszolga is értékesebbé vált, ha szabad lett. A rabszolgaság bármely formája morális javak pazarlása.

Az emberi haladás olthatatlan sovargásból táplálkozik a jobb, a szebb és szabadabb jövő iránt.

De a társadalmi rend — legyen az bármely szervezetű — tehát a szociálisztikus társadalmi rend alapja sem lehet más, mint Krisztus örökigaz erkölcs-tana: a szeretet és nem a gyűlölet.

E nélkül az új társadalmi rend apostolai hivatásukat be nem végezik. Tanaik megvalósítást nem nyernek. Rombolhatnak, de új világot nem teremtenek, hasonlítván Dante bolondjaihoz az elveszett paradicsomban, kik mentek, mentek, de nem tudták hová.

A hit, a vallás a főcsavar, mint Madách gép-jében, mely pótolhatatlan.

Igen is, mi reformátusok valljuk és hirdetjük mindazokat a szociális igazságokat, melyek az emberi haladás törvényei is. Az eszme áramlat bennünket készületlen nem talál.

Hitünk, vallásunk a krisztusi szeretet igaz vallása.

Egyházalkotmányunk a szabadság, egyéni erő és igazság oszlopain épült fel, mely mintául szolgált az újkor politikai közszabadságot biztosító alkotmányoknak is. A tiszta presbiteri rendszer — a hívő nép — az összesség vállain épül fel.

Papjaink az emberi jogok, az emberek egyenlőségének felkent ajku hirdetői.

A mai társadalmi rend minden visszaélése, hibája és bűne nyitott könyv papjaink előtt, kik hiveik lelki világába igyeksenek behatolni.

Hirdessék a szociális tanokat, az igazi szociális tanokat.

Az ezernyi, nyomorgó, kinban senyvedő szegény könnyein át férközzenek a szívekhez és lelkekhez.

Tanítsák az elhagyottaknak, hogy az emberi haladás folytonos és tartós, mint a rohanó gyorsvonal utja, mely csak azért áll meg, hogy kitűzött célja felé újult erővel törekedjék. De hirdessük azt is, hogy minden zökkenés erőszakos rázkódás a civilizáció oly kisiklását jelenti, mely magát a haladást veszélyezteti.

Hirdessék és tanítsák, hogy a népnek — a dolgozó milliók összességének — igenis joga van az egyenlőséghez és a legteljesebb szabadsághoz. De ez a nép nem a tanulatlan, erkölcstelen és istentagadó nép, hanem a gondolkodó, munkás nép, melynek van szelleme, szilárdsága, öntudata és hite. Tanítsák nekik, hogy az élet kötelességek versenye s nem az érdekek harcza.*

E tanítások igazságát az egyesek szellemi és testi nemes tulajdonságok fejlesztésével érthetik meg.

Hirdessék és tanítsák az elhagyottaknak, szegényeknek, izzadó homlokkal nehéz küzdelemben állóknak, hogy a társadalom eljövendő új alakulása csak az ember erőinek, képességének szabad kifejlődésén nyugodhatik, de az út, mely ide vezet, feltételezi az embernek tökéletesedését, műveltségét, erkölcsi és hitbeli megerősödését.

Reformáció ünnepén.

— Irta és a Bethlen-kollegium okt. 31-iki ünnepélyén elmondta *Lázár István*, koll. tanár. —

I.

Én is elmondhatom Jób szavaival: „Feketén járok, de nem a nap hősege miatt.“ A kétség és nyugtalanság rabságba verte lelkemet. Imádkozom, de az imádságban megnyugvást nem találok. Bőjtöl és virrasztással kinzom magamat; de egyik sem bírja legyőzni a lelkem háborgását.

Eloolvastam a szent könyvet. Eddig csak a dok-

* A szép felolvasás e pontjához fűzötten lesz egy pár szavunk a dologhoz nekünk is! Szerk.

torok magyarázataiból ismertem a Jézus életét és tanítását. Most látom csak azt egész tisztaságában, egyszerűségében és szépségében. Látom, hogy a magyarázat sokszor elhomályosítja, de még többször egészen kiforgatja a gyémánt-tisztaságu eszméket.

Jézus azt mondta, hogy „az én országom nem e világból való”. S a Jézus nevét viselő egyház mégis megölette bresciai Arnoldot, ki ezt a bibliai mondást a papok hatalmaskodásával szembe állította. És mégis mártir-halált kellett halniok ezereknek, a miért Valdus Péterrel együtt nyíltan merték hirdetni, hogy a keresztyén hit alapja a biblia és hogy a papság eltért bibliai rendeltetésétől.

Nem tudom elhinni uram! Te sem mondtad soha, hogy a kenyér és bor, mihelyt egy pap akarja, a Te testeddé és véreddé változik. És a Te egyházad főpapja elátkozta Wiklefet, máglyára vitette Husz Jánost, a miért ezt a meggyőződésüket vallották és megtagadni vonakodtak.

Nem tudom elhinni, hogy Isten az első embert halhatatlannak teremtette s csak azért tette halandóvá, mert nem engedelmeskedett. De ha nem hiszem, elátkoznak érte, mint egykor Pelagiust.

Nem hihetem, hogy a ma született gyermek bűnös volna s az Isten haragudnék rá az első ember engedetlenségeért. De azt sem, hogy — ha már csakugyan bűnös — még mielőtt a fölött bánkódni tudna, egy-két csepp vízzel ártatlanná lehetne tisztítani.

Uram! Te nem mondtad sehol, nem is tudom elhinni, hogy a megholt ember lelkének tisztító tűzön kell keresztyül mennie, hogy az örök üdvösségre juthasson. Hiszen ilyen elméletre Anchiser tanítja a fiát alvilági vándorlásakor. Azt sem tudom elhinni, hogy a tisztulás fájdalmas voltát enyhíthetjük, a lelkek gyötrelmét rövidíthetjük azzal, ha a papoknak ajándékot osztogatunk. De ha nem hiszem, akkor eretnek vagyok én is, mint Aërius s az albigaiai és elátkoznak velük együtt engem is.

Az én igazságérzetem, Istenbe vetett bizodalمام minden erejével tiltakozik az ellen, hogy még mielőtt jót tett valaki, meg van állapítva az ő boldogulása; s még mielőtt rosszat tehetett volna, el van rendelve az elkárhozása.

Nem hiszem el, hogy a pápa azon érdemeket, melyeket szent életű emberek előtted szereztek, apró pénzre válthassa. Nem hihetek el olyan erkölcstelenséget, lehetetlen az, hogy a ki hálátlan szülői és jótevői iránt, a ki rabol, gyilkol, gyújtogat és mérget kever; a ki megtagadja hazáját, szóval a ki sem isteni, sem emberi törvényt tiszteletben nem tart: az jó pénzért bármikor megveheti lelkiismerete nyugal-mát, bűnei bocsánatát.

És nem hiszem el, sohasem fogom elhinni, hogy a pápa, mikor ilyeneket hirdet, akkor az Isten nevében beszél és csalhatatlan. De ha nem hiszem, akkor megtagadom az egyházi felsőbbiséget; s ha hitetlenségemet ki is mondom, kizárnak a hívők közösségéből s örök kárhozatra vetnek az Isten nevében. Ha pedig magam nem hiszem, másoknak pedig hirdetem: akkor képmutatásért és hazugságért meg kell vetnem önmagamat. Már pedig „nincs oly hatalmas pap, oly bűverős imádság, oly tisztító vezeklés; nincs olyan bűjt, kinzó külsőség, testi gyötrelem, sőt, a mi több ezeknél, nincs olyan magunkba hordott bűsz kétségbeesés, poklot nem félő, de az égből is poklot csí-náló lelkiifurdalás, a mely kiüzze a határtalan lélek-ből bűne, tévedése, átka s önbüntetése elevene marását. A túlvilágnak minden kinja nem büntethet úgy, mint az, ki önmagát itéli el.”

Jobb sorsa van rajtam; igazán elmondhatom vele: „Feketén járok, de nem a nap hévsége miatt.” Küldj uram! világító és vigasztaló sugárt az én kétségemben és bizonytalanságomban.

A biblia vallásának dicsőséges jelszava és örökké-tartó fundamentuma a szeretet. Es én elmondom a zsolozsmában a Symbolum Ambrosianumot, a mely kegyetlenül kizár az üdvösségből mindenkit, a ki egy-egy politikai érdekből fakadt, fonák okoskodás-sal támogatott és erőszakkal keresztyül vitt zsinati határozatot vallásos igazságnak elfogadni nem akar.

Azt sem tudom elhinni, hogy Isten akarja volna, irtó háborút folytatni mindenki ellen, ki magát a római egyháznak alávetni nem akarja. Nem hiszem, hogy Isten akarja volna az ő igéjét olyan nyelven hirdetni, őt olyan nyelven tisztelni, melyet a hívők nem értenek. De azt igenis hiszem, hogy mindennek a biblia önkényes magyarázatának, gyónásnak és purgatoriumnak, a papság és pápaság isteni eredetéről szóló dogmának egyazon végső célja van: az ember érzelmét és akaratát, az embert egészen szellemi és anyagi erejével együtt a papok önzésének és hatalmának zsámolyává tenni.

Érzem és beteggé tesz a gondolat, hogy a hitetlenség felé tévelyedem. Pedig azt is tudom, hogy a kinek hite nincs, az szerencsétlen. Minél többet gondolkozik saját egyénisége felett, saját sorsa felett, a dolgok okai és változásai felett, melyek a meg nem fejthető kérdések végtelen sorozatát mutatják: annál kevésbé tud megnyugodni a kétség és bizonytalanság háborgása miatt. A lelke egyensúlyát veszti abban a szörnyű űrben, mely az élet vágyai és a halál enyészete között sötétlik. Nem bizik a jövőnek sem reményében, sem igazságában, sem megtorlásában. Életét nem tölti be a felelősség komoly érzete; s állati tengődésének szűk határai között sohasem élvezi a végtelenség örömét s az örökkévalóságnak büszke öntudatát,

Rómába is elmentem. Talán ott az apostól közelében az ő és környezetének nagy hitéből az én lelkem is erőt és nyugalmat szerezhet.

Láttam a keresztyén egyház főpapját, ki Péter apostol utódának tartja magát. Jézus az egyházat Péter hitére építette; a pápa pedig a keresztyének hitére császári hatalmat alapított. Fényes udvarral, nagy sereggel és hódolattal körülveve uralkodik; az egész ker. világ adót fizet neki. Ha néha egy-egy fejedelem, egy-egy ország megtagadja az adófizetést, háborút folytat ellene s emberek véreben gázol a Jézus helytartója. Láttam a Caesárok utódát, a tudományok és művészetek maecenását, a győzelmes hadvezért és a népek felett misztikus magasságra emelt uralkodót. Csak egyet nem láttam: az apostolt.

Láttam drága ékességbe öltözött papokat, kik palotákban laknak, az udvari élet finom cselszövényeiben járatosok. Minden van náluk bőségben: ész, ügyesség, vig élet, gazdagság. Csak egy nincs se ajkukon, se szívében, se példájukon az Isten igéje.

Láttam templomokat; az emberi szem elálmélkodik a káprázatos pompájukon. Tele vannak képekkel és szobrokkal, a művészetek halhatatlan remekeivel. Igazi kiállítás mindenik, az emberek azért járnak oda, hogy elandalogjanak szépségükön. A titokzatos csend, a félhomály megejt, elkábitja a lelket, de fel nem melegít. Ami felemelő: a mély hitnek, a benső áhitatnak imádsága nem talál igazi otthonra a sok márvány és arany között. Az Isten házában nem éreztem a vallást, nem éreztem az Istent.

Jártam abban a templomban, hol a biboros kolégium cenzura alá vette Galileit, s rábizonyította, hogy az ördög volt vele akkor, mikor a föld forgását hirdette. Hiszen nincs arról szó sem az egyház-atyák, sem a skolasztikus doktorok tanításaiban; tehát igaz sem lehet. S az ősz tudást addig fenyegették, amíg elismerte, hogy abban, a mit bizonyosan lát, bizonyosan tud, tévedett. És megértettem, hogy az egyház tervszerűen, egész tekintélyével, hatalmas

szellemi és anyagi erejével harczol a szabad vizsgálódás, a tudományos fejlődés, az emberi ész szabadsága ellen. Védelmezi a hit naivságát s vele együtt védelmezi a naiv hiten, a vakhiten nyugvó hatalmat.

De láttam ugyanabban a templomban, a főoltár mellett, Michel Angelo Krisztus szobrát is. Ezen a szobron a görög művészet minden hagyománya látszik: a daliás szép emberalakon először jut kifejezésre 14 század óta az emberi szellem szabadsága és méltósága. Csodálatos szépen tudja egyesíteni az erőt és jóságot, a gondolatot és érzést, a tudományt és hitet, a szabad ember nyíltságát és a bölcs ember derűségét. A próféta szemével néz a jövőbe. Vajjon lát-e olyan kort, midőn a vallásos hit megszabadulhat az emberi oktalanság és önzés nyügeitől; midőn szabadon emelkedhetik a mindennapi élet kicsinyes dolgai fölé az Istenhez?! Vajjon lát-e olyan korszakot, melyben az emberek az Istent, mint a bibliai első keresztyének, hitük mélységével s éltük tisztaságával imádják cifra szertartás nélkül, s minden közvetítő nélkül?!

II.

Igy vergődött kinos nyugtalanságban az ifju szerzetes, kinek egészséges gondolkodását nem tudta megrontani a theologus doktoroknak mesterkéltségek, kinek hivatása felől való komolyságát és kötelességérzetét nem tudta megmetyelyezni az olasz papok hitetlensége, lelkiismeretlensége és léhasága. Lelke mélyében megrendülve hagyta ott az örök várost. Vissza sem nézett rá csak egyszer, a mikor önkénytelenül jugurtha szavaiban tört ki: „O urbem venalem, mature peritum, si emptorem invenerit.”

Keresztyén testvéreim! A mi azután történt, az minden kis részletében világosan együtt él az elmétekben. S ha én mégis megemlítem; ez azért van, mert az emlékezés hozzátartozik ünneplésünkhöz. Az élet sokféle gondjai és kötelmei között hadd merítsünk erőt az Isten ígéjének erejéből és okulást a hitvallók bátorságából.

Az ifju szerzetes 1517. okt. 31. nyíltan sikra lépett meggyőződése mellett. Azok a visszaélések bántották legjobban, a melyeket abban az időben a bünbocsánat körül, pápai jóváhagyás mellett, szétiben elkövettek. 95 tételbe foglalta össze ezen kérdésben alkotott véleményét; a tételeket kifüggesztette a wittenbergai vár templom ajtajára s felhívta a tudósokat, hogy vele ezen tételek felett vitázzanak. A megindult vitában a meggyőződés erejével és lelkesültségével védte álláspontját s a bizonyítékok keresése s az ellenmondások czáfolata közben egymásután felmerült mind az a kétség, a mely Luthert nyugtalanította s a melylyel megküzdeni nem birt. Fenyegetéssel, majd kéressel akarták hallgatásra bírni. De ő bár századok példáiból megtanulta, hogy halálos veszedelmek elé megy, bizva ügyének igazságában és szentségében kijelentette, hogy csak a biblia tekintélye előtt hajlik meg, ember előtt soha.

Általános érdeklődés kezdte kísérni a megalkuvást nem ismerő határozottságot, a rettenthetlen bátorságot, melylyel Luther az egyházi tekintély ellen fellépett. A hang szokatlan volt még, mert a zsarnoki hatalom eszközeivel mindig sikerült elnyomni; de a meggyőződés, melyből ez a bátor hang származott, nem volt egymagában.

Az egyház világi hatalma tetőponton állott. Az egész ker. egyház adófizetője volt a pápának. Az egyes nemzetek körében is nemcsak tekintélyre és rangra nézve, hanem vagyona nézve is első volt az egyházi rend. A főpapok vagyoni ereje, szellemi felsőbbisége s a velük természet szerint járó tekintély és befolyás a politikai életben is érvényesült. Sőt éppen a legkiválóbbak keresték és találták am-

bíciójuk kielégítését más téren, mint a vallásos tevékenység körében.

Általánossá lett a vágy, hogy a papság térjen vissza hatáskörébe, a szellem és az erkölcs, a tanulás és bibliai életmód határai közé. Általánossá lett a törekvés, hogy az egyházi adóktól, mely Németországban évi 300 ezer aranyra ment, megmenekedjenek és hogy a temérdek egyházi vagyont országok és népek javára hasznosítsák. Szép Fülöp eltörli a templomos rendet; Albert osztrák herceg kijelenti, hogy joga van az országabeli egyházjakak fölött disponálni. Hazánkban pedig az 1498. országgyűlés eltiltja világi méltóság viselését; s azt, hogy világi birtokot a királytól adományba kapjanak, vagy vétel és zálog útján szerezzenek.

De legjobban lealázta a nemzetek és fejedelmek önérzetét a pápai törvénykezés. S a mint a római bíróságok nem az igazság, hanem hatalmi, vagy egyéb önző érdekek szerint kezdtek törvényt látni: az egyes országok kormányai mind jobban igyekeztek kivonni népeiket az egyházi igazságszolgáltatás alól. A francia pragmatica sanctioig nagyon megcsökkentette a pápa befolyását és jövedelmeit. A mi Mátyás királyunk pedig kemény büntetés alatt megtiltotta, hogy bárki is, királyi engedelem nélkül Rómába forduljon igazsáért.

A tudomány szavát sem lehetett többé már elnémitani. Pallas Athéna fölkel az akrópolis romjai közül. Ismét magasra tartja aranyos lándzsáját, melynek fénye messzire ellátszik; egész addig, a hol a szegény hajós a szabad tengeren iránytű nélkül tévelyeg. A fenséges asszony győzelmes fegyverével széttepi a hazugság és babona vastag szövődékét, mely az emberek szemei elől a természet örök igazságait ezer esztendőn keresztül eltakarta. Szemének haragos villámától meglapulva fut szerteszéjjel a sok parazita, a mennyi az elvakított ember hitelén és örökén, testi és szellemi erején élősködött. A fenséges asszony utra kelt s öröm és dicsőség kísérete lépteit. Az ember szemét felnyitotta s az örökös sanyargatás és alázat világából egy pillantást engedett abba a másikba, a hol az Isten egyenesnek, dőlczegnek teremté az embert, hogy szabadon nézzen fölfelé, mert csak az állat arra való, hogy mindig a földre süsse a tekintetét, (Ovidius); abba a szép mosolygó világba, hová maguk az istenek is szívesen leszállanak, hogy az emberek vidámságában és szépségében gyönyörködjenek. A görög istenek, kiknek uralma ellen irtó háborút indított a keresztyén egyház, most segítségül jönnek ujjáteremteni az emberiséget.

Mert a görög istenek mindig élnek, mindig ifjak s győzni fognak mindörökké. Ok vannak most is az eleven és mindenható természet törvényeiben, melyek mellett semmivé törpül a beteges rajongás és szánmasszá válik a theologus erőlködés. Heraklest és Charist, Apollót és Pollart fölébe áshatták, mégis kikelnek sirjukból. Be is falazhatták a tömör vatikánba; még ott is uralkodnak, onnan is fenségesen kormányozzák a világot.

Igen! a görög nép hagyományai nyitották fel az emberek szemeit. A görög nép élete volt az a tükör, melyben a középkori ember először láthatta meg tisztán a maga szellemi hanyatlását. Jézus a „szereetet” elvével és erejével gazdagítani, nemesíteni, magasabbra emelni akarta a görög-római civilizációt. O világosságot akart és hirdetett; az ember erkölcsi értékének, az emberi méltóságnak emelését akarta és hirdette. Az ő vallásával és emberboldogító idealizmusával egyáltalán nem egyezik meg, sőt a legélesebb ellentétben áll a szellemi rabszolgaság. Homérosz és Szofoklesz, Herodotosz és Tukididesz könyvei mondták meg az embernek először érthetően, hogy volt valamikor olyan nép, mely a sza-

badtság áralma alatt dicsőségtől ragyogó történelmet csinált. Hogy ez a nép a szabadság üdítő levegőjében, a hazaszeretet napugaras hevében a legszebb virágos kertet, a halhatatlan művészet tündérvilágát művelte. Először csak a tudósok ismerték meg ezt a mes'erséges feledésbe borított világot. De mikor aztán megismerték, a guny és elkeseredés ostorával vágták és hajsolták az alsóbbbrangu papok tudatlanságát és mindnyájuk erkölcstelen életét.

Luther fellépését tehát általános érdeklődés kísérte. Az egyszerű szerzetes megalkuvást nem ismerő határozottsága tiszteletet keltett, tekintélyt parancsolt és lassankint középpontja lett a római egyház visszaéléseivel szemben támadt minden törekvésnek. A német lovagok védelmüket ajánlják fel neki, köréje csoportosulnak és együttes küzdelemre hívják a papság hatalmaskodása ellen. Luther a támogatásból erőt merítve hatalmas tevékenységet fejt ki. Nemzete nyelvén, ami már magában nagy reformátori lépés volt, a német nemességhez fordult s a keresztyén vallás ujászületését hirdeti. Tiltakozik a lelkiismeret kényszere ellen. Abban, hogy mit higyjünk, mint ne higyjünk; teljesen szabadok vagyunk. Nincs az Istennek semmiféle olyan rendelése, sem olajja, sem kenőcsce, mely a papot a többi ember fölé helyezné. Legfeljebb a kötelességekben különbözik; mert jó példával kell elüljárnia; mélyebb hitet kell éreznie s erkölcsösebb életet folytatnia. Semmi szükség sincs arra, hogy a vallásos érzés, az imádság közvetítés útján emelkedjék az Istenhez. Felemelkedik az magától is. Hiszen Jézus maga mondja: „A hol ketten-hárman összegyűltek az én nevemben: ott vagyok én köztetek.” A keresztyén egyháznak nem kell világi hatalomra, fegyverek erejére támaszkodnia. Isten országát nem lehet karddal elfoglalni, sem arannyal megvenni: hanem csak hittel és az erkölcsök jóságával. Azért a papságtól, hogy igazán hivatásának élhessen, el kell venni visszaélések útján szerzett világi hatalmát és nagy jövedelmeit.

(Folyt. köv.)

Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet közgyűlése.

(Tudósítás.)

(Folytatás.)

A tárgyaló ülés megkezdése előtt az elnök bejelentette a szomorú hírt, hogy Szász Károly, a dunamelléki egyházkerület nyugalomba vonult püspöke, a magyarországi protestáns egyház büszkesége, a kinek neve ércznél maradandóbb betűkkel van felvéve a magyar prot. egyház és a magyar irodalom történetében, meghalt. Felkéri a gyűlés tagjait, hogy a veszteség feletti fájdalomukat fejezzék ki a szokott módon s a közgyűlés határozza el részvét sürgőnyt küldeni a gyászoló családhoz. A sürgöny a gyűlésből nyomban elküldetett. Sürgönyileg fejezte ki a közgyűlés továbbá tiszteletét és ragaszkodását dr. Bartók György püspöknek és báró Bánffy Dezső főgondnoknak, mint az Értekezlet védnökeinek.

Következett azután Horváth István bürkösi lelkész felolvasása „A kijelentés, mint tudományos követelés” czimen. Nem gondolnám, hogy szükséges lenne épen itt, az Erdélyi Prot. Lapban ismertetni Horváth Istvánt. E lap olvasóinak gyakran volt alkalma találkozni nevével egy-egy mélyen járó, gondolatokban, eszmékben gazdag, kiváló szellemességgel megírt cikk végén. Egy, a világ hátamögötti kis falucskában paposkodik majdnem 40 éve, de azért egy ifju lelkesedésével kíséri figyelemmel a szellemi élet fejlődését, haladását. Hogy csak egyet említsek, nem hiszem, hogy szakember is nagyobb figyelemmel, érdeklődéssel kísérte volna a Társadalomtudomány

által megindított s a nevelésügy reformjára irányuló mozgalmat, mint ez az egyszerű falusi prédikátor s a ki magasabb szempontból ítélte volna meg, mint ő tette e felolvasásában.

Az értekezlet mindvégig meg nem lankadó figyelemmel kísérte érdekes fejtegetéseit, melyeknek tartalma, lényege teljesen ki van fejezve a felolvasás címében. De ki van fejezve a felolvasás végén és alapján betérjesztett határozati javaslatában, mely a következő:

Miután a természettudomány a természet beszéde a természeti emberhez, a kijelentés az élő szellem beszéde a szellemi emberhez; miután a tudomány az evolúció elméletét, a folytonos fejlődés törvényeit általános érvényre emelte s ezáltal a folytonos fejlődés magasabb fokának, Istennek országát, illetőleg ennek gyakorlati megjelenését, a keresztyénséget fogadta el: miután a biogenesistörvényének ereje által, hogy t. i. élő élőtlől, szellem szellemtől származhatik, szükséges igazságnak itéli az embernek és az emberiségnek a Krisztusban és a Krisztus által lett újjászületésének elméletét:

mondja ki az Értekezlet, hogy az emberi nem fejlődését vezető szellemi triumvirátusnak, a theológiának, filozófiának és a természettudománynak megfelelőleg szakosztályokat állít fel, melyek az illető tudományágakban elért általános érvényű eredményeket összeszedve, feldolgozva, könnyen áterthető tájékozást nyújtson s ez által tartalommal gazdagítsa egyháztársadalmi munkálkodásunkat. E végre küldjön ki egy bizottságot, mely a jövő évi egyházi Értekezletre ez irányban tervezetet nyújtson be.

E határozati javaslatot azonban ebben az alakjában a közgyűlés nem fogadta el Nagy K. hozzászólása alapján, miután azt a filozófiai felfogást, a mely e felolvasásban megnyilvánul, nem osztja az Értekezlet egyeteme s általában korlátozná a szabadelvűséget a keresztyénség elveit valamely filozófia irány szempontjából magyarázni. De nem volt elfogadható a határozati javaslat ebben a formájában azért sem, mert ez ismét csak szaporítaná az Értekezlet bizottságait, holott a már meglevő bizottságok is csak papíron vannak, de működésüknek semmi nyoma nem látható még. Kimondja azonban értekezlet, hogy felkér egyes arra hivatott embereket, hogy foglalkozzanak e felolvasás anyagával s tartsák felszínen a kérdést.

A felolvasást követő vitában különben résztvettek: Tóthfalusi József, dr. Török Andor, Czeglédi János értekezleti tagok, mindnyájan a legteljesebb elismerésüknek adva kifejezést magvas, tartalmas felolvasásért s felszólalásaik alapján a közgyűlés a felolvasást egész terjedelmében az Évkönyvben kiadni határozza.

A vita bezárása után Tárkányi György titkár olvasta fel az értekezlet múlt évi munkásságát feltűntető jelentését. A jelentés sok örömdetes mozzanatot mutat fel az Értekezlet működéséből, de nagyon sok elkedvetlenítő, sőt elszomorító jelenséget is. Ilyen örömdetes dolog, hogy az egyháztársadalmi munka immár megindult s szép eredménnyel foly az egyházkerület csaknem minden részében. A papok jórésze át van hatva az egyháztársadalmi munka szükségének érzetétől és hovatovább mind csekélyebb a csökönyösök, maradiak száma. Szép, élénk, eleven egyháztársadalmi munka foly udvarhelyi, sepsi, marosi, küküllői, nagyenyedi, kalotaszegi egyházmegyében, Brassóban, Sz.-Udvarhelyen, Nagyszébenben, Nagyenyeden, Marosvásárhelyen. És a munka mind mélyebb és intenzívebb, az ifjuság gondozása, a szegényekről, betegekről, a hiveknek szellemi táplálékáról való gondoskodás sok helyen nagy buzgósággal vértetett munkába. Az egyházmegyék csaknem mindegyikében tartottak értekezleti közgyűlést, a melyen

az egyházmegye területén szükséges és célravezető teendők megbeszélésén kívül értékes felolvasások, vitatkozások tartottak. Ez örömdetes jelenségek mellett vannak bizony fájók, elszomorítók is. Egyes egyházmegyékben az életnek semmi nyoma sem látszik. Különösen elszomorító, hogy a „hegyen épített város” Kolozsvár, semmi jelét sem mutatja annak, hogy vezetésre volna hivatva. Pedig, ha valahol, úgy itt ugyancsak van tennivaló bőven és erő is lenne hozzá. De hiányzik a vezető szellem; az erők tömörítésére, munkára serkentésére, a munkára felhasználására ösztönző vezetés. Ez azért is elszomorító, mert rossz példát mutat a kedvezőtlenebb körülmények között levő vidéki központoknak. Elszomorító azután, hogy a tagok száma nem növekedett a múlt évben, pedig csak a Vasárnap fentartása is sokba kerül s az Értekezlet anyagi erejének forrása egyedül a tagdíjakban van. A félmilliónál több református emberből csak 835 a tagja az Értekezletnek. Nem kevésbé bántó és elszomorító jelenség, hogy az arra hivatottak nem fejtnek ki elég buzgóságot a Vasárnap terjesztésében, a melynek terjesztése pedig sokat tehetne a hitélet terjesztésére.

Nem foglalkozunk részletesen a titkári jelentéssel, mert az Erd. Prot. Lapban bizonyosan közölve lesz, csak azt említjük meg, hogy a jelentés kapcsán kimondotta a közgyűlés, hogy mivel a szervezeti szabályzat sok tekintetben hiányos és az Értekezlet mostani szervezetében nem munkálhatja sikerrel azt a célt, a melyet munkálni hivatva van, az egyházmegyei Értekezletek véleményének kikérésével és meghallgatása után a jövő évi Kolozsvárt tartandó kerületi közgyűlés alkalmával új szervezeti szabályzatot terjeszt a közgyűlés elé.

Egyebekben a közgyűlés a titkári jelentést tudomásul veszi, titkárnak úgy a jelentésért, mint a központi adminisztrációban végzett önzetlen fáradozásáért elismerését és köszönetét fejezi ki.

A pénztárnok számadásának megvizsgálására küldött bizottság elnöke Biró András egyh. m. főjegyző jelentette azután, hogy a számadásokat megvizsgálták, azonban nem találták teljesnek, s miután a pénztárnok nem volt jelen, hogy felvilágosítással szolgáljon, a vizsgálatot nem végezték be. Ez okból a közgyűlés a pénztári számadások újabb megvizsgálására Biró András elnöklete alatt alelnököt, titkárt és dr. Sárkány Lajost küldötte ki.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A széki egyházmegye okt. hó 2. és 3-án tartotta évi rendes gyűléseit; ez idén ugyan papi gyűlésnek lenne mondható az egész, mert mindössze 3 világi tag jelent meg, bizonyára a vidékiek a szorgos gazdasági s a hivatásnokok a hónap eleji elfoglaltatás miatt; a lelkészek, 2 aggon kívül, mind megjelentek.

Az okt. 2-án tartott egyh. értekezlet tudomásul vévén az elnöki, titkári s pénztárosi jelentéseket, foglalkozott az e. m. esperes előterjesztése nyomán az egyházi ügyiratok egyöntetű kezelésével, a mi — úgy gondolom — nemcsak nálunk, de másutt is elég közérdekű s értékes intézkedésekre adhat alkalmat, mert ebben is a hány ház annyi szokás. Eredménykép az értekezlet előterjesztésére az e. m. közgyűlés el is rendelte az egyházi ügyiratok iktatására, selejtezésére, levéltározására vonatkozó egyöntetű eljárást az esperes által kiadandó utasítás szerint.

Másnap, okt. 3-án d. e. 10 órakor vette kezdetét az egyh. m. közgyűlés ősi jó szokás szerint istentisztelet tartása után, melyen a kántori szolgálatot Szász B. m.-décsei paptárs teljesítette; Fejér István

málomi paptárs pedig buzgó ima után Luk. ev. 11. r. 23. v. amaz igéi alapján: „a ki velem nincsen, eltemem vagyom” buzgított, hogy a vallásos közéletben minden hívő vegyen tevékeny részt, mert ez a Kr. igaz követése.

Ezután folyt le a közgyűlés, melynek elején tisztelettel adóztunk néh. Péter Antal s Baló Bálint buzgó tevékenységű paptársaink emlékének. Az esperesi jelentésből igen részletes, az egyházi élet minden legkisebb mozzanatát is feltüntető, hű képét nyertük úgy az egyes egyházközségek szellemi s anyagi, mint az egész egyházmegye általános állapotának; szem elé tárulván úgy az elismerésre méltó haladás, mint az orvoslást igénylő bajok. E jelentéssel kapcsolatban határozottatott átirat intézése a vármegyei közigazgatási hatósághoz az iránt, hogy a vallásos-kölsi élet elfajulásának némi korlátozására segítségül jövőn, a korcsmákat vasárnapokon és ünnepeken a templomozások alatt bezárva tartassa. Derekas jelentés volt a főjegyző a tanács működéséről, az 1904—5. évi egyházvizsgálatokról; a számvevő az egyházak vagyonkezeléséről, mik elismerőleg vétettek tudomásul, ép úgy a különböző pénztárosi s tanügyi jelentések is.

A liturgia-javaslatot általában helyeslő határozatban kimondatott a konfirmációi urvacsora-osztáshoz való ragaszkodás s a lelkész beiktatásnak a szerartási rendbe való bevétele. Az orsz. vásároknak kizárólag hétköznapiakra való helyezése tárgyában megindult mozgalmat pártolja. Nevezetesebb határozatai még az em. tisztviselők fizetéseinek az esedékes évben való kifizetése, a műszaki előadó és aljegyző díjazása; a szamosújvári egyháznak 4 évre évi 200—200 kor. segély adása az em. pénztárból a tanácsterem épületének javítására; az egyházvizsgáló bizottság költségeire egyházanként 6 kor. járuléknak megállapítása.

Délután 2 óra tájban kimerült a türelemmel kimerített tárgysorozat is, pedig beh soknak lett volna még szava!

Nó, hanem jutott hely a szónak a fehérasztalnál is, hová Gaál Gyula közbecsülésnek örvendő ehm. főgondnokunk vendéglátása gyűjtött össze. Hallám folyt a szó a honfiui keservtől és aggodástól megárasztva; kik délelőtt a templom falait szelidséggel építék, délután elszántan állottak készen a rontás ellen védni a hon virágait!

C. c.

A nagysajói ev. ref. egyházmegye őszi rendes közgyűlését október 9-én tartotta meg Beszterczen, az olvasóköri helyiségében, a tagok nagy érdeklődése mellett. Nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy jelen volt Kolozsvárról tevékeny algondnokunk: dr. Csernátoni Gyula kir. tanfelügyelő is.

Mielőtt a közgyűlés főbb mozzanatairól beszámolnék, előbb is bocsánatot kell kérnem egyházmegyénk előljáróságától, illetőleg nt. esperesétől, hogy ezt a dolgot a nyilvánosság terére mertem hozni, mert ugyanis, a mint általánosan tudva van, a mi kicsiny egyházmegyénk előljárósága egyáltalán nem szereti nagy „csengés-bongással” hirdetni végzendő és végzett dolgait, hanem minden reklam nélkül: szerényen, szerényen és lelkismeretesen végzi a végzendőt, Nagy Frigyes ezen mondásához híven: „Sohase akarj annak látszani, a mi nem vagy s mindig több légy, mint a minek látszol.” Hanem térjünk a dologra. Az esperesi jelentésből kitűnt, hogy minden vonalon haladás észlelhető. Sótálván papiház épült, Teke pénzügyileg gyarapodott, Sz.-Czegőben toronyórát csináltak (Komlódon a templom, torony és parochiális épületek 4811 kor. 68 f.-ról szóló költségvetéssel és tervrajzzal tervbe van véve), U.-Sztpéter és Teke a Wesselényi R.-féle alaphól népkönyvtárt nyert. Az előhaladást csak akkor lehet kellőleg mál-

tányolni, ha számításba vesszük, hogy egyházmegyénk egyházközségeinek jó nagy része idegen nyelvű nép közé van ékelve, ammyira, hogy számtalan azon egyházközségeink száma, hol a magyar ember is — ha esetleg méregbe jön — azonnal oláhra fordítja a beszédet, mert így korrektebbül ki tudja fejezni magát. A főjegyző aa. jelentéséből kitűnt, hogy tartatott 13 em. tanácsülés. A kikerekítés folytán egyházmegyénkhez csatolt új egyházközségek lélekszámának arányában megalakult a mezősegi választókerület, a hol is megválasztott egyházkerületi képviselővé gr. Teleki Géza. A templomi koszorúk lehető eltávolítására intézkedés történt. Ezen kívül számtalan fontos ügy elintézése töltötte ki az ügyesen megszerkesztett főjegyzői jelentést, de ezekről nem szólok, hogy az istentiszteleti rendtartás tervezetére vonatkozó előadói jelentésről tehessünk említést.

Előadó Balázs József e. m. közügyigazgató véleménye szerint először is az istentiszteleti rendtartásra vonatkozó „Javaslat” jelenjék meg „Szabályrendelet” cz. alatt, hogy a többi zsinati törvényekkel ne kerüljön szentesítés alá. A 3. §-tól a 8. §-ig a Javaslatt elfogadtatott azzal a különbséggel, hogy a 3-ad napi ünnep a körülmények és helyi viszonyok szerint lassan töröltessék, tekintettel lévén hiveink konzervatívizmusa. A gyülekezetnek a szószékből megáldása minden vasárnapon — mint új aktus — nem árt, habár sok egyházközségünkben a gyülekezet megáldása eddig is gyakorlatban volt istentisztelet végeztével a templom előtt, a mit az ehez szokott nép ezután is meg fog várni. Az adakozásra való felhívás alkalmasszerűleg teljesítendő. A keresztelest a 9. §. 5. pontja alatti könyörgés után a Miatyánk felveendő. A szülék és keresztszülék fogadásteret csak idővel lesz részben keresztülvihető, mert jelenleg a szülők nem, csak a keresztszülék (legtöbb esetben csak a keresztanya, sok esetben pedig csak a bábaasszony) vannak jelen a keresztelestnél a parochián. Az urvacsoa osztásra nézve a Javaslatt teljesen elfogadtatott, azzal a hozzáadással, hogy ezen szertartás közé fel kell venni egy Miatyánkot; az új-bori urvacsoa október utolsó vasárnapján, a reformáció emlékűnnepén osztassék ki; a 10. pont alatti „bezáróbeszéd” maradjon el, mert amugy is eléggé hosszúra nyulik — különösen télen — ezen szertartás.

A konfirmációt illetőleg azon módosítást állapította meg közgyűlés, hogy konfirmálni csak 15 életévöket betöltött egyéneket lehessen, mert a már konfirmált ifjakat tapasztalat szerint sok helyen csak nagy nehezen lehet az ismétlő iskolába felkényszeríteni. A 19. §-nál a konfirmáló szertartás a konfirmáció vizsgától ne választassék el, vagyis maradjon úgy, a mint eddig volt gyakorlatban, t. i. a hitvallomást és fogadásteret pecsételjék meg az ifjak az urvacsoa felvételével, mert ezen eddigi gyakorlatot nagyon sok lélektani igazság támogatja. Házassulók esketése, temetés stb. a 22. §-tól végig a Javaslatt szerint teljes mértékben elfogadtatott, azzal a megjegyzéssel, hogy kimaradt a javaslatból a *papi beiktatás* szertartása; ez is felveendő a második szakasz VIII. pontja alatt az eddigi gyakorlat szerint.

A tanügyi előadói jelentést az ehm. főjegyzője olvasta fel, mivel a tanügyi előadó betegsége miatt nem lehetett jelen. — A jelentésből kitűnt, hogy az ehm. területén van 20 állami iskola és 5 felekezeti iskola. Az állami iskoláknál a hitoktatást a lelkészek végzik. Ha azt nem is lehet elmondani, hogy egyik iskola jobb a másikkál, de azt el lehet mondani, hogy ezen a téren is több a fény-, mint az árnyoldal. A felekezeti iskolák némelyikénél az a baj, hogy az iskolaépület és felszerelés nem felel meg az országos törvény kívánalmainak. Az egyházak szegénysége miatt ezen a bajon csak államosítással le-

hetne segíteni, csak hogy a nép — különösen Pusztakamaráson — nem akar belemenni az államosításba; nt. esperes aa. bölcs belátására lett bizva ezen ügyek lebonyolítása.

Mélt. ig.-tanácsnak 2883—1905. sz. a leiratára a központban levő tőkéknek jövőre miként leendő kezelésére nézve azon határozat fogadtatott el, hogy ezen tőkék csak abban az esetben bocsáttassanak az egyházközségek kezelése alá, ha azzal ingatlan földbirtok vásároltatik.

Mélt. ig.-tanácsnak 3552—1905. sz. a felhívására pedig azon vélemény nyert kifejezést, hogy a vásárok-nak ünnep- és vasárnapokról hétköznapiakra való áthelyezése a mélt. Konvent által annyival is könnyebben keresztül vihető lesz, mivel erre nézve miniszteri rendelet is van, csak végrehajtva nem volt eddigél.

Végül Vályi János em. számvevő aa. jelentése tárgyalatott. Jóváhagyatott az ehm. 1906. évi költségeloirányzata, holott is ugy a fedezet, mint a szükséglet részletes pontossággal volt kitüntetve. Az egyes egyházközségek számadásai felülvizsgálása alkalmával kitűnt, hogy felhajthatatlanság okán nagyon sok tőkét kellett törölni ig.-tanácsi jóváhagyás mellett egy néhány egyház számadásából, de kitűnt az is, hogy vannak egyházak, a hol az anyagi gyarapodás szépen halad, a mint ez különösen Sz.-Brétén látható. Számvevő aának pontos, lelkiismeretes és körültekintő munkájáért közgyűlés jegyzőkönyvileg mondott köszönetet.

Az orsz. közalapi és államsegélyi kérvények tárgyalása után még egy pár kérés tárgyalatván, az ülés d. u. 2 órakor véget ért. A zöld asztaltól mentünk a fehér asztalhoz, ahol nagyon csendesen megébedeltünk, minden tosztt nélkül, aztán ki-ki vette a maga utját hazafelé.

Orbán Gábor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk felelős szerkesztője a konventi és liturgiai tárgyalásokra e hó 4-én Budapestre utazott.

Lapunk mult száma a rendes időnél jóval később jutott előfizetőink kezéhez. E késedelem abban leli magyarázatát, hogy a nyomdai gép hirtelen elromolván, lapunk e számának nyomása és expedálása csak szombaton volt eszközölhető. Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Csiki Lajos debreczeni theol. tanárnak, aki egy évet szándékozik Amerikában tölteni, hogy azalatt gyűjtést indítson a debreczeni egyetem javára, a tiszántúli egyházkerület mult héten tartott közgyűlése egy évi szabadságot adott. Isten áldása kísérje nemes céljaiban a derék professzort.

Új miniszteri megbízott. Dr. Schneller István egyetemi tanár helyett, kit szászvárosi és s.-szentgyörgyi kollegiumaink meglátogatásával és ellenőrzésével bízott meg a kultuszminiszter s ki e megbízást el nem fogadta, Rombauer Emil cz. tankerületi főigazgató lett megbízva az ellenőrzéssel.

Pap és kántortanító beigtatás. A luka-ilencfalvi egyházközségnek szép és sokáig emlékezetes ünnepe volt f. évi okt. 22-én, mikor is Szabó Sándor a gyülekezet új lelkipásztorá tartotta székfoglaló beszédét, nagy és díszes közönség előtt, melynek két évig, mint segédlelkész fáradhatatlan buzgóságu vezetője volt. Öröm sugárzott minden arczon, hogy elérkezett a várvavárt nap, mely a nyáját pásztorával még szorosabban összefűzte az őszinte ragaszkodásban és szeretetben. A következő vasárnapon, 29-én, hasonló módon és alkalomból nyilatkozott meg a gyülekezet öröme és lelkesedése, a *nyáradkarácsony-folyfalvi* egyházközségben is, hol az új kántortanító *Fekete Zsigmond* köszöntött be új állomáshelyére. Itt is a gyülekezet egy kipróbált, lelkes munkaerőt nyert. Isten áldása legyen a választókon és választottakon! A beiktató szertartást mindkét helyen *Tóth László*, egyházmegyei közügyigazgató végezte.

A marosi egyházmegyéből. A marosi reform. egyházmegye *mezősegi* részének lelkipásztorai, október hó 31-én — Marosvásárhelyen — tanácskozást tartottak egy alakítandó „mezősegi lelkészi kör” érdekében. Beható eszmecsere után, melyben a kitűzött cél megvalósíthatása, pro és contra, kellő megvilágításban részesült: abban állapodtak meg a tanácskozó lelkipásztorok, hogy tekintettel a Mezőség mostoha közlekedési viszonyaira s a marosi ref. egyházmegye mezősegi része lelkipásztorainak csekély számára, nem alakítanak külön kört, hanem csatlakoznak mindannyian a központi — marosvásárhelyi — körhöz.

Szép munka, követésre méltó. Csak nem rég hangzott el egy lelkes református ember, dr. Gidófalvy István kir. közjegyző reformterve az ifjúsági önképzőkörökről s ime a marosvásárhelyi kollegiumban az ifjúsággal már megkezdették a vitatott irányban az áldásos, komoly munkát. Paál Gusztáv főgimn. tanár érdeme a szerencsés kezdeményezés. Anyaszentegyházunk e kitűnő erőssége, jeles munkása maga is érezte, hogy ifjúságunk minden komolyabb baj nélkül nő fel iskoláinkban. Lerobotolja az a tanuló, úgy a hogy, mindennapi leckéjét, aztán Istenszeretet, emberszeretet, lelkes munkásság odaadása, szép, jó, nemes érdekében érintetlenül hagyják lelkét s a legnagyobb rész e drága erények híjjával megy ki az életbe. A jeles professzor maga is érezte ezt s megalakította a marosvásárhelyi ref. koll. ifjúság kebelében a Bethlen Gábor-kört, azzal a nemes célzattal, hogy széjjel jár az ifjúsággal s megmutatja neki az erényt és nyomort, felhívja figyelmét az élet nagy, komoly szükségéi iránt, megismerteti a való élettel s ez életben az embernek szép hivatására buzdítja. Széjjel jár az ifjúsággal s megjelenésével, hol szükség van, erősíti nemzeti munkájában a lankadó magyarságot, élesíti a gyengülő hitet s vigasztalást, segítséget visz a könnyezőknak és szűkölködőknek. E nemes cél megvalósítására a kör programja szerint kirándulásokat csinál, belépti díjjal műsoros táncmulatságokat rendez, felolvasásokat tart, zene- és énekarával hangversenyeket ad s az így begyűlt tiszta jövedelemből szegény tanulóknak ruhát s könyveket szerez, az éhezőknek kenyeret juttat s végül protestáns kiadványokkal terjeszti és erősíti a kálvinista szellemet. Magasztos cél, szép munka, követésre méltó. A kör ezidei működését okt. 22-én kezdte meg. Kirándult a Mezőség szélére s Mezőbádon műsorral egybekötött táncmulatságot rendezett. E község magyarsága, élén Viski Gyula derék papjával, igazi szíves, magyar vendégszeretettel fogadta az ifjúságot. Nem maradt hálátlan érte az ifjúság, mert kitűnő, példás magaviseletével, szépen sikerült kedves programjával utóbb teljesen kiérdemelte. A műsort az ifjúság „Liliom” bandája nyitotta meg. Utána Vásárhelyi János VIII. o. t. tartott előadást. A szeretetről, Istenről, hazáról, anyaszentegyházról beszélt ez ifju igaz hittel oly okosan, annyi hévvel, hogy becsületére vált volna meglelt embernek bős. Vig és vallásos szavakat és szép zeneszámok gyönyörködtették azután a közönséget. Végezetül táncmulatság következett, mely reggelig tartott. Az egész kirándulás tiszta jövedelme 160 kor. A szép vállalkozásra biztató kezdet. Isten áldása kísérje az új ifjúsági kör munkásságát s a derék tanár buzgó fáradságát.

A baptista felekezet törvényes elismerése. Lukács György közoktatásügyi miniszter e hó 3-án adta ki a törvényhatóságoknak a baptista felekezet törvényes elismertetésére vonatkozó körrendeletét, mely a következő: Minthogy a törvényes elismert vallásfelekezetté alakulni kívánó baptisták szervezeti szabályaiknak és hitvallomásuknak bemutatása által eleget tettek a vallás szabad gyakorlásáról szóló törvény rendelkezésének; minthogy továbbá a bemutatott szervezet és hitvallomás a fennálló törvényekkel vagy a közérkölciséggel ellentétben nem áll és a már létező, törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezetek egyikével sem azonos s különben sem forog fenn olyan törvényes ok, melynek alapján a szervezettől és hitvallomástól a törvény szerint a jóváhagyást meg kellene tagadni: minthogy végül folyamodók a törvény értelmében megkívánt legalább egy egyházközség felállítását és fenntartását, továbbá a felekezetükhöz tartozó gyermekek iskolai hitoktatását biztosították: a baptisták szervezeti

szabályzatát és hitvallomását a törvényszerű jóváhagyási záradékkal elláttam és ezen immár jóváhagyott szabályzatok alapján a baptista vallásfelekezetet a törvény rendelkezései értelmében ezennel az állam védelme és felügyelete alatt álló törvényesen elismert vallásfelekezetnek nyilvánítom. Ennyit mond a rendelet. Ez alkalommal nem kívánunk foglalkozni vele, de legközelebb visszatérünk reá bővebb ismertetés keretében.

A budapesti ref. főgimnázium ifjúságának „Arany János” Önképzőköre 1905. nov. hó 4-én, szombaton délután 6 órakor a ref. főgimnázium dísztermében (Lónyay-utca 4. c. II. em.) Szász Károly-émlékünnepélyt tartott az alábbi programmal. 1. Emlékezés Szász Károlyról: Ravasz Árpád, tanárelnöktől. 2. Szász Károly: A Kis Ilonka „emlékezeté”, -ből (részletek) Szavalt: Fejérvári Sándor VIII. o. t., az Önképzőkör elnöke. 3. H. W. Ernst: Elégia. Hegedűn előadta: Fabisch József, VII. o. t., zongorán kísérte Garay János VIII. o. t. 4. Szász Károly: „Salamon”-jának I. énekéből egy részlet. Szavalt: Pártos Szilárd VII. o. t. 5. Szász Károly: Velenczében. Szavalt: Nyikos Zsigmond VII. o. t. 6. Schubert: Dmol quartett (Andante). Előadták: I. hegedűn: Halász Zsiga VII. o. t. II. hegedűn: Kertész Tivadar VIII. o. t., mély hegedűn: Kriegner Kálmán VII. o. t., gordonkán: Haas Aurél VIII. o. t. 7. Poe Edgar: A holló. Fordította Szász Károly. Szavalt: Kun Károly VIII. o. t., az Önképzőkör titkára. Az ünnepélyt az igazgató zárta be igen szép buzdító beszéddel.

GYÁSZROVAT.

Szathmáry János gyógyszerész, birtokos, a gyergyói ref. egyházkerület főgondnoka, a gyergyói első mezőgazdasági előlegegyelet elnöke, Ditró—Szárhegy községek közbirtokossági választmányának alelnöke, törvényhatósági biz. tag, élete 67., második boldog házasságának 20-ik évében, nov. hó 2-án, este 10^{1/2} órakor, pár napig tartó súlyos szenvedés után jobblétre szenderült. A megboldogultnak földi részei f. hó 4-én délután 3 órakor helyezték a ditrói temetőben, az ev. ref. egyház szertartása szerint örök nyugalomra. Álma legyen csendes, nyugalma örök!

HIVATALOS RÉSZ.

2841—1905. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközségünk t. lelkészéhez és az egyházmegyék nt. espereseihez.

F. évi június 17-ről keltezetten, jelen szám alatt megjelent körlevélünkben arra hivatkoztunk, hogy a javunkra, vagy hátrányunkra kötött házassági reversálisok jelentessenek be a püspöki hivatalhoz nyilvántartás végett.

Emez intézkedésünk alapján tényleg érkeznek is bejelentések és pedig *esetenként*, holott az áttekinthető központi nyilvántartás céljainak csakis az egész évről egybegyűjtött adatok *együttes* bejelentése felel meg.

Fölhívjuk ennél fogva t. lelkészeinket és nt. espere-seinket, hogy a szóban forgó adatokat csakis évenként egyszer és pedig a püspöki jelentés adataival egyszerre és együttesen jelentessék be.

Az esetenként való följegyzés és nyilvántartás tehát a lelkészek által továbbra is pontosan eszközlendő, sőt ellenőrzési szempontból az esetenkénti bejelentés az esperei hivatalokhoz is megteendő, de a püspöki hivatalhoz csakis évenként egyszer, az áttérések és kitérések kimutatásával, valamint a püspöki jelentéshez szükséges egyéb adatokkal együtt, névszerint kitüntetve, terjesztendő föl a reversálisokról szóló kimutatás is.

Kolozsvárt, 1905. október hó 30.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Vallástanító lelkészek ügye.*

Közoktatásügyünk ujabbkori fejlődése, mely az állam, község és magánosok által létesített iskolákat létrehozta, egyházunkat is újabb feladat elé állította. E feladat az ezen iskolák ev. ref. növendékeinek vallásos oktatásáról való gondoskodás. S míg e feladat megoldása az egyszerűbb körülmények között élő falusi gyülekezetekben az egyházunkhoz tartozó tanítónak a vallástanítás végzésével való megbízása által könnyűszerrel lehetővé vált: addig a nagyobb városokban, hol nem csupán elemi, hanem magasabb foku iskolák növendékeinek vallásos tanításáról is kellett gondoskodni, a kérdés sokkal nagyobb fontosságot nyert. Városi gyülekezeteink e nagy fontosságot felismerve igyekeztek a vallástanításról olyképen gondoskodni, hogy egyházunk érdekei e téren is a lehető legjobban biztosítsanak. Így a többi gyülekezetekhez hasonlóan, egyházunk is, e nagyobb gyülekezetekben legalább, lelkészi képzettségű egyénekre bízta a vallástanítás végzését, kik s.-lelkészi minőségben állítottak az illető gyülekezet szolgálatába. Majd belátván, hogy az ilyképen alkalmazott tanerők folytonos változása nagy mértékben veszélyezteti az intenzív vallásoktatás lehetőségét s az ezzel járó üdvös eredményeket: állandó vallástanító-lelkészi állásokat szervezett, hogy ilyképen a vallástanítás terén képességükről és szorgalmukról bizonyosságot tett segédlelkészeket továbbra is megtarthassa s munkásságukat a gyülekezet javára biztosíthassa. Így járt el p. o. a budapesti ev. ref. egyházközség, melynek ezidőszertint 8 állandó fizetéssel és jelleggel szervezett vallástanító-lelkészi állása van.

Az újabb kor szükséglete tehát új állást, új szervezet hozott létre ev. ref. egyházunkban, a vallástanító-lelkészi állást. Érvényben levő Egyházi Törvényeink ez állást még nem ismerik s így annak helye egyházalkotmányunkban nincs kijelölve, viszonya az egyes hatóságokhoz nincs szabályozva. Innen van, hogy sokan hajlandók e vallástanító-lelkészeket ál-

landó fizetésük és jellegük mellett továbbra is segédlelkészekül tekinteni, vagy esetleg annyi koncessiót tesznek, hogy tanítóknak tartják őket s mint ilyenekre próbálják alkalmazni egyházi törvényeink illető szakaszait. Innen van, hogy e vallástanító-lelkészeknek, bár jellegük a gyülekezet által biztosítva van, jövőjük aggasztó amiatt, mert sem az orsz. özv. árva gyámegylet nem veszi őket tagjai közé, nem tartván őket lelkészeknek, sem az orsz. tanítói nyugdíjintézet nem fogadja be őket, nem tartván őket tanítóknak.

E tarthatatlan helyzet adja kezünkbe a tollat, Főtisztelendő és Méltóságos Zsinat, hogy alázatos kérésünkkel a Főtiszt. és Mélt. Zsinat figyelmét egyházunknak e megoldatlan kérdésre irányítsuk. E kérésünkben különösen bizodalommal tölt el bennünket az a hit, hogy a Főtiszt. és Mélt. Zsinat a vallástanítás ügyét bizonyára oly elsőrangú fontosságú ügynek tekinti egyházunkra nézve, melynek szerencsés megoldásától függ első sorban egyházunk jövője. Hisszük ebből kifolyólag azt is, hogy a vallástanítás dolgában forgolódnó munkásai anyaszentegyházunknak a Főtiszt. és Mélt. Zsinat igazságos és méltányos törvényhozása által bevételnek az egyházalkotmány sánczai közé. Hisszük, hogy egyházunk e munkásai a rendes lelkészekéhez hasonló, sőt a legtöbbszor a legjobb képesítő oklevéllel — mert hiszen a vallástanítás végzésére az illető gyülekezet a legjobb készütségű erőket igyekszik alkalmazni — a falusi gyülekezeti parókhia nyugodalma helyett, a nagyvárosi többféle iskolák ref. gyermekeinek vallásos oktatását, e zaklatott és sok fáradsággal járó munkakört választották élethivatásul: e lépésükkel a Főtiszt. és Mélt. Zsinat szemében nem tették méltatlannak magokat arra, hogy továbbra is lelkészekül tekintessenek s a szorosán parókhialis jogoktól eltekintve, egyházalkotmányunkban a megfelelő jogokkal felruháztassanak. Nem saját személyünkre, hanem a vallástanítás ügyére nézve — melynek szolgálatában állunk — tartjuk sérelmesnek azt a felfogást, mely egyházunkban vallástanítással foglalkozó lelkészembereket az egyes tárgyak tanításával foglalkozó tanítókkal, vagy akár középiskolai tanárokkal akarja egyenlő tényezőknak tekinteni. Ha egyházunk maga a vallás tanítását a többi tantárgyak tanításánál feljebb nem becsüli s az arról való gondoskodást — melynek a vallástanító-lelkészek jogi helyzetének igazságos és méltányos rendezése is egyik tartozéka — mindenek felett legfőbb figyelmére nem méltatja, úgy meggyőződésünk szerint minden egyéb munkálkodása hiábavaló, mert jövődjöje a növekedő új generációban nincs biztosítva.

Hogy egyházunkban az illetékes tényezők ennek igazságát felismerték, azt az egyetemes konvent által készített zsinati törvénytervezet némely rendelkezé-

* A budapesti ev. ref. egyházközség vallástanító-lelkészeinek kérvénye az orsz. ev. ref. egyház Zsinatához.

Közreadjuk a benne feltalálható nagyfontosságú ügyre való tekintettel, megjegyezvén, hogy a munkálatnak azon intenciójával, hogy az állandó lelkészképességű vallástanítók az egyházközségben és egyházmegyéken rendes lelkészi minőségben való szerepeltetését egészen indokoltnak tartjuk, de azt megengedhetetlennek tartjuk, hogy a kerületen, mint egy új státus léphessenek fel, kiknek külön képviselőjük legyen. Általában a rendes lelkészeket megillető jog és hatáskör megadása mellett vagyunk, minden specziálítás nélkül.

sébből következtetjük. De hogy a kérdésnek a tervezet szerint való megoldása a Főtiszt. és Mélt. Zsinat által nem lesz teljes és közmegnyugvást keltő, azt a tervezet illető szakaszainak ingatag és hiányos rendelkezései előttünk kétségtelenné teszik.

E hiányokra rámutatni s azoknak megszüntetését s általában ügyünknek közmegnyugvára leendő elintézését kérni: célja jelen alázatos felterjesztésünknek.

Kéréseinket a következőkben vagyunk bátrak tisztelettel előterjeszteni:

Elnevezés.

I. A törvénytervezet „állandó vallástanító” elnevezés helyett tétessék mindenütt a „vallástanító-lelkész” elnevezés, a 246. §-ban (Negyedik fejezet: Az állandó vallástanítók alkalmazása) meghatározatván, hogy kik tarthatnak igényt ez elnevezésre.

E kérésünk indokolására szolgáljon lelkészi mi-voltunk, mely az ajánlott elnevezéssel kifejezésre jut, míg a tervezet „állandó vallástanító” elnevezése azt homályban hagyja s félreértésre ad okot. A lelkészi oklevelet a törvénytervezet is kívánja (246. §.) mint qualificationalis előfeltételt az áll. vallástanítóktól, nem volna tehát méltányos, ha a lelkészi czímtől mégis megfosztaná őket az elnevezésben. Hogy az elnevezés túlhoszu ne legyen, inkább az „állandó” jelző hagyható el, mint fölösleges, a nem állandó vallástanítók úgyis segédlelkészekül tekintetvén.

II. Képviselés.

A presbyteriumban.

A) A Törv. tervezet 29. §. a) pontja a következőképpen módosíttassék:

A presbyterium tagjai: a) Hivatalból: a rendes, vallástanító-, helyettes- és segédlelkészek, a fő- és egyházközségi gondnokok (pénztárnok), az iskola rendes tanítója.

A második kikezdés ama rendelkezése e szerint, mely több vallástanító-lelkész léteben ezek képviselését a rendes lelkészi állások számára korlátozza: törlendő volna.

A Törvénytervezet e szakasza a vallástanító-lelkészeket a segédlelkészeknél is hátrább, a tanítókkal egyenlősíti. Ez míg egyfelől sérelem a lelkész-jellegű vallástanítókra, másfelől hátrányos a gyülekezetre is. A vallástanító-lelkészek, már működésük terénél fogva is, legjobban ismerhetik a gyülekezet tagjait, legtöbbet forgolódnak tanítványaik révén közöttük s így leginkább alkalmasak arra, hogy mint a presbyterium tagjai a gyülekezet kormányzásában különösen informative részt vegyenek. Ezenfelül maga a vallástanítás nagyfontossága megkívánja, hogy annak hivatásos munkásai a presbyteriumban mindannyian helyet foglaljanak. Az egyházi törvényhozás csak természetes előjogaiba helyezi a vallástanítás ügyét s annak szolgálatára választott lelkészeit, ha az utóbbiakat minden korlátozás nélkül a presbyterium teljes jogu tagságával ruházza fel. Nem jöhet tekintetbe itt — szerény nézetünk szerint — sem a tanítótestület, sem a középiskolák s egyéb tanintézetek képviseleti jogának analóg alkalmazása, mivel ezek egyikének tagjai sem állanak annyira kizárólag az egyház speciál épen az illető gyülekezet szolgálatában, mint a vallástanító-lelkészek s magát az illető gyülekezetet sem köti a létérdeknek annyi szála a nevezett intézetek tanerőinek munkásságához, mint a vallástanító-lelkészekéhez.

Az egyházmegyei közgyűlésen.

B) A Törv. tervezet 52. §-nak c) pontja a következőleg módosíttassék:

c) minden rendes vagy helyettes lelkész, a missziói lelkészek; a vallástanító-lelkészek minden egyházközségből oly számban, a hány rendes lelkészi állást egyházközségük fenntart; továbbá de csakis tanácskozási joggal az egyházmegye területén mű-

ködő tábori, fegyházi, fogházi és kórházi lelkészek, az előbbieket szerint szavazati joggal nem bíró vallástanító-lelkészek és segédlelkészek.

A Törv.-tervezet úgy a gimnáziumok tanári karának, mint a tanítói területeknek ad képviseleti jogot s kiküldött képviselőik az egyházmegyei közgyűlésnek teljes jogu tagjai, a vallástanító lelkészeket azonban csak tanácskozási joggal ruházza fel. E sérelmes intézkedés folytán a vallástanító-lelkészek még a tanítókkal szemben is hátrányban vannak. Méltányos tehát, hogy a vallástanító lelkészek az egyházmegyei közgyűlésen legalább oly számban szavazati joggal birjanak, amily számú rendes lelkészi állást egyházközségük fentart.

Az egyházkerületen.

C) A Törv.-tervezet 62. §-nak e) pontja után f) pontul vétessek be:

f) az egyházkerület területén működő vallástanító-lelkészek szavazatával három évre választott 2—2 képviselő; (így a mostani f) pontból g) s a g) pontból h) pont lenne).

Midőn a vallástanító-lelkészek számára az egyházkerületi közgyűlésen is képviseleti jogot kérünk, ismét csak a vallástanítás ügyének fontosságára hivatkozunk; azonfelül megemlítjük, hogy az egyházkerületi gyűlés lévén a nem ev. ref. jellegű középiskolák ref. növendékeinek vallástanítására felügyelő hatóság, közvetlen érdeke is, hogy viszonyokkal ismerős vallástanító-lelkészek választott képviselőik által a közgyűlést informálják, s az egyházkerületi közgyűlést a jelzett irányú gondoskodásában támogassák. Az egyházkerületek gondoskodnak továbbá a vallástani kézikönyvek szerkesztéséről, kiadásáról; tanügyi bizottságuk útján gyakorolják általában a tanítás s különösen a vallástanítás feletti felügyeletet. Mind ezen munkásságukban az egyházkerületek hathatós segítő erőket nyernek, ha a vallástanító-lelkészek képviselői e munkába bevonatnak.

III. Egyéb módosítások, illetve betoldások.

A Törv.-tervezet 134. §. felsorolja, hogy a lelkészek hányfélék; e szakaszba, melyből a vallástanító-lelkészek nyilván csak tévedésből maradtak ki, kérjük a missziói lelkészek (b) után c) pontul beiktatni:

c) Vallástanító-lelkészek, kik valamely egyházközségben a vallástanítás ellátására az illető egyházközség presbiteriuma által élethossziglan megválasztatnak. (A következő pontok ennek következtében e), f), g), h) betűkkel jelöltnének)

A 135. §-ban „állandó vallástanítók” helyett „vallástanító-lelkészek” lenne teendő.

A 149. és 158. §-ban, hol az egyházmegyei lelkészi tanácsbírák, illetve esperes választásáról van szó, a „rendes” jelző kihagyását kérjük.

Nem reméljük ugyan, hogy a közel jövőben akár egyik, akár másik egyházmegyei tisztviselői állásra vallástanító-lelkész választassék meg, azonban az a körülmény, hogy az egyházmegyei jegyzőkről szóló 142. §. továbbá a püspökökről szóló 174. §. e tekintetben szabadelvűbb, mert ama korlátozást nem ismeri, továbbá, hogy e szabadelvűségnek az egyházmegye említett tisztviselőinek választásánál való alkalmazása egyfelől a választást szabadabbá teszi, másfelől a vallástanító lelkészek ambícióját is növelni alkalmas: remélünk engedi, hogy a Főtiszt. és Mélt. Zsinat e kérésünk teljesítése elől sem zárkózik el.

A Törv.-tervezet „Harmadik rész”-ének címében „állandó vallástanárok” helyett „vallástanító-lelkészek” teendő.

A résznek „Negyedik fejezete” szól az állandó vallástanítók (kateketák) alkalmazásáról.

E fejezetnek, mely egyetlen (a 246.) §-ból áll, a következő módosítását kérjük:

A vallástanító-lelkészek alkalmazásáról.

246. §. A vallástanító-lelkészeket azon okleveles

lelkészi jellegű egyének közül, a kik az illető egyházkerületek szabályrendeletében foglalt követelményeknek megfelelnek, meghívás, vagy nyilvános pályázat alapján a presbiterium életfogytiglan választja s az egyházmegyei közgyűlés erősíti meg. A megválasztottak és megerősítettek a lelkészi özvegy-árva gyámintézetnek, illetőleg nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagjai s fegyelmi tekintetben, valamint rendes lelkésszé választhatósága szempontjából, a rendes lelkészekre vonatkozó szabályok alatt állanak.

Az utolsó pontnak, mely nem teljes s a mellett fölösleges, elhagyását kérjük.

Főtiszteletű és Méltóságos Zsinat! Ezekben voltunk bátrak előterjeszteni jogállásunk szabályozására vonatkozó kéréseinket, mely tisztelettel kérve azoknak a Törv.-tervezet „Egyházalkotmány“-i részének tárgyalásánál kegyes figyelembevételét és teljesítését. Kérésünkben sem mások jogainak csorbitása, sem a „magunk nagyobb urasága“, hanem csupán anyaszentegyházunk érdeke vezérelt bennünket. Áthatva a válástanítás nagy jelentőségének tudatától, látva annak egyházi életünkben évről-évre növekedő fontosságát, érezve itt a fővárosban korunk szociális mozgalmainak hullámvetéseit, melyek egyházellenes irányzatával szemben — meggyőződésünk szerint — csakis a válástanítás intenzívebbé tétele által veheti fel anyaszentegyházunk a harcot; kiáltunk, kérünk, zörgetünk; nyissa meg nekünk egyházi törvényhozásunk egyházalkotmányunknak előttünk eddig bezárt kapuit! „Hit által várjuk az igazság reménységét“, hisszük, hogy a „kérőknek megadatik, a zörgetőknek megnyitattik!“

Reformáció ünnepén.

— Irta és a Bethlen-kollegium okt. 31-iki ünnepélyén elmondotta Lázár István, koll. tanár. —

(Folytatás.)

Ezek az elvek valóságos forradalmat csináltak. Az emberek gondolkozása, szokásai, egész élete, az állam és család mind azon hierarchiai rendszeren épültek fel, melyet most Luther alapján ingatott. Igazi forradalom volt; az emberi művelődés legnagyobb forradalma. Felkavart minden létezőt; kirepellhetetlen bíró módjára ítelt, vihar módjára pusztított. Egyszerre kérdésessé vált minden: hit és gondolat; egyház, állam és társadalom minden eddigi köteléke.

A római egyház sem nézte tétlenül a támadást; összes hatalmi eszköze megmozdult. Luther tanítását elítélték, őt magát Rómába idézték. Luther jól tudva, hogy ha elmegy, semmiféle adott szó, de még eskü sem menti meg Husz János sorsától, nyíltan megtagadta az engedelmséget. Sőt „Az egyház babiloni fogságáról“ újabb könyvet írt, melyben ismét keményen, sőt szenvedélyes hévvel ostromolja az Antikrisztus székhelyét. Ebben a művében hitvallása főelvét határozottan megjelöli; csak azon hittételeket s egyházi intézményeket ismeri el, melyeket bibliai alapon már az első keresztyének vallottak és krisztusi eredetűnek elfogadtak. Ráadásul a pápa bulláját, mely az ő tanait átokkal sújtja, nyilvánosan elégette. Ezen határozott lépése nagyban megnövelte tekintélyét. A német nép és lovagság egészen pártjára állott. S mikor V. Károly császár a pápa követelésére Luther műveinek összegyűjtését és elégetését akarta elrendelni, a worms-i országgyűlésen egybegyűlt német fejedelmek és rendek kijelentették, hogy ezen rendelet végrehajtása lehetetlen. A szegény szerzetesből a német nemzeti mozgalom elismert feje lett. Az általános izgatottságról tanuságot tesz a sok könyv és röpírat, mely akkor a sajtó alól kikerült.

A sajtó, ez a még akkor új találmány, most lép fel először, mint a nemzeti közvélemény kifejezője és irányítója. A dogmatikus kérdések nem igen érdekelték az embereket; de a Rómától való elszakadás, a pápai hatalom megszorítása vagy éppen eltörlése népszerű volt mindenki előtt. Mindenki elismerte, hogy Luther az igazságnak s a nemzeti ügynek hőse.

A német császár még egy kísérletet tett, hogy a lavina gördülését, a régi rend bomlását meggátolja. Luthert a worms-i országgyűlés elé hívta, nyilván azzal a szándékkal, hogy őt elveinek visszavételére bírja. Midőn zsinati határozatokkal s egyházi atyák tanításával akarták megczáfolni: itt, a fejedelmek fényes gyülekezetében, az európai nyilvánosság előtt is határozottan megmaradt a mellett, hogy csak a bibliát ismeri el bizonyító tekintélynek. Isteni szikra gyuladt fel szemében. A nagy erkölcsi erő és biztonság látszik az egész emberen. „Az én hitem, az én lelkem nyugalma. Ez az én szabadságom, országom s minden gazdagságom. Ezt nem veheti el tőlem senki; önkényt sem adhatom oda senkinek. De ember vagyok, tévedhetek. Ha az én Megváltóm szavait, ha a biblia bizonyítékát szólaltatják meg ellenem: akkor beismerem, hogy tévedtem. Más bizonyíték előtt nem tudok meghajolni. Itt állok; nem tehetek másként; Isten engem úgy segítjen!“

Igy történt, nem teszek hozzá semmit, nem is magyarázok rajta semmit. A hitnek ereje, a meggyőződésnek halálmegvető bátorsága érthetően beszél magáért. Az emberiség történetében a keresztyén vallás megalapításán kívül nincs több ilyen nevezetes forduló pont. Az új eszmék terjedését gátolni többé nem lehetett. Győzelmesen haladtak országról-országra; meghódítanak fejedelmeket és népeket. Nevelnek gyújtó szavu apostolokat, kik a megkezdett munkát folytatják, diadalra juttatják. Megifjítják, felüditik az emberi lelket; nemes tartalommal töltik meg az életet; fogékonyságot és lelkesedést gyujtanak a vallás iránt; megtermékenyítik és átalakítják az emberi gondolkozást; korhadt intézményeket ledöntenek; nemzetek életének új formákat adnak, új irányokat mutatnak.

III.

Kedves hallgatóim! Bizonyára nem itélnénk helyesen a keresztyén egyház első tizennégy századának történelmi szerepéről, ha a bíráló ész mai erejével pusztán csak az emberek akkori gyengeségeit vizsgálnók. A keresztyén egyház az első tizennégy században is fontos missziót teljesített. A népvándorlás korában teljesen elvadult emberiséget lassankint civilizálta. Ez pedig nagy munka, óriási feladat volt, melyet nem lehetett a rábeszélés szónoki művészetével végezni, hanem hosszú ideig tartó szoktatással, kitartó fegyelmezőssel. S erre a célra, ha a gondjába fogadott emberiség némi fejlődését, erkölcsének némi szelidülését akarta látni: azon kor szelleméhez kellett az eszközeit válogatni. A bibliát nem adták a nép kezébe. Higyjük a jobbat. Talán az vezette VII. és IX. Gergely pápákat ezen tilalmukban, hogy azon kor népének nem volt elég értelmi fejlettsége, nem volt a műveltséggel fegyelmezett akarata, hogy a biblia tanítását megértse, hogy a bibliai szabadságot csak mint hitbeli szabadságot értse és magyarázza. A mikor az egyház a természetfölötti erőktől való félelmet ápolta: talán ugyanazt tette, a mit Mózes és az ókor legbölcsebb törvényhozói tettek; az Isten hatalmát, az Isten titokszzerű hatalmától való önkénytelen félelmet használta fel, hogy az embert tiszta és egészséges életmódra és mások jogainak tiszteletére szoktassa; durva és erőszakos hajlamait megfékezze. Talán az egyházi tekintély alapját, a hit naivságát is ezért védelmezte minden szkepszis, minden támadás ellen. A naiv hit

és a tapasztalati igazságok sohasem állottak s nem is fognak állani egymással jóbarátságban. Szentségek és vezeklések, purgatorium és pokol büntetései, bucsuk és körmenetek, dogma és átok, papság isteni eredete s a művészetek ápolása: tegyük fel, hogy arra voltak szánva, a mire szolgáltak is, mint amire szolgál a mai katonáskodás, hogy t. i. a népet a civilizáció legalsó fokán neveljék. Ha ez volt az egyház célja, ennek a történelmi feladatnak hűséges szolgálatát elvitatni nem lehet. De az emberi természet következetes maradt önmagához. A mi történt Perzsiában; a mi történt a pogány Rómában; a mi történt és fog történni a kézbekerített hatalommal mindig és mindenütt, a meddig a műveltség a jogtisztelitet érzékennyé nem fejleszti, s az emberi szenvedélyeket, főképp az önzést meg nem fékezi: az történt a ker. papsággal is. Azt a hatalmat, a melyet az ember lelkén gyakoroltak, zsarnokságig fokozták és a maguk érdekeinek szolgálatára használták. Nem vették észre, hogy az emberiség kinőtt már abból a gyermek-ruhából, melybe ezer évvel korábban öltöztették. S a természet törvényeit elhanyagolván, nem értették meg, hogy a fű növése, a víz omlása, az ég villáma elé korlátot emelni haszontalan fáradság.

(Vége. köv.)

Szent vallásunk ereje.

Nem is nagyon régen, egy intelligens földbirto-
kos barátomtól, az alábbi levelet kaptam.

Kedves barátom!

Mint te is tudod, ezelőtt pár évvel én egyházam kötelékéből, a róm. kath. egyházba átmentem volt. Altalam különben nagyrabecsült személyek részéről tapasztalt méltatlan bánásmód vitt oda. Miután pedig már megtörtént, ki akartam tartani a róm. kath. vallásban; azonban sajnosan kellett tapasztalnom, hogy a hitbeni meggyőződést erőltetni nem lehet és mentől inkább telik az idő, annál vérzőbb szívvvel viselem ezen reám nézve természetellenes helyzetet. Daczára annak, hogy külsőleg róm. hitholikus lettem, lelkemben azért mégis csak ev. református maradtam. Ugy érzem magamat jelenleg, mint vendég, a kit bár kitüntetéssel fogadnak, de azért folytonosan haza vágyik. Nem is lehet ez másként oly embernél, ki reformátusnak születik, ebben a vallásban nevelkedik és 45 éves koráig azt sem tudja, hogy mi az a mise. Azután tudtam meg, miután áttértem, de most se tudom jól. Elhatároztam tehát, hogy megint visszamegyek ősi vallásomba.

Miután pedig nem akarok olyannak tűnni fel, a ki személyek hajójában utazik, a főtisztelendő plebános urat előbb informálni szeretném. Erre kérek fel téged; légy szives és mond meg a főtisztelendő urnak, hogy én a róm. kath. vallást nagyra becsülöm ugyan, de magamat az említett okoknál fogva beletalálni nem tudván, kilépek, illetőleg visszatérek az ev. ref. vallásba.

Ezután pedig, ha nem veszed rossz néven, megkérlek, hogy a visszatérés utját és módját kijelöld.

Maradok szerető barátod x. y.

*

Kell-e ehhez kommentár? Nem hull-e, kedves testvéreim, szemeitekből az örömmek, a meghatottságnak egy drága könnyecskéje e néma, de annál többet kifejező betűkre?.... Mert az enyémből kihullott....

Csak annyit vagyok még bátor megjegyezni, hogy ezen kedves barátunk visszatérése óta immár több mint 100 korona kegyadománnyal pecsételte meg fenti sorainak őszinteségét.

Egy lelkipásztor.

Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet közgyűlése.

(Tudósítás.)

(Folyt. és vége.)

A tárgysorozatban a Vasárnap szerkesztőjének, Vajda Ferencnek jelentése következett a lapról. A jelentés fájdalmas, elszomorító volt. Még mindig csak 760 körül mozog az előfizetők száma s azoknak is egy része féléves, negyedéves. Azonkívül sok a hátrálék s ha ezek mind begyűlnek is, akkor is 42 kor. hiánnyal záródik az év. Elszomorító volt a jelentés azért is, mert a szerkesztő bejelentette egyszersmind, hogy a szerkesztői tisztségről az 1905. végével lemond. A közgyűlés elfogadta az igazgató-választmány határozatát, hogy t. i. nem fogadja el Vajda Ferenc szerkesztő lemondását, hanem — bár tudatában van annak, hogy eddig is nagy áldozatot hozott az ügynek a szerkesztői állás betöltésével, buzgó működésével, a mit az Egyházi Értekezletnek nincs módjában mással, mint erkölcsi elismerésével honorálni — mégis felkéri, hogy tovább is tartsa meg a szerkesztőséget, a mennyiben azonban nem lenne hajlandó, a szerkesztői állásra Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész választatik meg. Vajda Ferencnek pedig eddigi áldozatkész, fáradhatatlan munkásságáért legteljesebb elismerést és köszönetet szavaz s elismerése jeléül tiszteletbeli tagul és örökös választmányi tagul jelenti ki. A lap ügyének tárgyalása rendjén, többek hozzászólása után kimondatott, hogy az Értekezlet tagjai mindnyájan erkölcsi kötelességüknek tartják a lap szellemi és anyagi támogatását, mert helyrehozhatlan mulasztás lenne és ki nem pótolható kár a lap megszűnése, már pedig az eddigi pártolása a lapnak multhatatlanul ide vezet. Az egyházmezei Értekezletek pedig ne késsenek a múlt évi közgyűlés azon határozatának végrehajtásával, hogy erejükhöz mérten 2—3, sőt több példányban is rendeljék meg a náluk maradó 25% ából a tagdíjaknak a lapot a szegényebb s különösen a diasporában élő hívek számára.

A Vasárnap ügyének letárgyalása után Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész olvasott fel: Egyháztársadalmi munkásságunk belterjesebbé tételéről. Nagy gonddal készített felolvasásában az egyházi Értekezlet legsürgősebb, legéletbevágóbb feladatának tekinti „református nőink egyházi szervezetének megteremtését, soraikban a tömörítést s egyházi életünk magas céljai szolgálatára egyesítésüket“ s ez okból határozati javaslatot terjeszt elé, a melyben ajánlja: „mondja ki az Értekezlet, hogy erdélyi református egyházkerületünkben református nőegyletek szervezését, illetőleg ezeknek munkáját legelőször szükségnek ismeri el s létesítésük érdekében megbizra a választmányt, hogy jól megfontolt alapon oly időben tegye meg a szükséges lépéseket, hogy jövő évi értekezleti közgyűlésünk elé eredményekről beszámoló jelentése beérkezhessek.“ Felolvasása második részében az Értekezlet működése sikertelenségének okát egy egészséges közszellem hiányában látja. Az egyházi élet tényezői között nincs meg a szükséges, egészséges közszellem s ez bénítólag hat egyházkerületünkre, bénítólag hat Egyházi Értekezletünkre.

Az egyenlenség elenyésztetése, a sikeres munkát elősegíthető békesség megteremtése végett kimondatni kéri, „hogy egy egészséges, szabad egyházi közszellem organizációjának kezdeményezését imminens követelménynek ismeri az Értekezlet s e célból utasítja a választmányt, hogy az a nevesebb s egyházi közéletünk mezején különböző szempontokat illetőleg elvi ellentéteket képviselő férfaink bevonásával külső és belső egyházpolitikai, egyháztársadalmi tárgyú oly vitatkozásokat rendez, a melyek komoly anyaga alkalmas lesz egyfelől a közszellem fellendítésére, a közérdeklődés fen-

tartására és azoknak a surlódásoknak elenyésztetésére, a melyek éppen nem megnyugtató tünetei egyházi közéletünknek.

Többeknek hozzászólása után előadó javaslatát a közgyűlés elfogadta s mindvégig érdekes előadásért köszönetet mondott. Még csak egy indítvány volt hátra, a melyet Csia Kálmán etédi lelkész terjesztett elő, a ki ajánlotta, hogy az Értekezlet indítson vitát a felett a kérdés felett, mi módon lenne lehetséges egy evangéliumi unio létrehozása, hogy 1917-ben a ref. emlékünnepe, mint egységes tábor ünnepeljük meg? A közgyűlés az ig. vál. javaslata alapján kimondja, hogy a kérdést az egyházmegyéek figyelmébe ajánlja s az e kérdésben készített dolgozatok legkiválóbbját az Ért. közgyűlésén felolvassák.

Még csak a választások megejtése volt hátra. A közgyűlés néhai gr. Kuun Géza vil. elnök helyébe egyhangu lelkesedéssel gr. Bethlen Pál főgondnokát választja meg. Benne, meg vagyunk győződve, az Értekezlet megtalálta gr. Kuun Géza méltó utódját: családi tradíciói, puritán kálvinista jelleme, magas műveltsége, az egyház ügyei iránt eddig is tanúsított meleg érdeklődése biztosítékai annak, hogy az ő vezetése mellett Értekezletünk győzedelmeskedve az akadályokon, kitartással fog haladni a megkezdett uton. Az ő helyére a közgyűlés Lészay Ferencz egyházmegyei gondnokot választotta meg s az ő megválasztása nem kisebb nyereség Értekezletünknek.

Még Nagy Károly alelnök tolmácsolta az Értekezlet köszönetét a szíves fogadtatásért az egyházközségnek s különösen az egyházközség érdemes, derék főgondnokának, ifj. Gödri Ferencznek, a ki kezdettől végig segített neki az elnöki tiszt betöltésében s ezután az Értekezlet tagjai testületileg felvonultak a Székely-Mikó-kollegium Mikó Imre emlékünnepe.

Konventi ülés.

Az e hó 7—9. estvéig lefolyt konventi ülésekről rövidre szabott tudósításunk ez:

Az elnöki széket br. Bánffy Dezső főgondnok mellett Antal Gábor püspök foglalta el a gyengélkedő Kun Bertalan helyett. Az ő imájával vette kezdetét a tárgyalás. Némelyek elnöki megnyitót reméltek br. Bánffy vil. elnöktől, melyben némely egyházi lapoknak a szegedi beszámolóban a 48. XX. t.-cz.-ről adott nyilatkozatra tett megjegyzéseire adandó választ várták. Ez elmaradt; nyilván azért, mert Bánffy meg akarta kimélni a konventet politikai vonatkozású diszkusszióktól. Helyesen. Ha szükségét látja, nyilatkozzék sajtó útján felvetett kérdésre sajtó útján; de egyházi és politikai kérdéseket összekeverni nem szabad s Bánffy br. — el kell ismernünk — erre nagyon vigyáz. Különben is szegedi beszédének idevonatkozó része egészen respektálta azt az egyházi álláspontunkat, hogy „nem kívánjuk az 1848. XX. t.-cz. szövszerinti végrehajtását”, a mi lényegében a secularizáció lenne, hanem az ebben nyert törvényes alapra való hivatkozással követeljük egyházunknak a kor szükségéhez mért anyagi támogatását. S bizony azt hiszem egyikünk sem fogadná el, hogy egyházunk *újabb* kilátásba helyezett állami dotációja — ha mostani minden kérésünk megadtnék is — a 48. XX. t.-cz. teljes végrehajtásának minősítették.

Rövid elnöki üdvözlés után Antal Gábor püspök emlékezett meg hosszasan Szász Károly püspök elhunytáról, kinek emlékeztetét jkvileg örökítették meg. A személyi változások tudásvétele után

a liturgiai bizottság munkálata következett, melyet Nagy Károly terjesztett elő. A bizottság *határozati javaslata*, melyet a konvent *határozattá* emelt ez:

Mondja ki az egyetemes konvent, hogy:

1. *Miután a liturgia egységesítésének — még inkább bármily foku reformjának kérdése a beérkezett véleményekből ítélve — nem látszik annyira megéretni, hogy különösen gyülekezeteinknek e téren ismert konzervatizmusa mellett egységesen kötelező szabályrendelettel minden rázkódtatás nélkül egyszerre ren-*

dezhető volna; s miután e téren a külső kényszer s az azzal járó ellenőrzés lehetőleg kerülendő: a kívánatos egységre jutásnak azon bár hosszabb, de eredményeiben értékesebb útját tartja követendőnek, mely a gyakorlati utmutatásban és a szellemi irányításban áll.

2. *Ehhez képest, elfogadva a konventi liturgiai bizottság most beterjesztett munkáját az istentiszteleti rendtartásra nézve, azt az országos zsinatnak bemutatja s felhatalmazást kér arra, hogy a liturgiai bizottság után szakférfiak közreműködésével a rendtartásnak megfelelő liturgiás könyvet (Agenda) készítsen és adjon, vagy adasson ki, amely az egységes liturgia gyakorlati előkészítésének eszköze legyen, fenntartván természetesen, hogy irodalmi és egyháztársadalmi uton az ügy tovább fejlesztesse.*

3. *E jelen munkálat előállításával és kingomátásával (300 példányban, részben a zsinati tagok számára) felmerült költségek kiutalványozására — a közalapról előlegezve — az elnökséget felhatalmazza.*

Ehez járult még dr. Baksa Lajos pótlása 4-ik pontul, hogy „a Zsinat a lelkészek összes teendőire vonatkozó szabályrendelet megalkotását az egységes liturgia megállapításáig tartsa függőben s addig az E. T. 142. §-ban foglaltakat tekintse irányadónak”. E határozati javaslatot a bizottság többsége s utána a konvent azért fogadta el, mert jóllehet úgy az egyh. megyék, mint kerületek túlnyomó többsége a véleményezésre kiadott egységesítési javaslatot általánosságban alapul elfogadta, de a részletekben annyi és oly sokféle módosítást — mindenik a maga helyi különlegességeit — kívánt, hogy azoknak eleget tenni lehetetlenség volt, pedig a megnyugvást csak ez biztosította volna.

Ily határozat mellett az „Istentiszteleti Rendtartás” részletes tárgyalása elmaradhatónak is mutatkozott. Miután azonban a készítendő liturgiás könyv első felében ezen rendtartás lesz felveendő s a szertartási mintabeszédek, formulák stb. ehhez alkalmazkodnak: a többség úgy határozott, hogy a részletes tárgyalás megtartandó. Meg is tartott. Két egész délelőtti vett igénybe a tárgyalás, a melynek során igen sok érdekes vita folyt, a világiak közül főleg Tisza István gróf részvételével, ki még dogmatikai kérdésekben is járatosnak mutatkozott. A bizottsági átdolgozott javaslat s vele szemben a konventi határozatokkal elfogadott módosítások ismertetését, s az azok során elhangzott felszólalásokat mellőzzük. Az előbbiekről minden érdeklődő tájékozást szerezhet a konventi jegyzőkönyvből; az utóbbiakra nézve pedig legyen elég csak általánosságban mondanunk annyit, hogy ezekben főleg a tiszáninnen és tiszántuli gyakorlat ridegsége és puritánizmusa nyomott el minden olyan hajtást, mely a kedélyi életnek kívánalmaival csak valamennyire is számolt. Tiszántul még a papszentelésnek is opponált, sőt az urvacsoráról is különös nézeteknek adott kifejezést s ha a „szentelést” itt meg is lehetett velük szemben tartani, de már a püspökszentelést tiszáninnen segítségével leszavazták, gyalró beiktatási szertartást csinálva belőle. A Debr. Prot. Lap mégis azt mondja, hogy az új rend „főleg a királyhágóntúli (erdélyi) egyházi és templomi rendet állandósítja és érvényesíti; nem hiába, hogy főleg erdélyiek exponáltak magukat érte.” Pedig ez egyszerűen nem áll; annyira nem, hogy biztosítjuk a D. P. L.-ot, hogy az erdélyi kerület a legszebb szertartási gyakorlatait pusztítani kívánó e sivár puritánizmust, mely e szerencsétlenül agyon toldozott-foldozott rendtartásban nyilvánul, érvényesíteni bizony nem siet. Nem tehetjük azonban, hogy e pontnál reá ne mutassunk arra a szomorú tényre, a mi a református egyház dolgaiban annyira jellemző. Nagy garral megindul bizonyos reform-törekvés. Megkérdetnek reá vonatkozólag a kerületek, egyházmegyéek. Pártolják. Megállapíttatnak az elvek. Véleményezik. Elfogadják. Megkészszi a munkálat. Birálják és — elfogadják. Tehát . . . nem lesz belőle semmi. Így járt az Énekes-könyv, így a liturgia egységesítése, részben így a gyám- és nyugdíjintézet, melyet minduntalan más alapelvekre terveztek — s a sikertelen kísérletekkel járó nagy költségekre nem gondol senki. De ne panaszoljunk! Inkább lássuk a jövő terveit. A budapesti Calvinium ügyében való tárgyalásokról gr. Dégenfeld József tett jelentést. A budapesti egyház kálvintéri temploma melletti nagy telekre jőne egy monumentális épület, melyben lennének az egyházközség összes mai helyiségei, a kerület theológiája és internátusa, Bal-

dácsi-könyvtár stb. stb. s az egyetemes egyháznak konventi és zsinati helyiségei, levéltárai, nyug- és gyámintézeti irodái stb. Ez utóbbiak körülbelül évi 8—10 ezer koronányi bérösszegnek megfelelő hozzájárulást kívánnának az egyetemes egyháztól. Tudomásul vétetett. A debreczeni egyetem filozófiai kara ügyében a tanügyi bizottságnak egy utopisztikus terve és költségvetése terjesztetik a zsinat elébe évi 571 ezer korona költségvetéssel, melyből 304 ezer koronát az államtól várnak.

A lelkészi nyugdíjintézet a mostani gyámintézettel összeolvasztatni terveltetik. A nyugdíjintézet működését csak 6 év múlva kezdené meg. Addig tőkét gyűjtene. A gyámintézet egészen monstani segélyösszegeit adná továbbra is. A nyugdíjintézet állandó ellátást csak 10 évi szolgálat után adna; az előtt csak végkielégítést. Ez ellen Tisza István gróf opponált a bizottságban s bejelentette, hogy fog a zsinaton is. Hisszük, hogy eredménytelen. A nyug- és gyámintézet jövedelme lenne: a tagoktól fizetésük 33%-a egyszersmindenkori belépési díj; fizetésüknek évi 3·50%-a évi díjban és az egyházaktól a hivatalnokok fizetése után évi 2%. Adna pedig nyugdíj: 10 év után a nyugdíjazott eddigi fizetésének 40%-át, azután évi 20%-o emelkedéssel, úgy, hogy 40 évi szolgálat után teljes fizetéssel nyugdíjaztatnának a tagok, de csak 2000 korona maximumig. Bevételnének a kántorok is. E tervhez azt hisszük sok szó fér a magas díjak és nem arányos nyugdíjazás miatt.

Végül több apró közigazgatási ügy nyert elintézészt — köztük az amerikai magyar ref. misszió ügye ismét a konventi elnökség vezetésére bízott — s konventi rendes fegyelmi bíróság tartatott, melynek során a hallgatóság körében az a meggyőződés vert gyökeret, hogy helyes volna, ha az elsőbbségi bíróság referense, illetőleg egy bíró-tagja a felsőbb törvényszéken helyet nyerne, mint az alsóbb forum ítéletének védője, mert mostani perrendtartásunk — az illető ügygel korábban foglalkozott tagok kizárása mellett — sokszor igen furcsa s épen nem megnyugtató eredményeket produkál, főleg ha — a mi itt-ott megesisik — a per anyagának és befolyásának ismertetése hézagos.

A gyűlés három napi tanácskozás után csütörtök este véget ért.

Tudósító.

EGYHÁZI ÉLET.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

1. *A kissolymosi templomszentelés.* Örömmel ragadom meg a tollat, hogy az egyháziasság egy szép példájáról, a hit erősségének munkájáról és e munka áldásos jutalmáról referáljak, a melyet a kissolymosi leányegyház templomszentelési ünnepélyén tapasztaltunk és átéreztünk.

Nem volt ez nagy ünnepség. Nem a mai kornak a külsőségekben nyilatkozó ünneplése, mely még a lelkiekben is sokszor szerepel. De volt egy szép családi ünnepély, a mely szegényt és gazdagot, földmivelőt és urat, kicsinyt és nagyot összeforrasztott; egy maroknyi magyarság örömmünnepe, hogy várat építhetett az Ur templomában hazája, nemzete, egyháza, nyelve védelmére. S nekem az ünnepi szertartás alatt úgy tetszett, mintha lelki szemeim előtt elvonultak volna e kis egyházközség hivei, hozván, kinek a mije van és letennék az Ur oltárára kedves áldozatul; a feltört tenyerű napszámos a dolgos két kezét; a verejtékező földmives szorgalmának illéreteit; a földbirtokos, a hivatalnok a maga talentumait, lelkének hevét; az agg, megtört lelkész prófétai ihletességét; jóra, szépre buzdító, vezető szavainak emlékedtségét; s mindenik egyháza iránti lelkesedést, hitének erősségét, mely a semmiből is templomot emel az Ur dicsőségére. De szóljon helyettem maga a lefolyt ünnepély.

A kissolymosi leányegyház templomszentelése okt. 29-én volt. Csúf, zimankós idő, a korán leesett hó fehérlik köröskörül a hegyeken; a tartós esőzések miatt kerékagyig érő sár; hideg, csipős szél sivit

végig a tájon. Ez időben a főtiszt. és mélt. Püspök ur megbízása értelmében egyházmegyénk esperese, ntiszt. Jancsó Lajos aa. környezve a főjegyzőtől, a szereplő papok és érdeklődőktől, Lőrinczrévéről indulva, 4 ökrös szekerekkel vág neki a hegyeknek, hogy megközelítse az eldugott kis községet! Mindenki szorosabbra fogja ruháját; minden arcz mindinkább elkomorul; sehol egy szó, csak egy-egy didergés, borzongás az út, szél, hideg hatásaként; legfeljebb csak néha egy-egy elkeseredett kérdés: „sokáig tart-e még?” Két órai kinlódás után elkényezve, összefáradva végre megérkezünk. De mi ez?! Minden arcz felenged, a csüggedés elszáll. Szeretet fogad egyszerűségében, öröm lángol érkezésünkör és már látszik a szives házigazdán, tktes Elekes Albert uron és családján, hogy e háznak örömmünnepe van!

Fél 10 órakor megkondul a harang, hirdetve először az új kis toronyból Isten dicsőségét s hivogatva a csinos, új templomba a hiveket. A templomhoz megyünk, hol a helybeli lelkész a 83 lelket számláló hivek apraja-nagyjától környezve, a templomajtóban üdvözli a nagytiszt. esperes urat és kéri fel az ujonnan épült kis templom felszentelésére. Az esperes ur válasza után megnyílik annak ajtaja, belépünk. Felhangzik a hivek éneke, körülnézünk; egyszerűség, az építésben a keresetlen csínosság; a padokban lelkesült arczu emberek egymáshoz szorulva; ott látjuk a járási főszolgabíró, körjegyzőt és a szomszédos községekből — a rossz idő dacára — megjelent néhány hitsorsosunkat. Elhangzik a CCXVII. dics. első verse, a szószerkekre ntiszt. Szécsy Ferencz egyh. megyei főjegyző lép és magas szárnyalásu imájával égbe emeli a hivek lelkét; majd — Jancsó Sándor betegsége miatt nem jöhetvén el — ugyan csak ő a királyok I., VIII. 27—40. versei alapján gyönyörű beszédet tart, bölcs Salamon áldását alkalmazva az új templomra, annak hiveire, magával ragadva a hallgatókat s további lelkes munkásságra, hitben való erősségre hívja fel azokat.

Utána nt. Jancsó Lajos esperes szép imájában Isten áldását kéri az új templomra s annak hiveire, hogy az legyen erős várunk az élet megpróbáltatása között; világító szövetségük e haza s egyházuk iránti szeretetök megbizonyíthatására; útmutatójuk, a mely e földről, ennek hiábavalósága közül Istenhez emeljen s ott örökkévaló jutalmat adjon. A szemekben lelkesedés, az ünnepélyes komolyságban erős fogadalom tükrözik, mely el is kötelezi magát az Urasztalához járulva, hol a szent jezeket ntü Málnási Károly sz.-ujfalu—szentkirályi lelkész ifj. Moóré Károly segédletével ossza ki a hiveknek, míg a papoknak esperes és főjegyző ad urvacsorát. Majd az Elekes család egy újabb sarját kereszteli meg ifj. Moóré Károly lőrinczrévei lelkész, hol a keresztszülői tisztet Elekes Viktor tanár és Dancs Ida kisakzony tölti be; egy földmives új házaspárt az egyházi áldásban részesít Tunyogi János m.-lapádi lelkész.

Ekkor emelkedett fel a helybeli lelkész, Solymosi Lajos és hálától, elismeréstől rezgő hangon adá elő a templom építésének történetét. Nem száraz adathalmaz ez, nem egy csomó rideg számnak felsorolása, hanem több, sokkal több! Mind egy-egy fényes emléktáblának a templom falába való beillesztése és annak leleplezése s ez által egy szebb, egy ékebb templomnak felépítése, hol az áldozatkésztségnek, a kitartó munkának, Isten és anyaszentegyházának szeretete, nemzeti érzés jelzik annak anyagát az emberi szívek mélyében! S én nem tehetem, hogy egyeseket fel ne említsek ez uton is tanulságul, intő például, hogy egy kis áldozatkésztség által hogy lehet semmiből nagy dolgokat előállítani.

Az oroszánrész az Elekes családot illeti meg. Ok azok, kik az 1893. év óta, mikor a régi, fából épült templom teljesen összeroskad és emiatt szét-

szedik, megnyiták saját házukat az Isten ígéje után szomjuhozóknak és 12 éven templomul állíták hajlékukat; ők azok, kik mint gondnok, munkás, építtető, áldozatot hozó egyháztag előljártak, buzditottak, tettek, intézkedtek s e család egyik feje, tek. Elekes Albertné egy diszes katedra terítő adományozásával koronázza meg nemesszivűségöket.

Utána következik tek. Imreh József, járási főszolgabíró, ki, bár nem is egyházunk tagja, mégis megértvén e kis magyarság megmentésének szükségét, saját költségén adománykérő lapokat nyomtat, megküldi az összes főszolgabírói hivataloknak és ezek útján a saját 20 kor. adományával 139 koronát gyűjt a nemes célra. A n.-enyedi Bethlen-kollégium a templom számára padokat ad és a tőle vásárolt fedélcserép árából 25%-ot enged el s így 250 koronával segíti az egyházat.

Tek. Solymosi Bálint körjegyző körjegyzőségéből 72 kor.-át gyűjt és Elekes Károly gondnokkal a nagyenyedi hivatalokat és polgárokat felkérésve, 166 kor.-át gyűjtöttek, mely összeghez nagyobb adományaikkal járultak: ngos Szász József alispán, Imreh József 20—20 kor. Br. Bánffy Kázmér, dr. Jenei Elek, Müller Jenő, Elekes Gizella, Váralyai József, Solymosi Bálint, Polgár György 10—10 kor., Krengel Sándor, Fried Lipót, Lovász Márton 5—5 kor. stb. A nagyenyedi kisegítő tak. pénztár 100 kor. adományoz. Tek. Polgári Lajos urasztalát és reája 2 szép himzett terítőt ad 52 kor. értékben. A hivek ezalatt 42 ezer téglát égetnek, melynek égetéséhez a szalmát Z. Zeik Dániel főgondnok ur adja, követ, kavicsot, porondot, vizet, messziről, rossz utakon, hegyeken át hordanak, az építésnél tenyeres és ígás erővel segédkeznek; így érthető, hogy a 4000 kor.-nál nagyobb költségvetésű templomukat feltudják építeni úgy, hogy csak 371 kor. tartozás marad fenn.

Mindnyájunk szívét meghalottság, hála érzés önti el s azzal a hő óhajjal hagyjuk el ez oly szépen felépített templomot a „Himnusz” hangjai mellett, melyhez nem méltatlanul hangzott a főtiszteletű püspök urnak is elismerő főpásztori leirata: „Oh, bár minden egyházunkban ily hivek, bár közigazgatásunknak ily őrei lennének mindenütt, mert így nem lenne roskadozó templom egyházainkban, nem lenne sok helyen magára hagyatott magyarság, hanem virágzó, erős egyházaink által boldogulna és szebb jövőnek nézne elébe a sokat szenvedett magyarság!”

Ezután Elekes Albert ur vendégszerető házánál asztalhoz ültünk, hol kedves házigazdánk fiai, leányai, unokái sorában mi is egyeknek éreztük magunkat ő velők, kiknek egyszerűségökben legszebb ékeségök a hit, gyönyörűségök a szeretet és az Ur utjainak a gyakorlása. S megindult a felköszöntők sora, mely hirdetője volt a templomban hallottaknak; megtalálta méltatóját az érdem, az elismerés; meg a hála, a köszönet is s mindnyájan oly jól éreztük magunkat, hogy nehezünkre esett, midőn távoznunk kellett. Négy óra után indultunk vissza lelkünk azon óhajlásával, bár még sok helyt találkozni ily munkássággal, szívünk azon kívánságával, hogy ez egyháziasság maradjon meg továbbra is és teremjen még sok ily szép gyümölcsöket.

Visszafelé is volt sár, hideg, fújt a szél, de komor arcot, lehangoltságot nem lehet látni és ezt nem a fehér asztal áldása okozta, hanem a tapasztalt ékes és szép dolgokra való visszaemlékezésnek hatása; ez tett lelkesültté, beszédessé mindnyájunkat. Az, hogy van anyaszentegyházunkban élet, él, működik ebben a valódi keresztyéni szellem, mely lelkesít, tette hív s a munkában áld és jutalmaz!

Referens.

2. Egyházi Értekezlet és papi jubileum Szolokmán. Ez évi október 31-ike a szolokmai egyházban örökre kedves, emlékezetes nap marad. E napon tartotta

egyházi értekezleti közgyűlését az „etéd—sóvidéki” főokör a reformáció emléknapijával együtt ünnepelve Bőjtthe Sándor szolokmai paróchnak 51 éves papi jubileumát.

Ünnepi hangulat uralta a kicsiny egyház lakóit s jól esett látnunk az érdeklődést, melylyel a templom előtti tágas téren leste, várta az egyház apraja és nagyja az egymásután érkező „uri” meg „székely” fogatokat.

Délelőtt 11 órakor a harangok hívó szavára a különben elég tágas, de a mai napra szűknek bizonyult szép templomba vonultunk, melyet a környékből egybegyűlt vendégek, az értekezlet tagjai s a helybeli közönség zsufolásig megtöltének vala.

A XVI. az I. és a 174. dicséreték elhangzása után Márton Árpád küsmödi lelkész szívből jövő és igazán szívhez szóló alkalmi imája hangolta, emelé égfelé lelkünket.

Közének után Csia Kálmán ért. elnök prédikált II. Péter 3—13. alapján, a tőle megszokott ékes szó-lással, eszmedus s így tartalomban gazdag beszédében fejtegetvén az „új ég és új föld” magasztos eszméjét, s midőn beszéde végén rátért a mai 51 éves papi pályafutásra: mindnyájunkat magával ragadott.

Ezután lelkesült hangulatban nyitja meg nt. Péter Károly tb. elnök a közgyűlést, megnyitójában főlem-lítvén, hogy mi ma a reformáció emléknapijával egyben Bőjtthe Sándor bátyánk félszázados pályafutását is ünnepeljük: s alkalomszerűleg felolvassa a méltóságos főtiszt. Püspök urnak jubiláns aához intézett főpásztori meleg hangú üdvözlő levelét; miért is a főpásztornak szíves figyelméért jegyzőkönyvileg fejezi ki közgyűlésünk hálás köszönetét.

Majd Bőjtthe bátyánk köszöni meg a főtiszteletű Püspök urnak iránta tanusított szíves jóindulatát, visszapillant 51 éves pályájára, melynek közvetlen kezdete előtt mint ifju harczolt ő is Kossuth apánk szent zászlója alatt s mert „honvéd” vala: érette fog-ságot is szenvedett, 80 év terhe fekszik vállain, visz-szatekint félszázados multjára s midőn eseteli a Wlassics kongruája előtt évi alig 500 korona értékű paróchián átélte küzdelmeit, szenvedéseit, melyeket most — hála a Mindenhatónak — az anyagi, a testi és lelki jóllét estéli bitorfénnyel von be: szem nem maradt szárazon.

Igaz, hogy nem kapott „hü és buzgó” szolgálati „elismerésül” királyi kitüntetést; ám a Főpásztor szíves jóindulata, az értekezlet tagjainak és a közön-ségnek megnyilatkozott meleg szeretete többet ér minden külső csillogásnál.

Elnök aa. ajánlatára öreg bátyánk írásba foglalt reminisztcncziái jegyzőkönyvileg örökítettnek meg.

Tárgysorozat rendjén Simó Lőrincz siklói áll. isk. ig.-tanító, ért. világi titkár szavalja Csia Kálmán-nak „az Ur szava” című ódáját. Méltóbb kézbe nem adhatta volna szerző művét; a mesterművet mesterileg adta elő szavaló. Neki is jegyzőkönyvi köszö-nettel adózunk.

Majd Demeter Mihály kőrispataki tanító olvas fel vonzó, népies előadásban, kötvén a nép szívére az „el Amerikába” helyett a haza rögének szeretetét. Ez élvezetes, tanulságos felolvasást is köszönettel honoráltak.

Végül Babó Dániel világi elnök buzditott a szépnak, az igaznak szeretetére, követésére s a gyűlést bezárja; mire elénekeltük az Ur házában a magyar sziv szent zsolozsmáját a „Himnusz”-t.

Ritkán láthatni, hogy egy népes értekezleten oly meleg érdeklődést tanusítson a közönség s „helyt” maradjon végiglen. Különben nem csuda, ha tudjuk, hogy hirtelenében nem tudtuk megítélni, hogy a gazdag tárgysorozat melyik pontja is vala érdekesebb, vonzóbb!

A minden pontjában kitűnően sikerült közgyűlés

után Bőjthe bátyánk vendégszerető házában töltött el a fejez asztalnál egy kellemes délutánt s azon jóleső tudatban távoztunk, hogy a szolokmai értekezleti közgyűlés jól bevált és Isten segédelmével és az Ő nevében jó munkát végeztünk. Csak előre!

Orbán J., titkár.

3. Az egyházmegyei közgyűlés. Az udvarhelyi evang. egyházmegye folyó év november 8-án Székelyudvarhelyen tartotta rendes közgyűlését. A tagok nem valami nagy számmal vettek részt. A lelkészeknek csaknem fele hiányzott névsorolvasáskor, a világiak közül is sokan elmaradtak. Jóleső örömmel fogadtuk Sebesi Ákos főgondnok, Ráczkövi Sámuel, Nagy Sámuel aligondnok és Ugron János világi képviselő megjelenéseit, a kikről tudjuk, hogy egyházi ügyeinknek önzetlen pártfogói és nekik örömeikre szolgál, ha velünk egyetértésben fáradozhatnak Isten országa terjesztésén.

Közgyűlés Péter Károly esp. rövid imájával kezdődött, ki ezután hosszabb megnyitó beszédet mondott. Jó reménységgel üdvözölte az újra választott világi képviselőket. Rámutatott a közelebbi egyházkerületi és zsinati fontosabb határozatokra s különösbbe az zsinatnak az orsz. közalap adóra vonatkozó határozatára, mely új adózási kulcs szerint egyházmegyénk összes egyházközségei mintegy 1300 kor. többletet fognak fizetni. Szép és találó jellemvonásokkal szól két nagy halottunkról: gr. Kuun Géza egyházkerületi ért. vil. elnökről és Szász Károly püspökről s emlékeknek jegyzőkönyvi megörökítését hozza javaslatba.

A halottak után az élőkrol s ezeknek érdemeiről emlékezik meg: Pál Balázs körispataki és Bőjthe Sándor szolokmai papokról, a kik közül előbbi már 60 év óta, utóbbi 50 év óta munkálkodik az Ur szőlőjében. Vajda Ferencz székelyudvarhelyi, Baczó Lajos bethfalvi lelkészek, Péter Gergely f.-boldogasszonyi tanító tanácsbírák, Vajda Mózes agyagfalvi tanító fegyelmi pót bírává választattak.

Az egyházmegyébe bekebelezettek: Biró Sándor székelyudvarhelyi koll. vallás tanár, Márk Mihály csekefalvi és Szabó Gyula patakfalvi ifju lelkészek; a bekebelezésre meghívott, de meg nem jelent Molnár Mózes szentlászlói és László Albert hidegkuti tanítóktól a közgyűlés elvárja, hogy jövőben kötelességeiknek eleget tegyenek. A hosszúra nyúlt felsőbb leiratok tárgyalása után esperes beszámol az idei egyházvizsgálat eredményéről és az egyházmegye állapotáról.

A minőnek ígérte bevezető soraiban, olyan is volt a jelentés: részben megnyugtató, részben elszomorító. Az egyes egyházközségek hitélete, ügyrendtartása és házi gazdálkodása általában véve jó; egyházi előljárók és hívek közt a szükséges egyetértés fennáll, a közügyek iránti buzgóság nem hiányzik, néhány egyházközségben egyesek vagy a gyülekezeti tagok jelentékeny anyagi áldozatot hoztak, azonban sok egyháznak nagyösszegű közpénztári vagy más természetű adóssága van; az egyházközségi szegények és árvák segélyezésére nincs semmi gond fordítva, egyedül sz.-udvarhelyi egyházközséget illeti e tekintetben elismerés, hol a szegényeknek a temető kertben háza van és időnként anyagi segélyben részesülnek. Legcsüggesztőbb jelentést hallottunk a parajdi egyházközség állapotáról. Itt zilált pénztári viszonyok és hiányos irodai ügykezelések mutatkoznak.

Hegy Péter főjegyző jelentése következett az ehm. tanács és közg. bíróság működéséről. A hozott határozatokat ügyesen csoportosított és kellőleg ismertető jelentést szívesen hallgatták a közgyűlési tagok, csak az ezzel kapcsolatosan keletkezett vitát nem, mi akörül forgott, hogy egy fegyelmi eljárás megindítására az egyházmegyei tanács volt-e illetékes vagy nem.

Biró Áron számvevő tette meg ezután jelentését

az átvizsgált számadásokról. Az egyházak tőke vagyona jelentékenyen megapadt. Az egyes egyházakban különböző alaptőkéket építkezésekre fordítottak. A hiányos számadások miatt még most is panaszkol számvevő. Ha jól hallottuk, a vagyoni cselekvő állás 101,955 kor. 68 f.

Lajos János tanügyi előadó jelentésében részletesen feltünteti az iskolák állapotát. Örömmel konstatálja, hogy a vallást már mindenütt a lelkészek tanítják és az egyházas szellem iskoláinkban nem gyengült. Felemlíti, hogy egy pár községben az iskolába járás nem rendes és a mulasztókat a községi előljáróság sem kényszeríti erre, egy pár felekezeti iskolában pedig a felszerelések fogyatékosak. Kifogása van a kinevezett iskolai körlátogatók ellen is, kik az iskolákat nem látogatják meg, vagy ha néhol teszik is, felületes jelentéseket küldenek be.

E jelentést közgyűlés tudomásul vette, de a tanügyi előadónak ezzel kapcsolatosan benyújtott lemondását nem fogadta el. Tekintve tíz éves buzgó munkásságát, kiküldött bizottság által kérésre felhivatalának további folytatására, a mely kérésnek hosszas habozás után engedett.

Egymásután gyorsan tárgyalta le a közgyűlés a közalap-számadást, az 1906. évi költségvetést; kiutalta az egyházker. képviselői és vizitációi díjakat; elfogadta Menyhárt ny. esperesnek az egyházmegyei gyámintézeti segélyek kiutalása idejének megváltoztatására vonatkozó indítványát.

A folytatólagos délutáni közgyűlésen a nagyszámú építési engedély és egyéb segélykérvények kerültek tárgyalás alá, mivel a 17 pontból álló tárgysorozat ki lett meritve. A közgyűlési tagok csak az esti órákban oszoltak szét, kérve, hogy az elvégzett munkán maradjon Istennek áldása.

Mester János, ref. lelkész.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Apologétika. Irta: Erőss Lajos, theol. akad. tanár Debreczenben. Ára: kötve, 8 kor. Debreczen. Kiadja: Hegedüs és Sándor.”

Csak épen most kaptuk kezünkhöz a vaskos (356 oldalas) szép kiállítású könyvet. Csak alig forgathattuk át, de azért máris jelenthetjük, hogy irodalmi esemény számba megy e mű megjelenése. Legközelebből, mint theol. tankönyv kívánt megjelenni, de nagy hatással és eredménnyel forgathatja a művelt közönség is. A vallás és keresztyénség nagy kérdései tárgyalatnak benne a Bevezetés után, négy, illetőleg a „Függelék”-kel öt részben és pedig: „Az Isten” (Theologia), „A világ” (Kozmologia), „Az ember” (Anthropologia), „A vallás” (Evangelologia) czime alatt és végre „A ker. vallás viszonya más nevezetesebb vallásokhoz”

Részletesebb bírálatába most nem bocsátkozhatunk; csak jelezzük a főbb kérdéseit: 1. Isten létele, lényege és világhoz való viszonya. 2. A világfelfogás bibliai és természettudományi összehasonlítása a csudák kérdésével együtt. 3. Az ember származása, őstörténete, pszichologia vizsgálata, különösen a lélek létele és halhatatlansága. 4. A vallás és elemei: ki-jelentés és inspiráció, betetőzése Jézus Krisztusban s az ő testi feltámadása.

A mint látszik csak egy néhány általános, de alapvető vallási és keresztyén kérdésre terjed ki s például a prot. keresztyénség védelme a róm. kath.-al vagy a református felfogás védelme más ker. felekezetekkel szemben nem jön tárgyalásra. Ám így is igen-igen értékes munka, bár a kritikának — a mi részünkről is — lesz hozzá szava.

De Eröss Lajos a munkás tanár, már most számíthat elismerésünkre. Neki szívből gratulálunk; olvasóinkat pedig kérjük: siessenek megszerezni! Sok elmélkedésre, komoly tanulmányra fog alkalmat adni s gyakorlati működésükben lelkészeink igen nagy hasznát veszik!

N. K.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinati ülések. Egyetemes zsinatunk harmadik ülésszaka e hó 22-én délelőtt 1/2 10 órakor veszi kezdetét Budapesten a szokott helyen. Bizonyos körökben felmerült vajjon nem volna-e czélszerű a zsinat ez ülésszakának elnapolása; az elnökség azonban, tekintettel arra, hogy az ülésszak idejét maga a zsinat állapította meg, illetéktelennek tartotta magát az elnapolás megejtésére.

Szilágy-szentkirályi egyházközségünk e hó 5-én egyhangú lelkesedéssel kimondott határozat alapján lelkészének hívta meg Köpeczy Károly, volt perecseni segédlelkész. A választógyűlést az esperes megbízásából Botka Károly, nagydobai református lelkész, egyházmegyei közigazgató és — világi részről — Kincs Gyula Wesselényi-koll. igazgató, egyházmegyei képviselő vezették, a választás előkészítését a jegyzőkönyvvvel együtt az egyházközség szorgalmas adminisztrátora, Ferencz Endre nagymoni ref. lelkész. Választás után a bizottság Nagy György szilágy-szentkirályi ref. tanító vendége volt. Az új pap remélhetőleg rövid idő múlva elfoglalja e nemzeti szempontból is jelentékeny órálló helyet.

Reformációi emlékünnap a Zsil-völgyében. *Petrozsényben* október hó 29-én tartott emlékünnap a a rendes időben a felnőtteknek. Okt. 31-én a petrozsényi állami-, bányatársulati- és zárda-iskolába, valamint a községi gimnáziumba járó tanulóknak tartott a lelkész istenítiszteletet, kiknek természetesen az egész nap szünnap volt. Az istenítiszteletet a Hymnusz zárta be. Nov. hó 5-én d. e. *Lupéngben* tartott reformációi ünnep, melyen az állami iskolába járó ref. tanulók is részt vettek egyik tanítójuk vezetésével; délután pedig *Valkában*, mindkét helyen nagy érdeklődés mellett. Az istenítiszteleteket Kósa Mihály lelképásztor végezte dicséretre méltó buzgalommal.

Református vers-szavalo könyv. Egy régen érzett hiányon segít most az Egyházi Értekezőlet. Kimondotta ugyanis legutóbb tartott közgyűlésén, hogy egy gyűjteményes könyvet ad ki, a melyben vallásos tárgyú, különösen protestáns szellemű versek lesznek összegyűjtve, magyarázatokkal ellátva, hogy megkönnyítsék a vallásos estélyeken szavalandó költemények feltalálását. A könyv elkészítésével a közgyűlés Tárkányi György titkárt és Kovács Dezső kolozsvári koll. tanárt bízta meg s diszebb alakban való kiállítását valamelyik budapesti könyvkereskedőre bizza.

Szegedi Kiss István nagy reformátor születésének négy százéves fordulója alkalmából Mezőtur városa — a Debreczeni Egyetem javára — jól sikerültnek ígérkező ünnepélyt rendez az alábbi programmal: I. Délelőtt 8 órakor istenítisztelet a reform. nagytemplomban. Egyházi beszédet mond Jánossy Zoltán debreczeni lelkész. Adakozás a debreczeni egyetem javára. II. Délután 3 órakor emlékünnap a központi kaszinó nagytermében. 1. A főgimn. énekkar éneke. 2. Dr. Tóth János egyházmegyei gondnok megnyitó beszéde. 3. Dr. Kun Árpád országgyűlési képviselő szövege. 4. Balogh Ferenc debreczeni akad. tanár előadása Szegedi Kiss Istvánról. 5. Csukás Zoltán zongora játéka. 6. Dr. Ferenczy Gyula debreczeni akad. tanár előadása. 7. Szabolcska Mihály költeményeket olvas. 8. Gergely Antal záró beszéde. 9. A főgimn. énekkar éneke. III. Este 8 órakor a központi kaszinó termében társas vacsora; rendezik a mezőturi hölgyek.

Felhívás. Közeledik a karácsony s nekünk, kik egy jótékony czélú intézet élén állunk, kötelességünk az érdeklődő és adakozó közönség becses figyelmét mindegyre felhívni és magunk felé irányítani. A kolozsvári ev. ref. Szeretetházban 29 papi árva, 22 papi és 17 más növendék van. Ezen 68 növendék mindenike ereje és tehetségéhez mérten igyekszik feladatát odaadó szorgalommal megoldani s majd mindenik készül övéi meglepetésére. Jól fog tehát esni, ha mi is meglepjük őket e fontos ünnep alkal-

mával. Mi az eddigi szokástól eltérőleg nemcsak az árvákat, kiknek száma most nagy, hanem minden növendéket szeretnénk megfelelő emlékekkel meglepni, de csak úgy lesz lehetséges, ha e lap olvasó közönsége és az adakozó közönség filléreivel vagy más adományával segítségünkre jó. Kérjük tehát e lap olvasóit, hogy Szeretetház karácsonyfájára adakozzanak. Kéri az ev. ref. Szeretetház keblitanácsa és igazgatósága (Ferencz József-ut 55. szám).

Lapunk olvasóinak szíves figyelmét felhívjuk a dési egyház orgona hirdetésére, mely lapunk borítékán olvasható.

Hálás köszönet. Ngos dr. Szász Zsombor orsz. gyűl. képviselőnk és tek. Faragó István em. képviselőnk 50—50 koronával járultak egyházam templomtornyának bádorgozási költségeihez. Midőn ez összegeket itt a nyilvánosság előtt nyugtázom, egyben fogadják közszeretet és becsülésnek örvendő egyházi és világi képviselőink úgy a magam, mint egyházközségem népének hálás köszönetét. Szilágy-Ballán, 1905. nov. 1. Nagy Zsigmond, ev. ref. lelkész.

GYÁSZROVAT.

Décsi László nyug. ev. ref. tanító, Kolozsvárt f. hó 7-én este 3/4 10 órakor, életének 61-ik, boldog házassága 42-ik évében, hosszas és kinos szenvedés után, egy boldogabb hazába költözött. Pihenni tér, egy hosszú testet és lelket fárasztó munka után, mely nem övéért, hanem egyházunk és nemzetünk emelkedéséért 45 éven keresztül odaadással és lelkiismeretességgel végezett. Emléke élni fog, munkájának jutalma itt e földön tanítványainak kíséző hálája.

Szerkesztői üzenet.

I. S. Nagyenyed — K. E. Szepsiszentgyörgy. Tárgyhalmaz miatt a „Nyílt leveleket” csak jövő számunkban hozhatjuk. De hozzuk. A felvilágosítások elől nem zárkozzunk el, se másokat meg nem fosztunk attól.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5079—1905.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Az érettségi vizsgálati utasítás értelmében megtartandó deczemberi javító és pótló *érettségi vizsgálatok* folyó évi deczember hónap 16-án reggel 8 órától kezdve a kolozsvári ref. kollégium érettségi vizsgáló bizottsága előtt tartatnak meg, Becsek Lajos koll. gondnok ur elnökleite alatt. Kolozsvárt, 1905. november hó 4.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 5087—1905.

ÉRTESÍTÉS.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur megküldvén hozzánk a baptista vallásfelekezet törvényes elismerése tárgyában kiadott körrendeletét: azt ezennel közreadjuk, megismerés végett.

„77092. min. szám. Körrendelet a baptista vallásfelekezet törvényes elismerése tárgyában.

A magyar baptisták Ócsán (Pest-Pilis-Solt-Kiskun-vármegye) f. évi szept. hó 15-én tartott rendkívüli szövethelyi közgyűlésükből bemutatták hozzám a „baptisták egyházi szervezetét” és „hitvallomását és szerkezetét a keresztesztet keresztyén gyülekezeteknek, melyeket közönségesen baptistáknak neveznek”, azzal a kérelemmel, hogy ezeket a hivatali elődeim által, valamint általam tett észrevételekhez képest módosított szabályzatokat hagyjam jóvá és a baptista vallásfelekezetnek törvényes elismerése iránt határozzak.

Minthogy a törvényesen elismert vallásfelekezetté alakulni kívánó baptisták szervezeti szabályaiknak és hitvallomásuknak bemutatása által eleget tettek a vallás szabad gyakorlásáról szóló 1895. évi XLIII. t.-cz. 7. §-a 2. pontjában foglalt rendelkezésnek; minthogy továbbá a bemutatott szervezet és hitvallomás a fennálló törvényekkel, vagy a közérkölciséggel ellentétben nem áll, és a már

létező törvényesen bevett, vagy elismert vallásfelekezetek egyikével sem azonos, s különben sem forog fenn olyan törvényes ok, melynek alapján a szervezettől és hitvallomástól az 1895. évi XLIII. t.-cz. 8. §-a szerint a jóváhagyást meg kellene tagadni; minthogy végül folyamodók az idézett t.-cz. 7. §-ának 1. pontja értelmében megkívánt legalább egy egyházközség felállítását és fentartását, továbbá a felekezetiükhöz tartozó gyermekek iskolai hitoktatását biztosították: a baptisták többször említett szervezeti szabályzatát és hitvallomását a törvényszerű jóváhagyási záradékkal ellátom és ezen immár jóváhagyott szabályzatok alapján a baptista vallásfelekezetet az 1895. évi XLIII. t.-cz. rendelkezései értelmében ezennel az állam védelme és felügyelete alatt álló törvényesen elismert vallásfelekezetnek nyilvánítom.

Erről a Czimet, különös utalással az 1895. évi XLIII. t.-cz.-nek az egyházközség megalakítására, továbbá a lelkészek és egyházközségek alkalmazására vonatkozó 11-ik és 14-ik §-ainak rendelkezéseire további törvényszerű eljárás végett azzal értesitem, hogy a baptistáknak általam jóváhagyott szervezeti szabályzatát és hitvallomását a „Budapesti Közlöny“-ben, a „Rendeletek Tárá“-ban és a vezetésem alatt álló miniszterium hivatalos közlönyében szószerint közzétettem. Budapest, 1905. évi november hó 2-án. Lukács s. k.

Kolozsvárt, 1905. nov. hó 6-án.

Becsek Lajos,
h. elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1384—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegye területén fekvő *szamosújvári* kir. orsz. fegyintézetű ev. ref. papi állásra, miután a lelkész nyugalmába vonulása miatt megüresedett, pályázat nyitattik.

Javadalma: 1. Évi 2000 (kétezer) korona kezdő és magasabb fizetési osztályba való előléptetés esetén évi 3200 (háromezerkétszáz) koronáig emelkedhető fizetés a magyar állam pénztárából. 2. Természetben való lakás, esetleg 420 kor. évi lakáspénz élvezete.

Pályázati határidő 1905. decz. 10. Kellően felszerelt, minősítvénnel ellátott folyamodványok határidőn belül, a ref. püspöki hivatalhoz (Kolozsvár) küldendők be.

Kolozsvárt, 1905. november hó 14.

Dr. Bartók, püspök.

1348—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett n.-kapusi ev. ref. egyházközség kántortanítói állására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: két szoba, konyha és kamarából álló jó lakás kis kerttel és melléképületekkel. Kézpénz 936 kor., melyből 388 kor. államségély, 24 kor. kert pótlék, a többi az egyház a hivektől fölszedi s havonként fizeti ki a tanítónak; 4 hosszú öl szinfa, ért. 64 kor. A Boda magtárból 5 véka törökbúza. Az egyház malmából a három nagy ünnepre 1—1 nagyvéka tiszta buza, e kettőnek értéke 22 kor., összes jövedelem 1042 kor., melyből 800 kor. tanítói, a többi kántói fizetés.

Ha a k.-tanító gazdászkodni akar, 3 h. szántóföldet haszonbéri értékben az egyház hajlandó átengedni.

Kötelezései: az iskolában a tanítás, a templomban a kántori teendők végzése egy hétköznap, mint vasárnap és ünnepnapokon s minden harmadik vasárnap, mikor a lelkész Kis-Kapuson szolgál, az istenisztelet vezetése. Az eddigi gyakorlat szerint a gyermekek temetése és a nagyobb temetéseknél a közreműködés. Temetési stóla ének-szóval 40 f., bucsuztató 2 kor. 40 f. Kik dalárdát tudnak vezetni, előnyben részesülnek.

Pályázati határidő nov. 23.; kellően felszerelt folyamodványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1905. nov. 3.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 969—1905.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.
Értesitem tiszt. lelkésztársaimat, hogy az esperesi

teendőket f. hó 20-tól decz. 10-ig tiszt. főjegyző aa. fogja végezni. Sziveskedjenek a sürgősebb ügyekben hozzá fordulni. Szolgálati bizonyítványkérés esetén egy korábbi szolgálati bizonyítvány küldendő, mert a főjegyzőnél még nincs nyilvántartva, hogy ki mikor foglalta el állását.

Alsósófalva, 1905. nov. 12.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Sz. 606—1905.

Theol. ig.

ÉRTESÍTÉS.

Értesitem az érdeklődőket, hogy az egyházkerületi lelkészvizsgáló bizottság elnöke, Főtiszteletű püspök ur ő méltósága a *rendkívüli* alap- és lelkészképesítő vizsgák idejét *f. évi decz. hó 15. és 16. napjaira* tűzte ki, a mely napokon a vizsgák délelőtt 9 órakor kezdődőleg tartatnak meg azokkal a jelölt urakkal, a kiknek a mélt. Ig. Tanács a rendkívüli vizsga letételét engedélyezte.

Ugyanezek a napokon fognak megtartatni a pót-záró kollokviumok is azokkal az urakkal, a kik a f. évi nov. hó 2-ára kitűzött záró kollokviumokon egy vagy más okon nem tettek szigorlatot vagy pedig sikertelenül próbálkoztak.

A fent megjelölt rendkívüli vizsgákra az írásbeli dolgozatok f. évi december hó 10-ig küldendők be alulírottához; leczkekönyvvvel, első lelkészképesítési és szolgálati bizonyítvánnyal személyesen jelentkezni pedig decz. 14-én kell ugyancsak alulírottánál. Szolgálati bizonyítványt kell bemutatni azoknak a jelölt uraknak is, a kik az első lelkészképesítő vizsgára jönnek; de mint exmittált segédlelkészek már több-kevesebb idő óta szolgálnak. A rendkívüli vizsgadij személyenkint 60 (hatvan) korona, a mely a jelentkezéskor fizetendő.

Kolozsvárt, 1905. nov. hó 14-én.

Kenessey Béla,
theol. igazgató.

105—1905. sz.

MEGHÍVÓ

a kalotaszegi ev. ref. egyházmegyei értekezlet 1905. nov. 16-ikán d. e. 9 órakor Bánffy-Hunyadon tartandó összejövetelére.

Tárgysorozat:

I. A templomban. 1. Istentisztelet d. e. 9 $\frac{1}{2}$ órakor, melyen a) imát mond lelkész-elnök, b) egyházi beszédet tart Bitay m.-n.-kapusi ev. ref. lelkész. 2. Elnöki megnyitót mond Gyarmathy Zsigmond kir. tanácsos, egyházmegyei főgondnok. 3. Mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. Felolvasást tart Bölöni László b.-hunyadi ügyvéd. 5. Felolvas Régeni Ferencz m.-bikali ev. ref. lelkész.

II. A *bánffyghungadi kaszinó társalgó termében* tartandó gyűlésen: 1. Szabad előadást tart Nagy Károly kolozsvári ev. ref. theol. tanár. 2. A mult gyűlés által az egyházmegyének értekezleti körökre osztása tekintetében javaslatteleire kiküldött bizottság jelentése. 3. Indítványok. 4. A jövő értekezlet helyének megállapítása.

A t. tag urakat kérjük, hogy a gyűlésen és a d. u. 2 órakor a „Tigris-szállóban” tartandó közös ebédnél való részvételükről a daróc-bogártelki ev. ref. lelkész hivatalt értesíteni sziveskedjenek.

Kelt Nagymáson, 1905. nov. 8.

Az elnökség.

FELHÍVÁS LELKESZTÁRSAINKHOZ.

Egyházkerületi Egyházi Értekezletünk a Hornyánszky Viktorral kötött szerződés értelmében a Hornyánszky kiadásában megjelenő Protestáns Árvaházi képes naptár minden egyházkerületünkben nem könyvárusi uton eladott példánya után 5 fillért kap és juttat a Szeretetház alapja javára. Ily módon a mult évben is 76 kor. 40 f.-rel gyarapította a Szeretetház alapját. Tisztelettel felhívjuk azért lelkésztársainkat a Protestáns Árvaházi Képes Naptárnak minél buzgóbb terjesztésére, a mely ezt már csak tartalmáért is megérdemli.

Kolozsvárt, 1905. nov. 9.

Nagy Károly,
e. elnök.

Tárkányi György,
e. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A világnak világossága.

(Advent.)

János ev. 8. 12. „Én vagyok a
világnak világossága.”

A nap a természeti világnak, Jézus lelki világunknak világossága. Világosság az élet egyik főfeltétele. Hol világosság van, ott élet van.

Hol szellemi világosság van, ott szellemi élet is van. Jobb érzésünk fellázad az olyanok ellen, kik a sötétségnek, tévelygésnek, babonának barátai s terjesztői, de kik világosságért harcolnak egyházban és világban, a hitnek és a tudománynak mezején, azokat tiszteljük. Azok a szellemi halál szolgálói, ezek az élet követői. Mert világosság élet.

A világosság után való sóvárgás általános. Keresi a pogány világ; de keressük mi keresztyének is, újra meg újra, szemben a lét nagy rejtélyeinek, a bűnnek, a világ sötétségével szemben. Egy szent sóvárgás tör ki szívünkben: „Világosságot a világnak!” — Es Jézus felel e sóvárgásnak: „*Én vagyok a világnak világossága.*” Jézus a világnak világossága. Mit tesz ez?

Mély értelme van azoknak a képeknek, melyekkel az evangéliumok az Ur születését rajzolják. Az Urnak világossága ragyogja körül az embereket. Fényáradat ömlik alá a megnyílt egékből a földre. Angyalok lebegnek ég és föld között. Az égen csillag tűnik fel, mely fényével az egész világnak hirdeti, hogy a világ világossága megszületett. Mindenik azt az egy gondolatot fejezi ki, hogy a világnak világossága *eljött*. Jézusban minden világosság. Beszéde kristálytisza, fénylő, mint a harmatcsepp, mi égből hullott le. Jelleme tiszta, mint a napnak világossága. Szíve tiszta, mint a tiszta víztükr, melyben nappal a kéklő mennybolt, éjjel a csillagos ég tükröződnek vissza. És ha azt kérdezzük, hogy miben áll ez a világosság, akkor arra más feleletet nem adhatunk, mint azt a mindenki által tudottat, hogy Isten hűsége, Isten atyai irgalma, az megváltó igazság, mely Istenben lakozik, Istennek mindeme szent erői Jézus emberi életében, emberi alakban, közel, egészen közel mihozzánk, sőt közöttünk tűnnek fel. Azért, mert *Isten* vala a Krisztusban, azért ő az egész világnak világossága.

S mily nagy világosság árad ki belőle. Homályban volt *eredetünk*, homályban *végünk*. Jézus világosságot derített reájuk: Istentől jövünk és Istenhez megyünk. Homályos e világnak eredete és nincs tudomány, a melyik megtudná mondani, hogy miképen állott elő minden. Jézus felderíti, mikor reá mutat arra, hogy nem vak természeti erő hozta létre a mindenséget, hanem a természeti erőknél a világosság atyja munkálkodik és a világerők ádáz küzdelmében Istennek örök gondolatai érvényesülnek, a mint harczon és viharon keresztlül törnek megvalósulásuk felé. Homályos előttünk a *sorsnak* hatalma; gyakran megszeretnénk állani életösvényünkön és kérdezni, miért oly csúdalatosak az embernek utai? Jézus megmutatja ott is, a hol a mi szemeink csak a sorsnak vastörvényét, vagy vak véletlent látnak, azt az örök Gondviselést, a mely a hajszálakat is számon tartja fejünkön; azt a hatalmas kezet, mely vezet minket, mint a pásztor az eltévedt bárányt, mig odajutunk, hogy elmondhatjuk: Ő

mindeneket jól cselekedett. Homályos a mi saját *bensőnk* ez a rejtélyes világ, melyben gondolatok, elhatározások, remények, félelem, szeretet, utálat, barátság, gyűlölet erői támadnak, fel s alá zajlanak és a melyekről nem tudjuk, honnan jönnek, hová igyekeznek. Jézus fényt derít rá, hogy e hullámvásban egy örök erő érvényesül: lelkünk sóvárgása az élő Isten s az ő kegyelme után, mely bűnököt bocsát, Isten országa után, melyet Jézus hoz, az élő viz után, melyből ha iszunk, többé nem szomjazunk. Megvilágosodnak előttünk a *földi utak*, még ha a nyomoruság sötét utai is azok. Mert mióta Jézus végig járta, világosság maradt vissza rajtuk. Megvilágosodtak a *keresztutak* is, hol emberek válnak el egymástól, mert Jézus által látjuk azokat a mennyei magaslatokat, hol ezek az utak ismét összefutnak. Világos lett a halál legsötétebb útja is, mert ez az Atyához vezet. „*Én vagyok a világnak világossága.*”

Világos lett a *mennyei ország*, mert ott lakik a Mi atyánk — ki gyermekeit maga köré gyűjti — örök világosságban. Világos lett a *világ* mi körülünk, mert atyai hajlék az, melyben mindenütt velünk az Atya és körülöttünk mindenütt testvérek.

„*Én vagyok a világnak világossága.*” Mi a nap és a hold és a csillagok ehhez a világossághoz képest? Mikor Jézus a kereszten kimúlt, a nap elsötétedett. Mert mi az ő ragyogása a haldokló Krisztus dicsőségéhez képest? Ő a világnak világossága, a valódi és igazi világosság.

Igaz, örvendünk a *tudomány* világosságának is. De az mulandó reánk nézt. Ha bánat emészt, bűn súlya nyomja lelkedet, a halál kopogtat ajtódon, semmiféle tudomány nem segít rajtad; ahhoz fordulsz, ki így szól: „*Én vagyok a világnak világossága.*” A tudománynak világossága mulandó a világra nézve is. A mit az emberek benne egykor világosságnak, igazságnak tartottak: ma már tévedés, tulhaladott álláspont, sötétség. Sötétség lesz az is egykor, mit most világosságnak hiszünk benne. De ha el is mulik a bölcseség minden bölcsesége, Jézus akkor is a világ világossága lesz.

Lic. Dr. P. Kirmss berlini ev. lelkész nyomán, németből:

Csűrös József, ref. lelkész.

Adalékok a liturgiához.

Istentiszteleti rendtartásunkban kétségen kívül a legfontosabb és a legnehezebben megoldható kérdések az *urvacso*ra kiosztása körül merülnek fel. Milyen kapcsolatban álljon az ugynevezett vasárnapi istentisztelet rendjével? Azzal kapcsolatosan vagy attól függetlenül hajtassék-e végre ez a szertartás? Es tisztán az urvacsora kiosztásának szertartása minő renddel menjen végbe? A bűnbánati imának, a hitvallásnak, a szereztetés igéinek minő helye és jelentősége van? A kenyér és bor kiosztásának hogyan kell végbemenni? A hivek miként vegyék a szent jegyeket? Mind olyan elsőrendű kérdések, a melyeket felelet nélkül hagyni nem lehet. Nem itt a helye,

hogy mind eme és más idetartozó kérdések fejtegetésébe bocsátkozzam és azokra feleletet keressek. Csupán néhány ujjmutatást adok, hogy a kik a kérdéssel foglalkoznak, azok előtt néhány néző pontot megjelöljek.

Ha a reformáció idejére megyünk vissza és a történeti fejlődést vizsgáljuk, a *strassburgi liturgiát* kell olyannak tekintenünk, a mely kiváló hatással volt a további fejlődés menetére.

A strassburgi hivek istentisztelete — a mint Butzer leírta — a következő renddel folyt le: A mint a hivek vasárnap a templomba összegyűltek, az ur szolgálja a gyülekezetet inti, hogy vallják meg bűneiket és kérjék azok bocsánatát; ő maga pedig az egész gyülekezet helyett meggyónik, bocsánatért könyörög és a kik hisznek, azoknak a bűnök bocsánatát hirdeti. Azután rövid imát mond, az apostoli iratokból felolvas valamit és röviden megmagyarázza, a mire aztán a gyülekezet énekel. Ha mindez megtörtént, a lelkipásztor az evangéliumot hirdeti és isten ígését *predikálja*. Ezután a gyülekezet a *hitvallást* éneklí s aztán a lelkipásztor imádkozik a felsőségért, az emberekért s főleg a jelenlevő gyülekezetért, a hit, a szeretet és a kegyelem növekedéseért, hogy a Krisztus halálának emlékét félelemmel őrizzük meg, egyszersmind figyelmezteti, hogy a kik az urvacsoráját enni és inni akarják, ugyanezt tegyék a Krisztus emlékére, haljanak meg bűneiknek, viseljék keresztjét, embertársaikat szeressék, a hitben erősödjének, a mi csak úgy történhetik, ha hívő lélekkel gondolunk arra, hogy Krisztusnak mily végtelen kegyelme lett irántunk nyilvánvalóvá abban, hogy testét és véré a keresztfán feláldozta az Atyának értünk. E figyelmeztetés után a lelkipásztor az *Ur vacsorájának evangéliumát* hirdeti úgy, a mint azt a három synesztikus evangelista és Pál apostol (I. Cor. 11.) megírták. Mindezek után a pap kiosztja a kenyeret és adja a poharat, s úgy a kenyérben, valamint a borban maga is részesül. Ha az urvacsoraszta véget ért, a pap rövid imát mond és a gyülekezetet megáldván, elbocsátja.

A mise helyét (Messe) már korán „az Ur vacsorája” („des Herrn Nachtmal”) kifejezés foglalja el, valamint a szertartás vezetője is többé nem „Priester” (pap), hanem az *Ur szolgálja* — „Diener”, a *Miatyánk* pedig a dokszológiával egészül ki s lesz teljessé. A szereztetés szavai a páli formában jelennek meg; az ároni áldásforma idegen és nem biblia-szerű formákat nem tűr, a gyülekezeti ének pedig tért hódít, a *gradualét* kiszorítja és az egész istentisztelet bevezető szerves részeként jelenik meg. Az egész szertartásnak lényeges eleme lesz a szószék-ről felolvasott evangélium magyarázata, vagy az *igehirdetés*, a *predikáció*, mely később az apostoli levelek olvasását és rövid magyarázatát is fölöslegessé teszi.

Ha a Butzer-féle istentiszteleti szertartás rendjének jellemző sajátosságait vizsgáljuk, azonnal feltűnik előttünk, hogy a szertartás rendjében a *bűnbánat* és a *bűnbocsánat* foglalják el az első helyet, míg a *hitvallástétel* a gyülekezet énekében nyer kifejezést. 1542-ben megkísérlették, hogy bűnbánó imát az úgynevezett *konfiteort* Strassburg összes templomaiban *egyformásítsák*, de hasztalanul, mindenik a saját konfiteor-ját mellett maradt. Azt is megkísérlették, hogy a vallástételt és a bűnbocsánat-hirdetését a szentjegyek kiosztása előtt megismételjék, de a többség ezt sem fogadta el, mert az ilyen megismétlést nem tartották megengedhetőnek.

Ez urvacsoránál a kiosztási formula ekként hangzik: „Vegyétek eszettekbe, higgyetek és hirdessétek, hogy Krisztusurunk meghalt értetitek...” sokszor hozzáadva azt is: „és önmagát adja nektek eledelül az örök életre” az urvacsora vételének módjára nézve pedig

1542-ben úgy intézkednek, hogy: „*Genua orantes flectant ac etiam percipientes euchaëistiam, ut et corporis humiliatione animi reverentiam testentur.*” Előbb a férfiak, azután a nők részesülnek a szent jegyekben és pedig a „*singulis panem et calicem in manus posvigendo, ut ipsimet ori indant.*” Eldöntetlenül maradt a kérdés, vajjon a kenyeret a kiosztás előtt közvetlenül vagy még előbb törjék-e meg, avagy a megtörést mellőzve, ostyát (panem rotundum) adjanak-e.

Az urvacsoraszta egybekötött vasárnapi istentisztelet rendje a strassburgi liturgia szerint (1526—1561.) a következő volt: A mint a hivek a templomban összegyűltek, megjelenik a lelkipásztor s az urasztala mellé lépve, a gyülekezet felé fordulva, így szól:

1. Tegyetek vallást az Ur előtt és velem együtt ismerje meg mindenik az ő bűneit.

Mindenható és örökkévaló Isten és Atyánk, megismerjük és megvalljuk, hogy mi bűnben fogantattunk és születünk és így hajlandók vagyunk minden rosszra és restek minden jóra: a te parancsolataid megszegtük és mind rosszabbak lettünk. Fájdalmasan érezzük bűnös voltunkat és lelkünk sovároga a te kegyelmedet és segítségedet! Könyörülj rajtunk jószágos és kegyelmes Istenünk és Atyánk, a te fiad, a mi Urunk, Jézus Krisztus által; adjad nekünk és sokasítsd meg rajtunk a te szent lelkedet, hogy bűneinket és igaztalan voltunkat szívünkben megismerjük, s azok miatt őszinte megbánást és fájdalmat érezzünk, azoknak egészen meghaljunk és új, kegyes életben örvendezzünk, ámen.

2. Való és igaz beszéd ez: Jézus Krisztus azért jött a világra, hogy a bűnösöket idvezitse. Igaz szívvel ismerje meg tehát mindenki és szóljon Pál apostollal eképen: én vagyok első a bűnösök közt és én hiszek a Krisztusban. Ekként én is ígérem nektek a Krisztus által a ti bűneitek bocsánatát és hirdetem nektek, hogy azoktól megszabadultok e földön, hogy az égben is szabadokká legyetek azoktól örökre, ámen.

Használhatók ide vonatkozó Szentírásbeli helyek is, pl.: Ugy szerette Isten a világot, hogy egyetlen szülött fiát adta értünk halálra, hogy valakik ő benne hisznek, el ne vesszenek, hanem örök életet nyerjenek (Ján. III. 16., 35., 36.) (Csel. X. 43.) (I. Ján. II. 1., 2.)

3. 4. Ezután a gyülekezet *énekel*, a melynek végzetével a lelkipásztor az igehirdetésre készítő rövid imát mond:

Könyörülj és örökkévaló Isten és Atyánk, vezess minket egyszülött fiadhoz igaz hit által és adjad nekünk a te népednek és hivednek, hogy ne teremtet dolgokhoz ragaszkodjunk, hanem egyedül a hozzád és kegyelmedhez vezető utat keressük a mi Urunk, Jézus Krisztus által, ámen.

5. 6. Ezután a gyülekezet énekel, a pap pedig a szószékre megy és a Pál leveleiből, vagy a biblia valamelyik más könyvéből egy részt felolvas és azt megmagyarázza. Beszéd végén az urvacsorának adja magyarázatát és inti a hiveket, hogy igaz hittel és áhitattal vegyék a szent jegyeket. A figyelmeztetés négy pontra irányul:

a) a kenyérben és a borban az Ur a saját testét akarja közölni velünk; a mi testünk és vérünk, szóval egész természetünk meg van romolva és így magunktól istenországának részesei nem lehetünk;

b) Isten ígéje azért lett testté, hogy e romlásban legyen segítségünk;

c) az Ur a látható kenyérben és a borban az egyház szolgálata által valósággal az ő szent és megszentelő testét és véré nyújtja nekünk, amint ő maga mondja: vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely értetitek adatot; igyatok belőle mindnyájan: ez az

vérem, mely ti érettetek, a bűnösök bocsánatjára ki-
ontatott,..... hogy a kenyér, melyet megtörünk és
a bor, melyet iszunk, legyen *az ő testével és vérével
való közösségünk*, hogy ő éljen mi bennünk és mi le-
gyünk *egy test* ő benne, a ki fejünk, valamint úgy a
kenyér, a melyből mindnyájan részt veszünk;

d) az ur emlékezetét mind eme jókért igaz há-
lával megőrizzük, őt minden beszédünkkel, cseleke-
detünkkel, sőt egész életünkkel magasztaljuk és di-
csőitsük.

A strassburgi székesegyházban a vasárnapi dél-
előtti főistenisztelet mindig urvacsoraosztással volt
egyekötve; a többi templomokban havonként egyszer
osztottak urvacsorát. A mennyiben urvacsoraosztás
nem történt, de akadt keresztelni való, a keresztség
sakramentumát magyarázták, intvén a hiveket annak
kegyes gyakorlatára.

7. Az igehirdetés végeztével a gyülekezet a hit-
vallást énekelte, vagy más megfelelő éneket.

8. Ének után az urvacsora és Krisztus áldozatá-
nak helyes értelmezését adva a lelkész így szólott:

Kedves aai! Kérjük Istent a mi Atyánkat, a mi
Urunk Jézus Krisztus által a ki halálra adatott a mi
váltságunkért, hogy küldje el hozzánk az ő szent
lelkét, a ki tanítson minket feláldozni, *nem Krisztust,*
a ki *magát érettünk egyszer feláldozta és a kit többé
megáldozni senkinek sem szabad,* hanem áldozzuk a
megtört lélek és elgyötört szív Istennek tetsző igaz
áldozatát, élő, szent és tetsző áldozatul adjuk a mi
testünket, mint a melyben áll a mi helyesen felfogott
istentiszteletünk. Az ur hallgasson meg titeket és az
ő üdvösségét szerezzé meg nektek, amen.

Az Ur legyen veletek, jertek imádkozzunk:

Mindenható, kegyelmes Istenünk és Atyánk, a
ki fiad által azt ígérted, hogy megadod nekünk, a
mit az ő nevében kérünk, a te lelked által pedig
megparancsoltad, hogy a felsőségért és minden em-
berért hozzád könyörögjünk; fiad, az Ur Jézus
Krisztus, a mi Idvezítőnk által szívünk teljességéből
kérünk tégedet, hogy a koronás király és a mi or-
szágunk kormányzó férfiainak szívét világosítsd meg
a te evangéliumod világosságával, hogy ők és e föld
minden hatalmasságai ismerjenek meg tégedet valódi
és legfőbb Urnak, neked félelemmel szolgáljanak,
minket pedig, kik a te kezeidnek vagyunk munkái, a
te akaratod és tetszésed szerint kormányozzanak. A
te egyházad szolgálóinak és lelkipásztorainak adjad
Uram! a te szent lelkedet, hogy neked hiven szol-
gáljanak és az ő szolgálatuk sok gyümölcsöt terem-
jen. Szabadítsd meg a te egyházadat a farkasoktól
és mindazoktól, a kik a te nyájadat zavarják és el-
hagyják. Segíts minden embert az igazság megismer-
ésére, kiváltképen a te gyülekezetet, a kik a te
nevedben gyűltünk össze. Küldd el hozzánk a te
szentlelkedet, hogy az tanítson minket, a te törvé-
nyeidet írja szíveinkbe, világosítson minket és velünk
ismertesse meg a mi bűneinket; nyissa fel szemein-
ket, hogy lássuk meg az igazságot és ismerjük meg
igazán, mikép a bűnnek, a te megérdemelt haragod-
nak és a halálnak gyermekei vagyunk, hogy ekként
a mi szívünk éhezze, szomjuhozza és hálával fogadja
a te jóságod és kegyelmed gazdag kútjait, melyet
készítettél a te egyszülötted által, a ki hozzánk, sze-
gény bűnösökhöz hasonlóvá lett, szenvedett, meghalt
és feltámadott, hogy büntől, haláltól és kárhozattól
megszabadítson, feltámadásra vigyen és a te orszá-
god örökösévé tegyen. Adjad nekünk oh urunk és
atyánk, hogy a midőn a szent jegyeket vesszük,
cselekedjünk, a miként szereztetett a te fiad emléke-
zetére, örvendő és megvigasztalt lélekkel, hogy a
szeretet által legyünk egygyé minden emberekkel, és
a Krisztus testének tagjai és higgyünk benne a mi
fejünkben és a szeretet láncza, a békesség köteléke
által kötöztessünk a mi embertársainkhoz, hogy ne

legyen bennünk harag, irigység és gyűlölet, önzés,
testi vágy és érzéki szenvedély, hanem az ő embert
vetközzük le teljesen. Könyörgünk, újíts meg minket
lélekben és segits felöltöznünk az új embert, a kit
igazságban és szentségben teremtettél. Erősítsd meg
a mi hitünket és reménységünket és engedd, hogy
a mint szent fiad parancsolta, hozzád e képen imád-
kozzunk:

„Miatyánk, ki a mennyben vagy stb.“

9. Az ur imája után, ha a predikáció végén ezt
nem tette, a pap rövid figyelmeztetéseivel fordul a
gyülekezethez, intvén őket, hogy a szent jegyeket
igaz hittel és áhitattal vegyék. E figyelmeztetés után
a pap elmondja a szereztetés szavait: „*Az Ur Jézus
azon az éjszakán, a melyen elárulattott...*“ stb. Azután
így szól: Atyámfiai, a kik az Urvacsoráját velem
venni akarjátok, jöjjetek ide. Az Isten segitsen tite-
ket, hogy a mi urunknak halálát igaz hittel eszetekbe
vegyétek és igaz háláadással hirdessétek, amen. Aztán
megkezd a kenyér és bor kiosztását e szavakkal:
„*Eszetekbe vegyétek, higgyétek és hirdessétek, hogy az Ur
Krisztus meghalt ti éretteket és önmagát adja nektek
eledelül és italul az örök életre.*“

10. Most a gyülekezet éneke következik s aztán
a pap imádkozik:

Mindenható Isten, mennyei atyánk, hálákat adunk
és mindörökké dicsérünk tégedet, hogy kegyelmedbe
fogadtál és a te fiadhoz, a mi urunk Jézus Krisztus-
hoz vezettél minket, őt a halálba küldötted érettünk
és az örök életre tápláló eledelül adtat nekünk. Ne
engedd, hogy ezen te jóságodat valaha elfeledjük, sőt
inkább cselekedjed, hogy a benned vetett hitben, a
mely a szeretet által minden jóban munkálkodik,
mindinkább erősödjünk és növekedést vegyünk és
így egész életünket a te dicsőségedre és embertár-
saink jobbulására szenteljük, a te fiad, a mi Urunk
Jézus Krisztus által, Amen.

11. Záradékol a pap a gyülekezetre Áron áldá-
sát adja (IV. Mózes 6. 24—26.):

„Áldjon meg tégedet az Ur és őrizzen meg té-
gedet. Világosítsa meg az Ur az ő orcáját terajtd
és könyörüljön terajtd. Fordítsa az Ur az ő orcá-
ját tereád és adjon békességet neked. Eredjete, az
Ur lelke vezéreljen örök életre titeket!“

Ha a 16-ik század második felén túl terjedő idő-
ken keresztül használatban volt e liturgiai szertar-
tással az 1525-ik évi feljegyzés szerint gyakorlatban
volt liturgiai sorrendet egybevetjük, azt látjuk, hogy
az urvacsorával összekötött vasárnapi istentisztelet
következőleg ment végbe:

1. Gyülekezeti ének.
2. A pap állva vagy térdelve az urasztala előtt
bűnbánó imát mond és a bűnbocsánatot hirdeti és
szoltárt olvas.
3. Ének (Kyrie eleyson. Gloria in excelsis) és
ima.
4. A pap Pál leveleiből vagy más levélből egy
részt felolvas s azt röviden megmagyarázza.
5. A gyülekezet éneke.
6. A pap a szószekre megy és az evangéliumot
predikálja.
7. Hitvallási ének.
8. A pap urvacsorára készítő rövid beszéde és
imája.
9. Lelkész inti a gyülekezetet, vegye lelkére az
ur szenvedéseit s aztán elmondja a szereztetés sza-
vait s meghívja az urasztalához a gyülekezetet s mi-
dőn a kenyeret és a bort adja, a már ismertetett
szavakat mondja.
10. A gyülekezet éneke.
11. Ároni áldás.
12. Gyülekezet éneke.

—
Az eddigi fejtegetésekből és a feltüntetett litur-

giai sorrendből világosan kilátszik, hogy a strassburgi hiveknél az urvacsorával egybekötött vasárnapi istentisztelet két alkotó része, a tulajdonképeni istentisztelet: ének, ima és igehirdetés, és az urvacsora kiosztása és a körülötte csoportosuló énekek, beszédek és imák, együttvéve egy teljes egésznek képeztek, a mit megczáfolhatatlanul főleg az istentisztelet bevezető részét alkotó bűnbánó imák és a bűnbocsánat hirdetések igazolnak. Nálunk nem így van és új liturgiai rendtartást követve sem így lesz. Mi a legfontosabb szertartásunkban széttéptük az egységet és az egészet két külön önálló részre szakítottuk:

I. A vasárnapi sorrendnek teljesen megfelelő sorrenddel az *igehirdetés* és

II. ettől merőben függetlenül, de közvetlenül utána az *urvacsora kiosztása*.

Semmiféle okoskodással sem tartom elvitathatónak, hogy ilyenkor az igehirdetésnek az *urvacsora osztás* különböző szempontjaival mindig szoros és elválaszthatatlan kapcsolatban állónak kell lenni. Krisztus az élet. Krisztus mennyei kenyér. Mindannyian a Krisztus testének vagyunk tagjai. Az urvacsorával való élésünk ideje a hálának és örömmel ünnepe. A kik a Krisztussal meghalnak, a Krisztussal fel is támadnak stb. stb. Mind olyan alap gondolatok, melyek nem csak bőséges, de igen alkalmas és hasznos tárgyat szolgáltatnak az urvacsora osztás alkalmával egyházi beszédek tartására, s miután az ilyen beszédek alkalomszerűek lennének, a gyülekezet lelki világához, a melyben e napon él, közelebb esvén, kétségen kívül nagyobb hatással is lennének, mint azok, a melyek az urvacsoraosztás tényének alapul szolgáló nagy gondolatokkal sokszor épen semmi kapcsolatban, sőt vonatkozásban sem állanak; és így az urvacsora, mint a rendes istentisztelet vagy általán az istentisztelet egyszerű és semmi különös jelentőséggel nem bíró *függetlenség* jelenik meg, a hitek lelki életének igen nagy kárára.*

E felfogás helyes volta mellett bizonyítanak azok a theologusok is, a kik az *urvacsoraosztást* az igehirdetéstől *függetlenné* akarják tenni, köztük Smend Gyula, ki azt mondja, ** hogy úgy a római, mint a görög katolikus egyházban a kettőnek összekapcsolása a sakramentum javára és az igehirdetésnek törfélt a kárára.

Ennek ellenkezője történt a *Luther* egyházában, a hol a hagyományos egybekapcsolást megtartván, az igehirdetés nyert elsőbbséget és a kommunio egyszerűen függetlenné süllyedt. Ma immár a lutheránusok sincsenek kétségben afelől, sőt *Zeisshuiz* és *Schöberlein* is elismerték, hogy egyedül a *Zwingli* eljárása volt helyes, a ki az igehirdetéssel egybekötött istentiszteletet és a Sakramentumot, vagy urvacsorát egymástól elválasztani igyekezett, mert a mint *Smend* helyesen állítja e kettőnek egybekapcsolása az istentiszteletet türehtetlenül *hosszúvá* teszi és *disharmonikus*. Épen a harmonia érdekében az igehirdetésnek mindig az urvacsorával kellene kapcsolatban állani, ha a szétválasztás meg nem is történik. A predikáció után sokan hagyják el a templomot, ami a gyülekezeti ünnepet gyülekezeti karakterétől egészen meg-

fossza. Azoknak *ellenvetése*, a kik arra hivatkoznak, hogy az egyház lényegéhez kettő tartozik: az *ige* és a *sakramentum*, tehát az istentisztelet lényegéhez is odatartozik az igehirdetés és a sakramentum, merőben tarthatatlan, mert ez esetben a keresztség sakramentuma is elmaradhatatlan volna a teljes istentisztelet alkalmával. Különben is ezek feledik, hogy az *ige* és a *sakramentum* ugyanazon egy evangeliumhirdetésnek két formája, a melyeket egymás mellé, sőt egymás alá rendelni nem kell, s nem szabad. *Smend* még azt is hozzá teszi, hogy az urvacsoraosztás idejét östére kellene kitűzni, ő év estéjén és részesítvén benne a hiveket. Az urvacsora azt fejezi ki, hogy mindnyájan *egy test* tagjai vagyunk, valamint egy a kenyér, melyet eszünk. Tehát a kik urvacsorában akarnak részesülni, azok ezt nem egyedül, hanem a gyülekezetben, vagy többek részvételével tehetik. E tekintetben a betegek sem tehetnek kivételt. Talán még szólnom kellene arról is, hogy a *közös* vagy *külön pohár* használata-e helyesebb. De tartok tőle, hogy a kérdés nálunk még nem érett meg a döntésre. Tehát inkább hallgatók.

Ezen szempontok megszívlelését ajánlom a zsinati atyák szives figyelmébe.

Egy zsinati tag.

Reformáció ünnepén.

— Irta és a Bethlen-kollegium okt. 31-iki ünnepélyén elmondta *Lázár István*, koll. tanár. —

(Folyt. és vége.)

Bizonyára a reformáció hatását sem fogjuk pusztán abban keresni, hogy a ker. egyházi élet feltűnő fonákságait megszüntette; azon külsőségekben sem, melyek az új egyház életét a régítől megkülönböztették. Hogy az emberek vetnek-e keresztet, vagy nem vetnek; hogy olvasót forgatnak-e, vagy prédikációt hallgatnak; hogy kelet felé fordulva, vagy térdelve, kezet összetéve vagy kitarva imádkoznak-e; hogy orgona és művészi ének, ráfaeli kép, vagy egyszerű virágcsokor díszíti a templomot; hogy a papnak aranyfál van himezve vagy fekete posztóból van az öltözete; hogy hét szentséget szolgáltat ki vagy csak három; hogy keletlen kenyér vagy jó házi kenyér alakjában, szakállasan vagy csupasz arccal osztja az urvacsorát: higgyétek el kedves Hallgatóim! nem nagy jelentőségű dolgok az emberiség műveltség-történetében. Már pedig a nagy történelmi eseményeket főképen azon hatás szerint kell megítélni, melyet az általános szellemi fejlődésre gyakoroltak. A reformáció után sem lettek a hitek, sőt papjaik sem lettek egyszerre mind felvilágosultak és erkölcsös életűek. Sokáig rabjai voltak még ők is a vakhitnek s a vakhittel járó félszégességnek, elfogultságnak. De a hatalmas torlasz, melyet az egyház dogmáival és szervezetével a művelődés útjába raktott, le volt már döntve. Az emberi szellem szabadsága győzelmet aratott. A gondolkodás tisztulhat, az érzés nemesedhetik s ezzel a kettővel megvan nyitva a vallásos felfogás és érzület tisztulásának és nemesedésének útja is. Abban áll tehát a reformáció világtörténelmi hatása, hogy a *keresztyén civilizációt* a szabadság eszméjével gazdagította.

A hit az ember lelkének önkénytes megnyilatkozása. Felemelkedés az eszmék körébe, a hová nem ér fel a mindennapi élet pora, szennye, zsirja. A léleknek ünnepe az, hogy itt a tiszta levegőben, az örök igazság, szépség és jószág hazájában, ha perczekre is, megnyugodhatik. De ebbe a magasságba csak úgy emelkedhetik fel, ha szárnyai vannak; ha repülni való vágyakozását és erejét semmi sem korlátozza. Csak úgy lesz a repülésben öröme, ha addig szárnyalhat, a míg erői bírják, a míg csak szeme a

* Kiss Gergely azt mondja, hogy urvacsoraosztás alkalmával a predikációnak mind „*materiája*”, mind „*mekkora*” a jelenlevő alkalmatossághoz szabatik. A tulajdonképeni urvacsorai szertartás nála intő beszéddel kezdődik, ezt követi a *bűnbánó ima* és *vallástétel*, s bezárja a *bűnbocsánat* hirdetése. Az *urvasztalánál* pedig elmondja a *szeresztetés* ígét s ennek értelmét felfejti, s ezután rövid imát mondva, a gyülekezetet a szent asztalhoz meghívja. Az urvacsoraosztás végét érven, a pap *háláadó* imát mond és a gyülekezetet *megáldja*. (Kis Gergely, udvarhelyi professzor és egyh. ker. direktor. Agenda. Győr, 1788. p. 53—70.) E nyomokon halad a Nagy Péter agendája is.

** „Der evangelische Gottesdienst“, Göttingen, 1904. p. 82. s. köv.

nap tűzét kiállhatja. Ha megszabják neki a magasságot, melyen tul nem mehet, ha a végtelenség után való vágyakozásában ketrecz oldalába ütközik: evező tollai elkopnak s a lég uralkodója helyett rab madár lesz belőle. Az ember hitének, a lélek költészetének evező tolla a műveltség. Ez ad neki erőt, hogy a magasba emelkedjék és kikerülje vagy lenézzé azon korlátokat, melyeket emberi gyámoltalanság vagy ravaszság útjába állítottak. A fogság ajtaját pedig Luther és Kálvin reformációja nyitotta meg. Azóta hisszük az eszményi tökéletességet Jézusban, a nélkül, hogy grammatika módjára szabályokba vonni akarnánk. Azóta tud a lelkünk Istenhez emelkedni mindannyiszor, valahányszor a szellemi örömek, a lélek üdülése, pihenése, megnyugvása után vágyakozunk: a mióta hitünk, reményünk, szeretetünk, tudományunk, egész erkölcsi életünk minden kényszertől felszabadult. Azóta van a vallásos érzésnek igazi bensősége és melegsége, a mióta a magunk nyelvén, formák nélkül, közbenjáró nélkül beszélünk az Istenel; a mióta a gyülekezetben közös emberi sorsunk tudatában, Istenben való testvéries érzületünk melegségétől sugárzó szemmel együtt mondjuk és énekeljük: „Mi Atyánk!.. Te benned bízunk eleitől fogva.”

De a lelkiismereti szabadságnál még fontosabb az, ami belőle származott: a nemzeti öntudat, a nemzeti közművelődés és a népszabadság. Az Isten ígéjének a nép nyelvén való hirdetése és terjesztése, a mit már maga az első reformátor megkezdett, az első jelentékeny lépés a nemzeti szellemnek irodalmi fejlődésében. Az emberi jogokért való küzdelemre, mely a tizenhatszadik század végén az egész világon végigviharzott, a győzelmes lobogót a reformáció hősei kezdték szövögetni. Nem érdekel, nem is vizsgálom, hogy a nemzeti öntudatra milyen hatása volt más nemzeteknél. Világosabb bizonyítékot keresve sem lehetne találni hazánk történelmének. Századok történelme igazolja, hogy a nemzeti öntudatnak megteremtésében, fentartásában és oltalmazásában első rangú, sőt voltak idők, midőn egyedül való tényező volt a reformált egyház. Ugyannyira, hogy egyiknek az emelkedése vagy elnyomtatása a másikkal az emelkedését vagy elnyomtatását vonta maga után. Azóta, hogy Erdély nemzeti fejedelemség lett: a reformációból felett állami és társadalmi elveknek hatása alatt állott. Bethlen Gábor és Rákóczi György dicsőséges uralkodásának, a nemzeti öntudatban, kultúrában és vallásos buzgóságban egyaránt fényes korszakának erős fundamentuma a reformált egyház volt. Magyar vallásnak nevezték el azért, mert a mikor az erdélyi reformált egyházak megoszlottak, a helvét hivallást a magyarok fogadták el. De ezen elnevezés jelentőséget, jogosultágot és nemes tartalmat főképen azáltal nyert, hogy a nemzeti fejlődés alapja lett és sohasem került a hazafias érzülettel ellentétbe. A nemzeti eszmét sohasem fektette lépcsőzetnek a saját emelkedéséhez. Ellenkezőleg ő maga volt a nemzeti szabadságnak legéberebb őre s emelkedésének legbiztosabb lépcsőfoka.

A mai ünnep tehát kiválólóképen az emberi jogok és a nemzeti szabadság ünnepe; s mint ilyen, nem csak egyes felekezetnek, hanem az egész emberiségnek örömnapja.

Emelkedjék fel és egyesüljön az ünneplésben lelketek, mikor az emberiség életének fényes napját, a szabadságot üdvözlitek!

Szabadság az alapja az ember és nemzet haladásának. A szabadság friss szellője tisztít meg minden zugot, a hová a szellemi vakság és a rajta élősködő önzés vonta magát. A művelt ember szabadsága ez, kinek már nincs szüksége külső fegyelmezésre, mert gondolkodását és akaratát maga is tudja fegyelmezni: A szabadsággal élni tud, tehát méltó is rá.

Erre a szabadságra nevelte és neveli az embert a reformáció. Ebben az értelemben lett az emberi-

ségnek második megváltója. Ebben a jelben győzött először s ebben a jelben fog győzni mindig szélesebb területen, mindig több lélek fölött. Ezt a tanulságot olvastam én az elmúlt négy század történetében.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. nov. 16.

Elnökölt Simó Lajos, egyhker. főgondnok. Jelen voltak: gróf Bánffy György, Zeyk Dániel, dr. Bartók György, Kenessey Béla, Becsek Lajos, Incze Gerő, Váró Ferencz, dr. Sárkány Lajos, dr. Vályi Gábor, Lészay Ferencz, Sándor János aai és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után a tárgysoron levő alábbi ügyek nyertek elintéztést.

A tanügyi előadó előadásában:

A tanügyi bizottság javaslatára kimondta az igaztanács, hogy a középfoku iskolák növendékeit rendszeresen a saját vallásitanítóik készítsék elő a konfirmációra az intézetben, csak a konfirmációt megelőző két-három napon vezesse be a templomba a kisebb képzettségű növendékek közé, hogy a konfirmáció templomi rendjével megismerkedjenek. A konfirmációi oktatás óráin énekléssel és imádkozással kidomborítandó az istentiszteleti jelleg, s legalább 6 hét fordítandó a kiképzésre.

Megerősítettett a gr. Degenfeld Mária, özv. Pèchy Mihályné alapító levele, mellyel 4500 kor. tőkét helyezett el az egyházkerület pénztárában, hogy a czikói kántor javadalmát örök időkre biztosítsa.

A m.-vásárhelyi kollégium javára az 1880. évben érettségi vizsgálatot tett ifjak által tett 610 koronás alapítvány alapító levele szintén megerősítettett.

Elvi határozatot hozott az igaztanács, melyszerint külön, megfelelő javadalommal rendszeresített kántori állomásra, amely egész embernek a munkáját kívánja, állami iskolai tanítók meg nem választhatók.

A koronkai és a rettegi egyházaknak egyházi énekes könyveket adományozott az igaztanács.

A kisbesei és csucsai egyházak a sztánai egyházhoz osztattak be.

A ref. népiskolák múlt évi működéséről beérkezett jelentések alapján a tanítás zavartalan menetét hátráltató körülmények elhárítása iránt intézkedések történtek. Ezzel kapcsolatban a szilágyszolnoki egyházmegyei esperes javaslatára előterjesztés intézendő a közoktatásügyi kormányhoz, hogy mindenütt kötelezze a ref. vallású állami tanítókat a ref. kántori teendőknél külön tiszteletdíj mellett való végzésére, a hol az egyháznak erre szüksége van. Ugyanonnán jött indítványra kimondatott, hogy a népiskolai statisztikai adatok a Névkönyv számára mindig azon iskolai év adataiból állítandók össze, a mely évben az adatok összeállítatnak.

A szolnok-pacsalusai iskola fejlesztése érdekében újabb felterjesztés intézendő a közoktatásügyi minisztériumhoz.

A gróf Bolza- és Deési-alapok kamatainak népiskolai szükségletekre leendő felhasználását, a legsürgősebb szükségletek figyelembe vételével, ezután az igaztanács által nyilvántartott szükségletekre kell fordítani.

A gróf Bethlen István-alap kamatai, a marosi egyházmegyei tanács javaslata értelmében, utaltattak ki, 5 érdemes tanító részére. A báró Sina Simon alapítványnál betöltendő alapítványi helyre meleg ajánlással terjesztették fel 4 elaggott kántortanítónk kérését.

A szórványokban lakó tankötelesek vallásitanítására megtétetvén a szükséges intézkedések, egyszerűsmind a tanügyi bizottság javaslatára elhatározta az igaztanács egy olyan népszerű családi olvasókönyv megírását és kiadását, mely nemzeti történetünkkel

is kapcsolatosan hitünk rövid tartalmát s egyházunk küzdelmeit úgy ismertesse, hogy abból faji és egyházi tudatunk erősödést nyerjen. Egyben, hogy a nagyobb egyházi ünnepekre vonatkozó, prédikációt helyettesítő elmélkedések s a református nép viszonyaihoz alkalmazott imák is legyenek benne. E könyv aztán a szórványokban élő ref. családoknak igen olcsó árért, jó gyermekeknek jutalmul, ingyen bocsátatik rendelkezésükre. A terv készítésére a tanügyi bizottságot kéri fel az ig.-tanács.

Néhány ösztöndíj-adományozási s vizsgálat-engedélyezési kérést az illetékes kollégiumi előjáróságok javaslatai értelmében intézvé: el az ig.-tanács a nagyenyedi kollégium előjárósága kérésére felterjesztést intéz a közoktatásügyi miniszter urhoz a tanárok részére megállapított új fizetésemelkedéseknek a nyugdíjigénybe való beszámítása iránt. Intézkedések történtek az előjáróság javaslata szerint a nagyenyedi tanítóképző intézetben tanuló tanítójelölteknek fokozottabb mértékben leendő gyakorlati kiképzésére, a tanév folyama alatt az óramulasztások nagy számának korlátozására, a gazdasági irányú kiképzés lehetővé tételére, a másodnap esti ébéd javadalomnak lehetőleg mindennapivá változtatására.

A theologiai fakultás előjáróságának előterjesztésére a rendkívüli papi szigorlatok engedélyeztettek azoknak a papjelölteknek, a kik késedelmeskedésüket elfogadhatólag igazolni tudták.

Az iskoláinkról a millenium alkalmára irt állapotrajz számára készítettetett kliséi a kollégiumok épületrajzainak, az illetékes kollégiumok rendelkezésére bocsátatnak.

A parókháalis könyvtárak kezelési szabályzata, az 1902. évi közgyűlés és az 1905. évi egyetemes konvent határozatainak megfelelőleg állapított meg.

Dr. Kádár János titkár előadásában:

Csiszér Zsigmond parajdi lelkész aa. fellebbezése alapján foglalkozott az ig.-tanács, mint közigazgatási bíróság az udvarhelyi egyházmegye közigi bíróságának a parajdi beteg lelkész helyettesítési költségeit megállapító ítéletével és azt, illetékességi szempontból megsemmisítette, minthogy a kérdés rendes közigazgatási utra tartozik.

A volt felsőcsernátoni lelkész özvegye a kegyévi járandóságok elszámolása tárgyában kelt Kézdi egyházmegyei közigi bírósági ítéletet felebbezte meg, de miután felebbezési állításait semmivel sem igazolta, az alapítélet, indokainál fogva, helyben hagyatott.

Kaáli társ egyházközségünk, országos adománygyűjtés és központi kölcsön segélyével óhajt lévitai lakot szerezni és lévitai állást rendszeresíteni. Mint-hogy azonban fedezete egyáltalában semmi sincsen, kérése nem volt teljesíthető.

Az egyházkerületi ügyvéd kezén levő peres ügyek felülvizsgálása alapján tett titkári jelentésből megnyugvással vette tudomásul ig.-tanácsunk, hogy ez idők szerint csak két rendes per és öt végrehajtási eljárás van folyamatban, míg a többi ügyek mind befejezést nyertek.

Kolozsvári egyházközségünk kérésére kiadni határozta ig.-tanácsunk a szabályszerű nyilatkozatot a végből, hogy a Ferencz József-úti templom- és paplak-telek örökös haszonélvezeti joga az egyházközségre telekkönyveztessek.

Nem találta teljesíthetőnek az ig.-tanács a vallás-és közoktatásügyi minisztérium aziránti kérését, hogy a tordosi egyházközség régi anyakönyve eredetiben fölküldessék, hanem kijelentette, hogy a miniszter kiküldöttjének készséggel enged abba betekintést, a helyi lelkész jelenlétében.

Hálás köszönettel vétetett tudomásul, hogy Kemény Kálmán br., pátronus ur őkegyelmessége kizárólag saját költségén újraépítteti a marosvécsi

templomot s hogy az ottani paplaképítés költségeinek hordozásához felerészben hozzájárul.

Konkrét eset alkalmából kimondotta ig.-tanácsunk, hogy az egyházkerületi ügyvéd által nem számítható fel külön munkadíj azokért a jelentésekért, melyek a folyamatban levő perügy időnkénti állásáról az ig.-tanácshoz tételnek.

Szabó Miklós aa., ki a budapesti hadapródiskolához neveztetett ki vallástanárrá, fölmentetett decz. hó 1-ére erzsébetvárosi körlelkészi állásáról.

A damos-jákótelki papi állásra pályázó nem jelentkezvén, az egyhk. egyelőre segédlelkészt óhajt óhajt alkalmazni, kinek kellő javadalmaztatására 340 kor. központi segélyt kért. Erre fordítható fedezet hiányában azonban a segély nem volt megszavazható.

Egyik görgényi lelkész aának az esperes ellen intézett panasza ügyében bíróküldés válván szükségessé, főt. püspök aa. ajánlata alapján a széki egyházmegyei bíróság delegáltatott.

Maksay János számvevő előadásában:

Dr. Sárkány Mór, budapesti házgondnok elszámolt az aug.—novemberi házbékekről és számadása helyesnek találtatván, az jóváhagyást nyert, valamint örvendetes tudomásul szolgált, hogy a bérek folyton emelkedőben vannak.

Elutasította ig.-tanácsunk a kolozsvári egyházközségnek az egyházmegyei rovatatok kivétele ellen benyújtott felebbezését, mert a kivétel tényleg az egyházközség népessége és vagyoni ereje szerint eszközöltetett.

Nagyenyedi egyházmegyénk közgyűlése az egyházkerületi közgyűléshez olyamodik, az egyházkerületi pénztárban levő tőkék kiadási föltételeinek módosítása végett és ig. tanácsunk azzal a javaslattal kíséri e kérést, hogy indokolt esetekben jelzálogi kikölcsönzésre is adassanak ki a tőkék, de csak oly mérvben, a mint a különféle befektetésekből azok fölszabadulnak.

r. s.

(Vége. köv.)

Szólj igazat s betörök a fejed!

Lapunk 44-ik számában az okt. 31-iki „Reformációi emlékünnepek”-ről referálván, feltűnt nekünk, hogy ily ünnepélyeket általánosan csak a ref. felekezeti középiskolákban tartanak. Azért kifejeztük érdeklődésünket aziránt, hogy valjon mi történik e napon, főleg a vidéki góczpontokon, de le egészen a falusi iskolákig, az állami és más felekezeti iskolákba járó ref. vallású növendékekkel? Mert — a miniszteri rendelet értelmében — ezeknek iskolai szünnap okt. 31-ike és szomorú dolog volna, ha ezek csak „nem dolgozunk”-kal ünnepeltek volna. S utána tettük: „az ifjúsági istentiszteleteknek e napon általánosnak kell lenniök, különben pirulnunk kell a miatt, hogy az állam inkább gondol ifjúságunk vallásos építésére, mint az egyház”. A vidéki góczpontok közül fel is említettünk egy párt, részint felekezetiileg exponáltat, részint ref. erősségeket azért, mert úgy gondoltuk, hogy ezek az eljárásra nézve, a hasonló helyzetűeknek mintául szolgálhatnak.

Érdeklődésünkre a felemlített két kálvinista erősségből, Nagyenyedről és Sepsiszentgyörgyről kaptunk reflex-szöveget. A második privát jellegű lévén, csak megemlítem, az elsőt azonban kötelességemnek tartom leadni egész terjedelmében, hogy további vádat ne vonjak magamra. Ime:

Ngilt levél.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!
Tisztelt Barátom!

Mivel ujabbban az „Erdélyi Prot. Lap” szerkesztősége részéről nagyfokú érdeklődés — hogy ne mondjam ellenőrzési vágy — nyilvánul az enyedi egyházközségi rendtartás, lelki gondozás és tevékenység iránt, bátorságot veszek magamnak arra, hogy egy pár sorban felvilágosítást adjak.

Hivatkozhatnám e tekintetben az esperesi jelentésre, mint legilletékesebb faktor bírálatára. Főgondnokunk évi jelentéseire. Szegényeket és betegeket segélyező nőegyletünknek az Erdélyi Prot. Lapban is ismertetett működésére. Egyháztanácsunk idevonatkozó határozataira stb.

Nem teszem, mert hosszadalmas lenne, vagy pláne védekezni nem akarok. Most tehát csupán a Lap 44-dik számában felvetett nyílt kérdésre felelek *nyíltan*! Magán levélben akartam szólni, de tekintettel a tekintendőkre, jobbnak ítéltam a nyílt levél útját.

Kíváncsi vagy arra, hogy a többi felsorolt egyházközség között mi történt *Naggyeden* a reformáció emlékeztetének megünneplése tekintetében az *állami iskolába járó növendékekkel*?

Hát erre igen szívesen megfelelek. Nálunk az a rendtartás, hogy a reformáció emlékünnepehez legközelebb eső hittani órákon az azt megérteni képes növendékek előtt feltárjuk a reformáció jelentőségét. De nem csak akkor, nemcsak ünneplő köntösben és hangulatban, hanem valahányszor az előadott anyagban csak valamelyes kapcsolatot találhatunk, minden egyes órán. Tehát igen sokszor, mert annyi hittan órát vettünk ki, a mily nagy számot csak ki tudtunk a minisztertől kényszergetni. Ezeket — mikor csak egészségünk van — mindig a leglelküismeretesebben ki is tartjuk. Nem robotból, nem tiszteletdíjért, hanem egyházunk és vallásunk iránti lelkes szeretettel. Ezeket erőnként és csekély tehetségünket evang. szerint reformált anyaszentegyházunk építésére, belső és külső erősítésére használjuk!... A nekünk adatott mérték szerint!... Próféták és hivatott ajku apostolok talán többet tennének és tettek is annak idején! De hát... „tandem laudanda et voluntas”!...

De térjünk a kérdésre! Nálunk a rendtartás az, hogy a reformáció emlékünnepe az előző vasárnap üljük meg, ünnepélyessé tett istentisztelettel. Erre előre írásban meghívjuk az összes hatóságokat (állami, megyei, városi stb.), sőt a katonaságot is. *Meghívjuk főképen az összes állami és nem állami iskolákat.* Ezek szép rendben, tanár- és tanítótöbbségük vezetése alatt, mind megjelennek. Hallgatják a hozzájuk is alkalmazott imát és beszédet s énekelik testületileg a közénket. Ott voltak most is a testületek és hivatalok mind, még pedig azoknak idegen vallású tagjai is. Ott voltak: a Bethlen-kollegium, az állami polgári leányiskola, az állami vinczellér képezde, a központi áll. elemi leányiskola és a 2 áll. elemi fiúiskola összes növendékei tanítótöbbségükkel és az egész tanfelügyelőséggel együtt. Sőt kérlek, ezt is szíveskedj tudomásul venni: ott vannak ezek mind, minden egyes vasárnap, kivéve a csikorgó telet... mert nálunk ez a *rendtartás*!

Szilágyi lelkész imádkozott; *Jancsó* lelkész predikált. A Bethlen-kollegium gyermekei remekül énekeltek. Volt egy szíveket megható alkalmi női szóló ének, orgona és hegedű kísérettel stb.

Hogy minő hatással mindez és minő építő eredmény: azt én neked megmondani nem vagyok illetékes. Kérdezd meg az *iskolás gyermekektől*, azok tanítóitól, a főispán vezetése alatt megjelent vármegyétől, a pénzügyigazgatótól, számvevőségi főnöktől, vagy akár a teljes számban jelen volt katonai tisztikartól, vagy a nagy közönség legegyszerűbb és legszegényebb tagjától.

Hogy pedig az *ilyen* emlékünnepe 29-én tartjuk-e, vagy 31-én, az azt hiszem, hogy szerinted sem lényeges, annival inkább, mert a *mi rendtartásunk* szerint 31-én délelőtt mindig a Bethlen-kollegium tart emlékünnepe, nemcsak a saját, hanem más tanuló növendékeknek is építésére.

Végeztem. Tehát nem aludtunk. Mi itt nem szoktunk aludni!

Hogy ez is bizonyítva legyen, ezek mellett még csak azt említem meg, hogy éppen a reformáció emlékének szentelt napon 4 lelkét nyertünk egyházunknak, én lévén szerencsés ugyanazn napon egy intelligens családban 4 *lelkét átvenni más egyházból* a mi egyházunkba!... És nálunk e se szokatlan s egyáltalában nem ritka dolog!... Még csak valamit.

Se paptársam, se én nem tartozunk azon u. n. „mintapapok” közé, a kik ha egyet soha jtanak, vagy túszenetek egyházközségükben, vagy ha csak „egy remekül sikerült pohárköszöntőt” mondanak is, azonnal kiírják, vagy kiíratják az újságba! Ugy látszik, hogy ez a mérték. Más mindenki „nem dolgozunkkal” ünnepl.

En például a jelzett napon is több heti súlyos betegség ágyából keltem fel; említett dolgaim roskadozó testtel,

de „kész” lélekkel elvégezve, újból feküdtem tovább. Így teszem az ember *némelykor*, ha „nem dolgozunkkal” szokott is ünnepelni.

Végül szíveskedj tudomásul venni, hogy mi is tudjuk, mi a kötelességünk Isten, a Krisztus gyülekezete minden rendű és rangu hiveinkkel szemben. Ezért: számonkérésre, sarkantyúzásra, bölcs intésekre szükségünk nincs, mert azt teljesíteni szoktuk önként, legjobb tehetségünk és lelkiismeretünk szerint. Ezért számolni úgy az Istennek és lelkiismeretünknek, valamint arra illetékes hatóságainak készek vagyunk minden pillanatban, de másnak sohasem!

Ha talán azt akarnád, hogy bővebben fejtegyük és általánosabban ezeket és az ezekkel rokonkérdéseket, úgy a jelent, mint a multat illetőleg: én készséggel állok szolgálatodra!

„A mi dolgaink nyilván vannak!” Számolni készek vagyunk, mert nálunk ez is *rendtartás*.

Kérve, hogy ezen felvilágosító levelem lapodban közölni szíveskedj, vagyok Naggyeden, 1905. nov. 6-án.

Tisztelő barátod

Jancsó Sándor.

Sepsiszentgyörgyi kollégánk is kijelenti, hogy náluk is „történt legalább is annyi, mint Kolozsváron. Mert az összes állami és felekezeti stb. iskolákban teljes szünet volt egész nap mindenféle vallású növendékeknek. *Az összes iskolák növendékei pedig okt. 31-én reggel harangszó mellett vonultak fel, külön egyenesen az ő számukra tartott reformációi ifjúsági istentiszteletre. Ezenkívül volt délelőtt a ref. kollegiumnak saját ünnepélye, este pedig mindenki számára vallásos összejövetel.*”

Nos, most állapítsuk meg az eredményt. Sepsiszentgyörgy — felfogásunk szerint — oly szépen és méltóan ünnepelte e napot, hogy hasonló helyzetű egyházakra nézve mintául szolgálhat. Es Naggyeden...? Engedelmet kérünk Enyed két kiváló papjától, főleg pedig Jancsó Sándor barátunktól, de itt okt. 31-ike megünneplésére az egyh. község részéről — a kollegium külön dolog — az iskolás növendékek részére semmi sem történt. Tehát az iskolás növendékek „nem dolgozunkkal” ünnepelték e napot. Mi nem szoltunk az egyházközség felnőtt tagjainak ünnepélyéről — melyről elismerjük, hogy lélekemelő lehetett tanukihallgatások nélkül is — sem a papokat nem vádoltuk „alvás”-sal: a sértett önértet háborgása tehát teljesen felesleges volt. Hogy Enyedben a lelkészek tudják kötelességeiket minden rendű és rangu hiveikkel szemben, eddig eszembe sem jutott kétségbe vonni. Teljes elismeréssel vagyok a Nőegylet működése iránt, melyet volt szerencsém nem egyszer követendő például hozni fel és ismerni el. De, hogy az iskolás növendékekkel szemben e napon a köteles lelkigondozásnak elég nem tétetett: azt most már konstatálni lehet. Ha bár a kolleg. ünnepélyére testületileg felvezetettek volna a más iskolák növendékei is, ez valami volna. De. csak szabad volt ott megjelenniük. Az, hogy a gyülekezet ünnepében más napon részt vettek s egy magas intelligenciájú közönség számára tartott beszédet meghallgattak: az *ifjúság* lelkigondozásának — legalább e naphoz illőnek — nem tekinthető.

Két veszély fenyegeti egyházunkat: a felekezeti exponált helyeken a kishitűség, erős várainkban az elbizakodottság. Ezek ellen kell védekeznünk. Mi — mint lap — mindkét irányban igyekszünk megtenni kötelességünket. „Nem ellenőrzünk”, de felhívunk, buzdítunk, figyelmeztetünk kötelességünk szerint; mert szeretnők, hogy erősségünk őrtnyai messze világítsanak, példát adjanak, miként pl. Brassó — vajon e példáért is neheztelés lesz?! — s ezzel másokat, el a legutolsó faluig, követésre lelkesítsenek.

Bocsásson meg Enyed, ha talán ilyen példáért nála nem jó helyt kereskedtünk volna. Mi úgy tudtuk s akarjuk tudni, hogy jogunk van ily czélból ott kereskedni. De ne idegeskedjék és ne haragudják, mert a ki haragszik, annak nincsen igaza. A mi igazságunkért pedig ne bántson minket!

Szerkesztő.

EGYHÁZI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

Egyházi értekezlet Bööben. „Bekecsalji” egyházi értekezletünk megalakulása óta, fájdalom, két évi szünet.

telés után, reformációi emlékünnepelelyvel kapcsolatosan, okt. hó 31-én tartotta második ülését Bőben. Az értekezletet istenitisztelet előzte meg, melyen alkalmi imát Lőrinczi Lajos egyh. elnök, beszédét Pál apostolnak a Galatákhoz írott levele V. részének 1-ső verse alapján Nagy Albert b.-madarasi lelkész, egyh. titkár mondott.

Ugy az eszmékben gazdag ima, mint a tartalmas, lendületes beszéd kiváló jó hatása volt; sőt a beszéd, melyben prot. egyházunk dicső multja és szomorú jelene történeti igazságokkal, életből vett példákkal híven volt illusztrálva, ha homilétikailag kifogás alá eshetik is, de a gazdag tartalomnak népszerű formába öntése s főleg a szónok művészies előadásánál fogva — mondhatom — örökre emlékezetes marad mindnyájunk előtt.

Isteni tisztelet végeztével, bent a templomban értekezletté alakulván, egyh. elnök néhány szóval rámutat azon akadályozó körülményekre, melyek miatt két évig szünetelni volt kénytelen egyh. értekezletünk; aztán átadja a szót Vajna Gáspár ny.-szeredai ügyvéd, világi elnök aának, ki tartalmas s egyházi értekezletünk czélját híven feltüntető beszéddel nyitja meg értekezletünket. Beszéde egyh. jegyző indítványára jegyzőkönyvbe vétetni határoztatott.

Tárgysorozat rendjén egyh. jegyző olvasta a mult gyűlésről fölvett jegyzőkönyvet, a mely megjegyzés nélkül hitelesített. Mielőtt tovább mentünk volna a tárgysorozat rendjén, Lőrinczi Lajos egyh. elnök amaz indítványt teszi, hogy világi alelnökünk, Kacsó Károly ny.-szeredai birtokos elhunytá alkalmából — kit ép ez nap temettek — értekezletünk, családjának részvétét fejezze ki s ezzel bizza meg az elnökséget. Indítványa egyhangulag elfogadtatott.

Adorján Lajos helybeli lelkész olvasta ezután a bőői egyh. község történetét. Felolvasónak köszönet és elismerés nyilvánított.

Következett Simon Gábor selyei felolvasása, ki „ellen-reformáció” czímen olvasott fel egy valóban nagy utánjárással és szép sikerrel készült értekezést, melylyel Pázmány Péter és kora rekatholizáló törekvéseit ismertette. Felolvasásához hozzászól Kolozsvári József, ki — anélkül, hogy értékét kisebbíteni akarná — azt a megjegyzést teszi, hogy ez a felolvasás alkalmoszerű volt ugyan, de czélt tévesztett, mert egyfelől rendkívüli hosszú volt, ami miatt — belefáradván a figyelem, nő meg nagy hideg is lévén — a nagyszámu közönségből alig egy néhányan hallgatták végig; másfelől nem a nép értelmi képességéhez alkalmazkodott, a legfigyelmesebbek sem értették meg. Hangsúlyozza hozzászóló, hogy nekünk — ismervén hallgatóságunkat — ha építeni akarunk, beszédeinkkel nem egeket kell hasogatnunk, hanem okvetetlen alkalmazkodnunk kell hallgatóságunk felfogó képességéhez, mert nagyon könnyen úgy járhatunk, hogy beszédeinkre azt mondják: „szép volt, nagyon szép volt”, s ha megkérdi valaki, hogy hát miket is mondtunk? kénytelen a megkérdezett azt felelni: „én bizony nem tudom!” Különben felolvasónak köszönet és elismerés nyilvánított.

Kimerítve lévén a program s az idő is előhaladván, helybeli lelkész meghívására a papi lakba mentünk, hol a diszesen megterített fehér asztal mellett zárt értekezletté alakultunk. Itt első cselekedetünk a jövő gyűlés helyének megállapítása volt. Többek kívánságára a tavaszi gyűlés helyül Mosón jelöltett ki, a gyűlés idejének megállapítása pedig az elnökségre bízott.

Azután az elhalt világi alelnök helyébe megválasztottuk Sánta Albert szentháromsági birtokost, pénztárnoknak pedig Ady Sámuel ny.-szentbenedeki lelkész; meg kell még említenem azt, hogy a mikor a meghívóban előre jelzett 3 kor. ebédiját összegyűjteni akartuk, Adorján Lajos helybeli lelkész aa. kijelentette, hogy nem fogadja el, mi az ő vendégei vagyunk; természetesen ezen reája, s mindnyájunkra nézve nagy megterheltetés ellen tiltakoztunk, de mert továbbra is erősködött, kénytelenek voltunk szivességét elfogadni; mindazonáltal Lőrinczi Lajos eházi elnök indítványára 2—2 k.-át, összesen 32 koronát fizetünk egy Adorján Lajos néven létesítendő orgona-alap javára.

Es ezzel igénytelen referádám be is fejezhetném,* de a történeti hűség s igazság érdekében kötelességem ide igtatni, hogy a mi szépen sikerült értekezletünk felett érzett örömmünket váratlanul szomorúság váltotta fel; kötelességem ide igtatni egyházi és világi elnökeink ama tapintatlan és indokolatlan tettét, melynélfogva értekezle-

tünket be sem zárva, vagy annak vezetését az alelnökségre rá sem ruházva, kalapjaikat véve úgy ott hagytak, mint — a hogy mondják — szentpál az oláhokat. Ez a tettük természetesen visszatetszést, megbotránkozást szült, amiért is kénytelenek voltunk az elnökség távozása felett sajnálatunkat fejezni ki; nemcsak, de többen kijelentették, hogy ilyen elnökség alatt munkálkodni nem fognak, s a hosszas és heves tanácskozás eredménye az lett, hogy elfogadtatott alólirotnak amaz indítványa, hogy az Elnökség eljárása helyes vagy helytelen voltának megállapítása s ebből kifolyólag a további teendők végzése bizassék egy szűkebb körű bizottságra, melynek elnökéül Sánta Albert ujonnan választott világi alelnök keretett fel, ki ezt készséggel elfogadván, a kijelölt bizottságot december havában — az általa kijelölendő időben — saját házában tartandó értekezletre már ez alkalommal is meghívta.

Hát bizony ez nagyon szomorú dolog, hogy most, a mikor az egyháztársadalmi munka mindenfelé megkezdett, s hála Istennek nálunk is, épen azok, kik hivatva lennének a megkezdett munkát a krisztusi szereteten alapuló együttes, vállvetett munkálkodással fejleszteni, épen azok szolgáltatnak okot a munkakedv csökkentésére, s végeredményében ezen üdvös intézmény megsemmisítésére. Hisz — fájdalom — más oldalról is fenyegeti értekezletünket a megsemmisülés s ez a tagok részvétlensége, nemtörődomsége.

Szóval most, mikor két évi alvásunkból fölébredtünk s szép jövőt láttunk magunk előtt, keserű csalódások búsanak. Reméljük a vigasztalás nem fog késni.

Berekereszturon, 1905. nov. 3.

Kolozsvári József,
egyh. jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk felelős szerkesztője a zsinati tárgyalásokra, Budapestre utazott. Távolléte alatt a felelős szerkesztői teendőket nt. Irsay József ref. lelkész ur látja el.

Egyetemes zsinatunk üléseit e hó 22-én kezdette meg Budapesten. Részletes tudósítást csak jövő számunkban hozhatunk róla. Ez alkalommal említjük meg, hogy egy egyházkerületünk képviselőjében két póttag behívása lett szükségessé, amennyiben Sándor János (egyházi) és Sándor József (világi) tagok akadályozva lettek a részvételben s helyettük zsinatunk elnöksége egyházi részről Kövér András, világi részről Gáspár János póttagokat hívta be.

A kalotaszegi ref. egyházmegyei értekezlet, ngos Gyarmathy Zsigmond egyházmegyei főgondnok világi és Ntű Deési Gyula esperes egyházi elnökök vezetése alatt B.-Hunyadon zsufolt templomban, nagy közönség előtt kezdődött meg. Egyházi elnök magasroptú imája, Bitay m.-n.-kapusi ref. lelkész gondosan kidolgozott és szónoki hévvel előadott alkalmi egyházi beszéde után Bölöni László b.-hunyadi ügyvéd saját historiai kutatásai alapján rendkívül érdekes felolvasást tartott Kalotaszeg reformációjának első századából. Megtudtuk belőle, hogy Kalotaszeg népe is a Dávid Ferencz hatalmas befolyása alatt először unitárius volt s csak a 16-ik század végén lett kálvinistává. A 17-ik század első felében meg Bethlen Gábor halála után gr. Csáky, a nagymási vár hatalmas ura államcsinnnyel akarta az egész Kalotaszeget, illetve egész Erdélyt katholicizálni. De az isteni gondviselés megakadályozta. Megvagyunk győződve róla, hogy a tudományos értékkel bíró felolvasást e lap hasábjain egész terjedelmében fogjuk olvasni. Majd Nagy Károly kolozsvári theol. tanár, értekezletünk illustris vendége hozzászólás czímen a baptizmus és szocializmus ellen való védekezésre hívta fel az egyháztagokat. Mindkettő közvetlen, imminens ellensége anyaszentegyházunknak. A védekezés fegyverei: erős kálvinista öntudat, élő, személyes hit, egyénenkénti megújulás a Krisztus Jézus által. A kaszinóban megtartott tárgyaló gyűlés főpontja Nagy Károly kolozsvári ref. theol. tanár szabad előadása volt. A tőle megszokott hévvel és lelkesedéssel fejtegette ki, hogy miként kell korunknak az ígét hirdetni. Mélyen járó, eszmegazdag fejtegetését, mert tárgya előre hirdetve nem volt, diskuszió nem követhette, de Paulay V. lelkész indítványára előadó felkérletett nyomtatásban való közlésre, hogy eszmecserét lehessen felette

* A következőkben foglaltakért s azok történeti igazságáért a ciklik-
író vállalja a felelősséget.

folytatni. A gyűlés további folyamáról s általában az értekezlet egész lefolyásáról legközelebből részletes tudósítás fog megjelenni. — Cs.

Az ev. ref. szeretetház növendékei e hó 19-én szépen sikerült műsoros estélyt rendeztek. Térszűke miatt részletes tudósításunk az estély lefolyásáról jövő számunkra maradt.

A kolozsvári „Bethlen Gábor-Kör“ 1905. november hó 26-án Kolozsvárt délelőtt fél 11 órakor, a városi Vigadó nagytermében csinosan összeállított műsorral Bethlen-ünnepélyt rendez.

Harcz a káromkodás ellen. A káromkodás, a magyar nép e megrögzött büne ellen való harcz megkezdésére ngos Lészay F. nagybirtokos, kalotaszegi e. m. gondnok még a Nagyalmásan, 1905. június 28-án tartott e. m. értekezleten felolvasása kapcsán indítványt adott be, kijelentvén, hogy azon lelkésznek, illetve egyháznak — mint azt az értekezlet elfogalta — melynek körében egy év alatt a legtöbb eredmény éretik el, értékes egyházi jellegű emléktárgyat ajándékozik. A b.-hunyadi értekezlet megfélelő bibliai mondással ellátott kathedra-takaróban jelölte meg az emléktárgyat. A harcz nehéz, eredményt felmutatni még nehezebb egy nemzeti bünnel szemben. De hát kik volnának inkább hivatva a küzdelem vezetésére, mint a lelkészek? Idők jele, hogy a világi papok nemcsak készek minket, Isten hivatott szolgáit követni, de akad erős, ki vezérelni is képes. Adjon Isten sok Lészay Ferenczet magyar ref. Sionunknak s akkor nem félhetjük sem „hivók“-tól, sem hitetlenektől, sem katolikusoktól, sem szociálistáktól. — Cs.

Szives kérelem lelkészeinkhez. A kalotaszegi egyházmegyei Értekezlet a predikáció felől való tárgyalás során kimondotta, hogy szükségesnek tartja, miszerint egyházi lapunkban lehetőleg egy héttel az alkalmakat megelőzve olyan predikáció-vázlatok adassanak közre bibliai-elmélkedések formájában, a melyek akár eredetiek, akár hírnevesebb külföldi szónokok művei alapján készültek, de alkalmasok legyenek arra, hogy lelkészeink a szükség szerint felhasználhassák. Kimondatott, hogy erre a többi egyházmegyei értekezleteket is felhívják, hogy tagjaikat ily irányu munkásságra serkentsék. Mai számunk már *Csűrös József* nagyalmásai lelkész tollából hoz ilyent. Szerkesztőnk kész örömmel áll az ily irányu munkásság szolgálatába lapjával, annyiaval inkább, mert kiváló fontosságot tulajdonít neki. Midőn a maga részéről is szívesen kéri a pennaforogatókat erre, csak egy kikötése van. Ne legyenek ezek hosszabbak, mint hogy az első oldal két hasábján elférjenek ily apró betűkkel, mint a mostani. Rövidebbek inkább, mint hosszabbak legyenek. Ezt főleg a lap technikai beosztása követeli meg. Megpróbáltuk ezt már egy alkalommal, most újra megkísértjük. Reméljük most több munkást kapunk hozzá, mint korábban. Nem utolsó szolgálata lesz egyházunk érdekeinek, mélyebben járó predikációkhoz adni anyagot, melyet ki-ki saját gyülekezete színvonala szerint dolgozhat ki. Vajha eredményes lehetne igyekezetünk!

Rendkívüli theologiai vizsgák. Ig.-tanácsunk f. év nov. hó 16-án tartott ülésében a decz. hónapban tartandó rendkívüli lelkészképesítő és alapvizsgálatra leendő bocsátását a Kósa Béla, Szabó István, Dengel Géza, Elek Sándor, Falka Károly, Filep Árpád, Kovács Sándor, Pap József, Sallai Lajos, Szabó Géza, Szathmári Gyula, Biró Lajos, Gecse János és Tövisy József segédlelkész, illetve theologus uraknak engedélyezte.

Országos lelkészi gyámintézet. Petri Elek lelkész ur lemondása folytán a folyó évi juniusi konventen engem választottak a Gyámintézeti Végrehajtó Bizottság előadójává. Az ügyvitelt át is vettem, de azért még sok egyházmegyéből a lemondott előadóhoz küldik a gyámintézeti ügyiratokat és megkereséseket. Tisztelettel kérem a nt. esperes és gyámintézeti pénzkezelő urakat, sziveskedjenek a gyámintézeti ügyekben mindeu megkeresésekkel hozzám fordulni. Budapest (Kálmán-tér 7.), 1905. nov. 20. *Szóts Farkas*, gyámint. előadó.

Köszönet. Dr. Lengyel György vármegyei jegyző, egyháztanácsos és neje Boér Erzsébet urnő György nevű fiuk születésének első évfordulója alkalmából a nagyenyedi ev. ref. egyházközség urasztalára egy 220 korona értékű ezüst boros kannát adományoztak, szívüknek nemes érzése, lelküknek igaz vallásos gondolkodása nyilvánult az ajándékozásban. Láthatatlan nemes erőnyeket juttattak kifejezésre láthatókban megtestesülve! Jó szívüknek ez nem első elismerésre méltó jócselekedete az Ur anyaszentegháza iránt!

Mikor ezért az újabb adományért Egyháztanácsunk legmelegebb elismerését, s igaz, hálás köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri: kéri a gondviselő Istent, hogy adjon nekik boldogságban és jócselekedetekben gazdag hosszú életet, s abban a gyermekben, kinek születési évfordulója adta a szép eszmét, bőséges szülői örömeiket. A nagyenyedi ev. ref. egyháztanács 1905. november 8-án tartott üléséből. Jancsó Sándor ref. lelkész, jegyző.

Helyreigazítás. Lapunk 46. számában megjelent Szent vallásunk ereje című cikk közepe táján „személyek hajója“ helyett „szeszélyek hajója“ olvasandó. Ugyancsak e cikk végén az adomány összeg nem 100, hanem 1100 korona.

GYÁSZROVAT.

Özv. Kiss Ferenczné, egykori theol. tanárné, Mátyus Anna életének 78-ik, özvegyiségének 19-ik évében, f. hó 16-án reggel 5 órakor, hirtelen és minden szenvedés nélkül, szemeit örök álmra hunyta le. A szerető jó anya és egyszerűségében boldogan élt matrona emléke sokáig fennmarad szerettei és nagyszámu ismerősei körében. Temetése f. hó 18 án délután 2 órakor volt, a székelyudvarhelyi ref. templomban tartott gyászszertartás után a ref. temetőben. Béke és kegyelet virrasszon sirja felett!

Szerkesztői üzenet.

V. Ő. A tudósítást megkaptuk. Legközelebb jönni fog.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 3957—1905.

KÖRLEVÉL

a ref. lelkész aaihoz és a kollégiumi vallástanárokhöz.

A tanügyi bizottság javaslata alapján kimondotta igaztanácsunk, hogy a középfoku iskolák (gimnáziumok, reáliskolák, polgári leány- és fiúiskolák, felsőbb leányiskolák) növendékei az iskolában, a vallástanítási rendes, vagy rendkívüli órák alatt készítendő elő a konfirmációra vallástanítóik által, csak a konfirmációt megelőző 2—3 napon vezetendő a templomba a konfirmációra készülő többi növendékek közé, hogy a konfirmációi istentisztelet és a szertartások sorrendjével megismerkedjenek. A konfirmációra való előkészítés legalább 6 heti időre terjesztendő ki, s a tanítási óráknak énekléssel és imádkozással összekötve istentiszteleti jellegű legyen.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. nov. hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4632—1905.

KÖRLEVÉL

a ref. lelkész aaihoz.

A népiskolai statisztikai adatok egyes kimutatásai igen nagy s a Névkönyvtől eltérő adatokat mutatnak. Hogy az eltéréseket lehetőleg elkerüljük, utasítjuk a tiszt. lelkész aait, hogy a névkönyvhöz szolgáltatandó népiskolai adatokat mindig arról az iskolai évről vegyék, a melyben az adatokat szolgáltatják. Eszerint az 1906. évi névkönyvbe az adatokat az 1905—6. iskolai évről kell venni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. nov. hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 5207—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi kollégiumunk méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur közli velünk, hogy a *vakokat gyámolító budapest egyesület* a folyó tanévtől kezdődőleg, az ipari oktatás nagymérvű felkötése mellett, a vak gyermekeknek az intézetek székelyén való ellátását és ezáltal kiképzetéseik elősegítését is feladatául tűzte ki.

E szerencsétlen vak gyermekek eltartása újabb teherként nehezedik az egyesületre. Mivel pedig ezen nemes

és pártolásra méltó elhatározás megvalósítására szükséges alap előteremtésének egyik módját, adományok gyűjtése képezi: jótékony mozgalmának előmozdításába a tanuló ifjúságot is az eddigénél nagyobb mérvben belevenni óhajtja.

Minthogy a jótékonyosság gyakorlásának a tanuló ifjúság lelkiéletére nevelő hatása van, magunk részéről is felkérjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy a vezetése alatt álló intézetben, tanévenként egyszer, a vak gyermekek ipari kiképzetésére, a tanulók között gyűjtést foganatosíttatni és a begyűlt összeget közvetlenül a vakokat gyámolító budapesti egyesület elnökségéhez juttatni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1905. november hó 13.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

2836—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz.

Felhívjuk a nagytiszteletű Esperes aait, hogy egyházmegyéjük területén levő szórványokban vegyék számba, hogy hol lehet a ref. tankötelesek vallásos oktatásáról oly módon gondoskodni, hogy az ottani magyar iskola ref. vallásu tanítója végezze a vallástanítást. A többi szórványokban (különösen a hol magyar iskola nincs) hány ref. tanköteles van, legközelebbi helyen melyik jó magyar iskola helyén lehetne őket összegyűjteni, egyes családoknál helyezve el a gyermekeket?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. nov. hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3615—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság előterjesztése alapján az erdélyi ref. gimnáziumokban való használatra engedélyezzük a következő művet: Biblia ismertetés, bibliai történetekkel, Palesztina rövid földrajzával és térképével, Középiskolák, polgári és felső leányiskolák használatára írta Bereczky Sándor, ág. hitv. ev. főgimnáziumi vallástanár. III. javított kiadás. Budapest, 1904. Kókai Lajos kiadása. Ára 1 kor. 20 fillér.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. nov. hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 612—1905.

Theol. igazg.

Theologiai vizsgatételek.

Az 1906. év folyamán tartandó alap- és lelkész-képesítési vizsgák írásbeli dolgozatainak tételei:

I. Alapvizsgára.

1. *Bibliai bevezetéstől*: Az ótestamentumi történeti könyvekben előforduló költészeti emlékek s azok ismertetése.

2. *Egyháztörténetből*: A formula concordiae keletkezése.

3. *Vallásbölcsestől*: A megváltás és megváltó. (Vallástörténeti alapon.)

II. Első lelkésképesítő vizsgára.

1. *Bibliai theológiából*: A Messiás személye az ótestamentumi prófétáknál.

2. *Hittanból*: Hogyan egyeztethető össze Krisztus istensége az ő emberi fejlődésével?

3. *Erkölcstanból*: A tulajdon jogosultsága és jelentősége a szociális életre.

4. *Egyházi beszéd alapigéi*: Zsolt. XXVII. 1—6. Ján. I. 15—18. Luk. IV. 16—21.

III. Második lelkésképesítő vizsgára.

1. *Magy. prot. egyháztörténetből*: A hierarchia és kúriarchia harca.

2. *Magyar prot. egyházjogból*: A zsinatpresbyteri rendszer hajdan és ma.

3. *Bibliamagyarázati textusok*: Lukács I. 68—69; Máté XVI: 21—26; II. Kor. VII: 4—10; Zsid. XII 1—6; I. Kor. XV: 12—30; I. Ján. IV: 9—14; II. Tim. II: 8—13; Eféz. I: 15—23; Ján. V: 39—47; Márk X: 35—45; Ján. XI: 47—58; Róm. VII: 7—16; Jakab IV: 13—17; Róm. VIII: 24—32; Zsolt. 128; Józsué XXIV: 14—18; 103. Zsolt. 1—13; Ézsaiás XLIV: 21—28; XCII. Zsolt.; Dániel IX: 3—9; Példab. XII: 12—22; Jerem. X: 1—16; Jerem. XXXI: 1—10; 85. Zsolt. 8—14; 73. Zsolt.; Dániel V: 22—31.

Minden egyes vizsgára a jelölt a kitűzött 3—3 tétel közül egyet szabadon választ és azt írásban dolgozza; az első és második lelkésképesítési vizsgára azonban az értekezésen kívül minden jelöltnek egyházi beszédet, illetőleg gyakorlati bibliamagyarázatot is kell készítenie, a megjelölt alapigék valamelyike alapján.

A dolgozatok 1906. június 15-ig adandók be a theol. fakultás igazgatójánál. E határidőnél később dolgozatok csak abban az esetben fogadtnak el, ha a késedelmet orvosilag is bizonyított és igazolt betegség okozta.

Kolozsvár, 1905. nov. 15-én.

Jóváhagyom: Dr. Bartók,
püspök.

Kenessey Béla,
theol. igazgató.

1401—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *fintaházi* lelkészi állomásra pályázat nyíttatik.

Javadalom díjlevé szerint: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel, 899 □-öl kerttel. Földhaszonélvezet (9 hold 251 □-öl tagosított szántó és kaszáló) értéke 104 kor. 12 f. Készpénz az egyházkerület pénztárából, mint kepeváltási tőkekamat, félévi utólagos részletekben, 400 kor. Tűzifa értéke 80 kor. Munkatétel értéke 33 kor. 34 fillér. Temetői fü és gyümölcs értéke 16 kor. Szombati vám 53 kor. 32 fill. Összesen 686 kor. 78 fill. Levonva a kiadást 28 kor. 16 fillért, marad tiszta jövedelem 658 kor. 62 fillér. Állami kiegészítés 941 kor. 38 fill. Összesen 1600 kor.

Pályázati határidő 1905. decz. 12.

Folyamodványok szabályszerű felszereléssel nt. Ravasz János, esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1905. nov. 17.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1034—1905.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye tiszteletes papikarához.

Hivatalos lapunk idei 35-ik számában megjelent 733—1905. számú körlevelem folytatásaképpen, *Póka-Toldalag* egyházunkba való beszolgáltatásra, a kegyeleti év hátralevő részére, lelkész atyafiakat a következő sorban kérem megjelenni:

Csekme Ferencz jan. 7. Toldalag. Ifj. Kis Lajos jan. 14. Póka. Dénes Gyula jan. 21. Póka. Beregszászi Albert jan. 28. Toldalag. Gergely Lajos február 4. Póka. Székely Ferencz febr. 11. Póka. Péterffy Ferencz febr. 18. Toldalag. Márczius 4-én mindkét helyen a tanító atyafiak szolgálnak és nagyhetet hirdetnek. Márczius 11-én urvacsorát oszt Sükösd Mihály Pókában, Farkas Károly Toldalagon. Csiki Károly márcz. 18. Toldalag. Zoltáni Imre márcz. 25. Póka, Csekme Ferencz ápr. 1. Póka. Április 8-án mindkét helyen tanítók szolgálnak és nagyhetet hirdetnek. Április 16-án urvacsorát oszt ifj. Kis Lajos Toldalagon, Szász Márton Pókában. Ápr. 22-re a leendő szászrégeni lelkész fog következni Toldalagra. Febr. 25-re pedig külön fogok intézkedni.

Gernyeszeg, 1905. nov. 18.

Csekme Ferencz, görgényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Elközelgett az Isten országa!

(Adventre.)

„Elközelgett az Isten országa.” Hangzik ismét minden szószékről. Ah, ha mindenkiről, a ki hallja elmondhatnók: „Közel vagy Isten országához.”

Valahányszor beköszönt az advent, gondolataim a multba szállanak vissza. Gyermekkorom jut eszembe, mikor a szülői ház meghitt szobájában együtt voltam anyámmal, testvéreimmal. A kályhában lobogott a tűz, a lámpa gyenge világa titokteljes félhomályba vont a szoba másik oldalát, a hol annyi, annyi édes ábrándot tudott szőni az ártatlan gyermeklélek. Óh milyen boldog órák is voltak azok, mikor anyánk Csipkerózsárról, vagy Hamupipókérről mesélt. S ha a Jézuskára fordult a beszéd sorja, csöndesen suttogánk, merő tiszteletből a „Mikulás” iránt, aki talán az ajtóban állott és hallgatódzott. Még ma is, harmincz év után, úgy tetszik, hogy azoknál boldogabb órákat sohasem éltem. Vagy ha Isten országa minden boldogságunkat magában foglalja, akkor nem voltunk részesei Isten országának? És azóta az élet utvesztőjében nem tértünk-e el messzire tőle?

Én azt hiszem, hogy ma közelebb vagyunk hozzá, mint gyermekkorunkban. A gyermeké: a paradicsom; az Isten országa azonban valami egészen más. A paradicsom a természeti világhoz tartozik; Isten országa: erkölcsi világ. A paradicsom *természeti ajándék*; s bár Isten országa is ajándék ugyan, de az egyes emberre nézve, ha üdvösségét akarja elérni, akkor sokkal inkább: *erkölcsi feladat*. A paradicsom érthető járuléka a természeti állapotnak. Ezért volt az első emberpár paradicsomban, ezért él a gyermek is: paradicsomban; ezért élnek a természeti népek is, akik még nem tudják, mi a jó, mi a rossz: paradicsomban. Őket még nem szorongatja az, ami az életet valósággal nehezíti: a bűn. A paradicsom azonban mégis csak kiinduló pontja az életnek; a keresztyén élet út kell legyen a paradicsomtól Isten országához. Ez is nyújt ugyan mellékösvényt. Elvezethet a természetitől a közösségig, de el a vadállathoz is. Ahol azonban az egyes a bűnnel teljes komolysággal felvette a harcot, ott közelebb van Isten országa, mint a gyermeknél, ha százszor elesett is a küzdelemben és ha mindenfelől sárral dobálták volna is. Amíg a zsidó nép Gozen földjén élvezte Egyiptom dús áldásait: boldog volt. Azonban a zsidó boldogság teljességéhez: az ígértföldre sokkal közelebb volt, mikor vértől áztatva és nyomortól csigázva Jozsué vezérlete alatt a kanaanitákkal harczolt.

Vigasztaljon minket is, épen akkor, mikor a harc az legnehezebb, az a tudat, hogy nem vagyunk messze Isten

országától. És az adventi idő ne legyen reánk nézve tétlen álmodozás a változó szerencséről, hanem az akarat örömteljes serkentője megközelíteni az eljövendő boldogságot: Isten országát.

Németből: Berde Sándor.

A baptista gyülekezetek hitvallomása.

Hitvallomása és szerkezete a keresztelt keresztyén gyülekezeteknek, melyeket közönségesen baptistáknak neveznek.

A Szentírás bizonyítékaival ellátva Károli Gáspár fordítása után.

(Megjegyzendő azonban, hogy a sz. írásbeli szöveg több esetben a Károli Gáspár-féle átdolgozott kiadás szerint idéztetik.)

1. Cikk.

Az Istennek ígéről.

Hisszük, hogy az ó-testamentomban foglalt szent irások, úgymint: Mózes öt könyve, Jozsué könyve, a Birák könyve, Ruth könyve, Sámuel két könyve, a Királyok két könyve, a Krónika két könyve, Esdrás könyve, Nehémiás könyve, Eszter könyve, Jób könyve, a Zsoltárok könyve, a Példabeszédek könyve, a Prédikátor könyve, az Énekek éneke, Ezsaiás, Jeremiás és az ő Siralmái és Ezékiel próféták könyvei, továbbá Dániel, Hóseás, Jóel, Ámós, Abdiás, Jónás, Mikeás, Náhum, Habakuk, Sofóniás, Aggeusz, Zakariás és Malakiás próféták könyvei, valamint az új-testamentomban foglalt szentirások, úgymint: Máté, Márk, Lukács és János evangéliomai; Lukácsnak az apostolok cselekedeteiről írt könyve; Pál levele a Rómabeliekhez, Pál két levele a Korinthusbeliekhez, Pál levelei a Galátzia, Efézus, Filippi és Kolossébeliekhez, Pál két levele a Thessalónikabeliekhez; Pál két levele a Timótheushoz, Pál levelei Titushoz és Filemonhoz, Pál levele a zsidókhoz, Jakab levele, Péter két levele, Jánosnak közönséges három levele, Judás levele és János jelenése, valósággal a Szentlélektől ihlettetett (II. Tim. 3. 16. II. Móz. 19. 9. II. Sám. 23. 2. Ezsai. 1. 2. Jer. 1. 9. Ján. 10. 35. II. Pét. 1. 20. 21. Zsid. 1. 1. Luk. 10. 16. Mát. 10. 20. I. Thess. 2. 13. I. Kor. 2. 13.); úgy, hogy ezen könyvek együttesen képezik az emberiségnek adott egyetlen igaz isteni kijelentést s az Isten megismerésének egyetlen forrását, s ezeknek kell a hit és életmód egyetlen szabályának és zsinórmértékének lenni. (II. Pét. 1. 19. Zsolt. 119. 105. Luk. 16. 29—31. II. Tim. 3. 15—17. Róm. 1. 16. I. Kor. 14. 37. Gal. 1. 8. [Róm. 16. 25. 26. 3. 21. Jel. 22. 18.]

* Lelkipásztoraink tájékoztatása végett közöljük a V. K. M. hivatalos közlönyének 1905. évi 23. számából.

2. Cikk.

Az Istenről.

Hisszük, hogy csak egy élő, igaz és örökkévaló Isten van (V. Móz. 6. 4. [I. Kor. 8. 4. 6. I. Tim. 2. 5.]: az Atya, a Fiu és a Szentlélek (Mát. 28. 19. I. Móz. 1. 26. 3. 22. Ezs. 61. 1. Máté 3. 16. 17. Ján. 14. 26. II. Kor. 13. 13. I. Ján. 5. 7.) tökéletes természetök és tulajdonságaik tekintetében, örökké egyenlők és elválhatatlanok (Ján. 10. 30. I. Ján. 2. 23. Ján. 14. 7—10. [Ján. 17. 13. 14.]), úgy, hogy az Atya igaz örökkévaló Isten (Eféz. 4. 6. [Máté 6. 9.]), a Fiu igaz örökkévaló Isten (Róm. 9. 5. Ján. 1. 1—14. Ján. 20. 28. I. Ján. 5. 20. Zsid. 1. 3—10. [Ezs. 9. 6. Jer. 23. 5. 6. Ján. 5. 23. 8. 58. 59.]), a Szentlélek igaz örökkévaló Isten (I. Kor. 2. 11. Máté 12. 32. Ap. Csel. 5. 3. 4. [I. Móz. 1. 2. Zsolt. 33. 6. Ap. Csel. 20. 28. I. Kor. 3. 16. 17. 12. 11. Eféz. 4. 30. I. Pét. 4. 14.]), s mi még sem hiszünk három istenekben, hanem csak egy örökkévaló (Zsolt. 92. 2. [II. Móz. 5. 14. I. Tim. 1. 17.]), mindenható (Jel. 4. 8. I. Móz. 17. 1.), bölcs (Róm. 16. 27. [11. 33. 34. Ezs. 40. 28.]), mindentudó (Ap. Csel. 15. 18. Zsid. 4. 12. [Zsolt. 139. 2—4.]), mindenütt jelenvaló Istenben (Jer. 23. 24. [Zsolt. 139. 7—10.]). Ezen Istennek ismeretéhez az ember egyedül a szentírás isteni kijelentése és a Szentlélek által juthat. (I. Kor. 1. 21. I. Kor. 2. 14. Ján. 14. 26. [Mát. 11. 25. 27. Róm. 10, 17.])

3. Cikk.

A bűnről.

Hisszük, hogy Isten az első embert a maga képére teremtette (I. Móz. 1. 27.), igazságban, szentségben, jóvá (Préd. 7. 30. I. Móz. 1. 31. I. Móz. 2. 25.), képessé Istenét dicsőíteni s vele egyetemben boldogan élni (I. Móz. 3. 8.). A sátán ravaszsága által (I. Móz. 3. 13. Jel. 20. 2. Ján. 8. 44.) bűnbe esett az ember, elfordult Istentől, elveszté teremtettségének képességét s csakhamar testileg és lelkiileg a halál állapotjába jutott. (I. Móz. 2. 17. Máté 8. 22. Eféz. 2. 1. Róm. 8. 6. [Róm. 6. 23. Kolos 2. 13.]) S minthogy az emberek valamennyien Ádámnak magvából származtak, mindnyájan egyenlőképpen ugyanazon bűnös és teljesen megromlott természetnek részesei (Ján. ev. 3. 6. Róm. 5. 12. 18. I. Móz. 6. 3.), úgy, hogy bűnben fogantattak és születtek (Zsolt. 51. 7. Zsolt. 58. 4.), haragnak gyermekei (Eféz. 2. 3.), minden jónak cselekedetére szintén alkalmatlanok s kedvetlenek, minden gonoszra pedig képesek és hajlandók. (Róm. 8. 7. I. Móz. 8. 21. Jer. 17. 9. Márk. 7. 21. 22. Luk. 24. 25. Márk. 16. 14. Róm. 3. 10—13.)

4. Cikk.

A megváltásról.

Hisszük, hogy Isten az embert bukásának rettenetes következményeitől más módon meg nem szabadithatta, mint szent igazságának tökéletes kien-gesztelése és kielégítése által (Zsid. 9. 22. Zsid. 10. 5. 6.); miért is örök időktől fogva elrendelte az O egyszülött Fiát, a Jézus Krisztust engesztelő áldozatul. (I. Pét. I. 20.) Ennélfogva az Isten által kijelölt időben megjelent a Krisztus az élő Istennek Fia a földön (Gal. 4. 4. Mát. 16. 16. Mát. 3. 17.), bűnös testnek alakjában (Róm. 8. 3.), melyben örök istenséget egyesíti az emberi természettel (Kol. 2. 9., I. Tim. 3. 16. Róm. 1. 3. 4.), valóságos emberi lélekkel és emberi testtel (Mát. 26. 38. Zsid. 2. 14. I. Tim. 2. 5.), melyek azonban tökéletesek és tiszták és szennyeletlenek voltak és maradtak úgy, hogy soha Jézusnak sem szívében, sem külső életében bűn nem találtatott (Ján. 8. 46. I. Pét. 2. 22. Zsid. 4. 15.). Ekkép tanúsított munkás engedelmet, helyettünk betöltvén az egész isteni törvényt (Máté 5. 17. Gal. 4. 4. Róm. 10. 4. Róm. 5. 19. Zsolt. 40. 8. 9. Máté 20. 28.

Ezs. 42. 21.) és szenvedett, testet és lelket áldozatul adván mi érettünk (Ezs. 53. 4. Zsid. 5. 8. Filip. 2. 8. Luk. 22. 19. Zsolt. 22. 15. 16. Ezs. 53. 11. Máté 26. 33. Luk. 22. 44. Zsid. 9. 28. Zsid. 9. 14. 26. — 10. 12. 14.). Átokká lőn érettünk (Gal. 3. 13.), midőn Istennek haragját, bűneink büntetését magára vette (Zak. 13. 7. Máté 27. 46. II. Kor. 5. 21. Ezs. 53.). Hisszük, hogy az Isten Fiának ezen örökteljes érvényű megváltása (Zsid. 9. 12. Ezs. 45. 17.) üdvösségünknek egyetlen oka (Zsid. 5. 9. Ezs. 53. 5) s általa részesülünk minden bűneink és vétkeink bocsánatjában (Ef. 1. 7. Kolos. 1. 14. I. Ján. 1. 7. Mát. 26. 28. Ap. Csel. 20. 28.), megigazulásban (Róm. 3. 24. Róm. 5. 1.), örök igazságban (Ezs. 61. 10. Jer. 23. 6. II. Kor. 5. 21. Dán. 9. 24.), halál, ördög és pokol előli szabadításban (I. Kor. 15. 26. 54. 55. Ján. 6. 40. I. Móz. 3. 15. I. Ján. 3. 8. Zsid. 2. 14. 15. Eféz. 4. 8. I. Thess. 1. 10.) és örök életben (I. Ján. 5. 11. 12. Ján. 11. 25. 26. [Ján. 3. 36. 10. 28. II. Tim. 1. 10.]), valamint hogy általa erőt nyerünk a bűnt gyűlölni s neki meghalni (Tit. 2. 14. Róm. 6. 14. I. Ján. 3. 3. Ap. Csel. 15. 9.), a jót akarni és cselekedni (Filip 4. 13. Filip 2. 13. Róm. 7. 21. 22.). Miután a Krisztus elvégezte a megváltást az O halála által (Ján. 19. 30.), feltámadott harmadnapon a halottakból (Mát. 28. Márk. 16. Luk. 24. Ján. 20. Ap. Csel. 2. 32.), felment a mennyekbe (Luk. 24. 51. Márk. 16. 19. Csel. 1. 9.), ült a felség jobbára a magasságban (Márk. 16. 19. Zsid. 1. 3. Zsid. 8. 1.) és alá küldte hozzánk az ő Szent lelkét (Ap. Csel. 2. 4. Ján. 15. 26. 16. 7—14.), mely hajlandóvá tesz bennünket e dicső megváltásnak áldásait hit által elfogadni (Ap. Csel. 16. 14. Róm. 5. 5. Róm. 8. 14. Ján. 16. 13. 14. [Gal. 5. 5.]). Mint főpap esedezik érettünk az Atyánál (Zsid. 4. 14. Róm. 8. 34. I. Ján. 2. 1.) s velünk vagyunk minden napon a világ végezetéig (Máté 28. 20.), s majdan végül bevezet a mennyekben, hol elkészítette nekünk a helyet (Ján. 14. 3. Ján. 17. 24.)

5. Cikk.

Az üdvösségre való elválasztásról.

Hisszük, hogy örök időktől fogva volt Istennek szabad, semmi kivüle levő által be nem folyásolt tetszése (Eféz. I. 11. [Róm. 11. 34.]) és határozott eltökélése, hogy a bűnösök megváltassanak (Ján. ev. 3. 16.). Ez okból, valamint már a világ alapjának megvetése előtt az Istenség kinyomozhatatlann könnyörülő szeretete által elhatározottat, hogy a Jehova legyen emberré levése és halála által a Megváltó (Ap. Csel. 2. 23. Ap. Csel. 3. 18. [Eféz. 3. 10. 11.]), azonképpen az elkárhozott emberi nemzetség közül azon egyének, kiknek az idők folytán a megváltás tényleg sajátjokká váljék, az Atya által el is választattak (Ap. Csel. 13. 48. Mát. 25. 34. Márk. 13. 20. Ján. 6. 37. Ján. 6. 65. Ján. 15. 16. Ap. Csel. 16. 6. Ap. Csel. 18. 9. 10. Róm. 8. 28. 33. Róm. 9. 11—16. Róm. 9—20. Róm. 11. 4. 5. 7. Eféz. 1. 4. II. Thess. 2. 13. II. Tim. 1. 9. Zsolt. 65. 5. [Mát. 20. 16. Luk. 28. 7. I. Kor. 1. 26—29. Eféz. 2. 8. 10. Kolos. 3. 12. Zsolt. 33. 12.]), neveik az égben felirattattak (Jel. 17. 8. Dán. 12. 1. [Luk. 10. 20. Filip. 4. 3. Jel. 20. 12. 15.]), ők magok a megváltó kezeibe adattak (Ján. 17. 6. 9. 11. 24.), mint az Ő tulajdon népe (Mát. 1. 21. [Ap. Csel. 18. 10. Ezs. 53. 8.]), mint nyájának juhái, kikért életét adni kész volt (Ján. 10. 15. 16. 26. 27.), mint öröksége (Eféz. 1. 18. [Zsolt. 28. 9.]), mint halálos küzdelmének zsákmánya (Ezs. 53. 12.) s mint menyasszonya (Jel. 21. 9. [Zsolt. 45. Énekek éneke]). Ezeknek adatott az örök élet a Krisztusban (Ján. 17. 2. [Ján. 10. 28. Róm. 5. 21. 6. 23. I. Ján. 5. 11.]) s egyszersmind elrendeltettek mind azon eszközök, melyek őket a Krisztusban való hithez, a szentséghez s az örök üdvösséghez juttassák (Róm. 8. 29. 30. I. Pét. 1. 1—3. [Eféz. 1. 19. Ezs. 43. —5—7.]). Isten-

nek ezen rendelete változhatlan és örök (Róm. 11. 29. Filip. 1—6. Ezs. 54. 10. Zsolt. 89. 31—35. Ezs. 65. 17—19.), úgy, hogy azok, akiket illet, az elválasztottak, a Krisztus kezeiből ki nem ragadtathatnak (Róm. 8. 35—39. Máté 24. 24. Ján. 6. 39. Ján. 10. 28. [Róm. 7. 23—25.]), sőt inkább Istennek ereje által a Krisztushoz való hitben és szeretetben megtartatnak, miglen dicsőségének örökös társai lesznek (I. Kor. 1. 8. I. Pét. 1. 3—5. Ján. 13. 8. Zsolt. 91. 16.)

6. cikk.

A kegyelem eszközökről s ezek sorrendjéről.

Hisszük, hogy az Isten a kegyelem bizonyos eszközeit rendelte, melyek által a bűnösöket magához vonja s nekik az üdvöt, melyet a Krisztus szerzett, tulajdonukká adja. Isten ezekre nézve bizonyos sorrendet állapított meg, mely általunk, az isteni akarat megszegése nélkül, meg nem rontathatik (Ján. 8. 31. Ján. 14. 21. 23. Mát. 28. 20. Kolos. 2. 5.) Legelőbb alkalmaztatik: a) az Istennek Igéje (Márk. 16. 15. Ap. Csel. 2. 14. Csel. 8. 5. Csel. 8. 35. Csel. 16. 13. Csel. 16. 32. Ap. Csel. 10. 34—44. 18. 4, 5.) Kik ez által a Szentlélek befolyása következtében megtértek, a Krisztus anyaszentegyházához csatoltatnak, b) a keresztség által (Márk. 16. 16. Csel. 2. 41. 8. 12. 37. 38. 16. 15. 33. 10. 48.) s az Anyaszentegyház tagjai ünneplik, c) az Urvacsorát (Csel. 2. 41. 42. Csel. 20. 7.), a Krisztus halálának hirdetése és a vele való legbensőbb közösség végett (Ján. 6. 56.) Ebben egyszersmind a szenteknek közössége is legkiválóbb kifejezését találja (I. Kor. 10. 17.) De az imádság a lelke mind ezen eszközöknek (Luk. 3. 21. Csel. 22. 16.), valamint általában a kegyelmi állapotnak (Csel. 2. 21. Róm. 10. 11—14.); ez megjelenik az új élet első pillanatával (Ap. Csel. 9. 6. Ap. Csel. 9. 11.) és soha többé el nem mulik.

7. cikk.

A bűnös megtéréséről az Istennek ígéje által

Az üdvnek utja ez, hogy az ember az Istennek ígéje által, mely élő és látható (Zsid. 4. 12. Jer. 23. 29.) bűneinek mély álmából felébresztetik (Ap. Csel. 2. 37. Ezsa. 55. 10. 11. [Luk. 16. 29—31.]) bűneit és hibáját megismeri és szívből bánja (II. Kor. 7. 10. Luk. 18. 13. Zsolt. 51. 6. Ap. Csel. 17. 30. [Luk. 7. 37—48.]) Veszedelemének érzetében a Krisztushoz (Ján. 6. 37. Mát. 11. 28.) mint egyedüli megmentője s üdvözítőjéhez menekszik (Csel. 4. 12. Ján. 14. 6. [Ján. 3. 36.]) s az Ő benne való hit által veszi bűneinek bocsánatját (Róm. 3. 24. 25. 28. Ap. Csel. 26. 17. 18.) s szívébeni bizonyosságát annak, hogy ő Istennek gyermeke s az örök élet részese (Róm. 8. 16. 17. Gal. 4. 6. I. Ján. 5. 10. 11. [Eféz. 1. 13. 14. 4. 30. II. Kor. 1. 21. 22.]) A bűnös szívének és értelmének e nagy átváltozása kizárólag a Szentléleknek műve (I. Kor. 6. 11. I. Kor. 12. 3. Ján. 6. 45.), ki Istennek kegyelmes akaratja szerint az ígét mindenható, sikerdus hatásával kíséri (I. Thes. 1. 5. I. Kor. 2. 4. 5. Ján. 6. 63. Ap. Csel. 10. 44. 46. [Ezék. 37. 7. 10.]); ezáltal a testies érzületü bűnös újjászületését eszközli (Ján. ev. 1. 13. Ján. ev. 3. 3. 5. 6. 7. Jak. 1. 18. I. Pét. 1. 23. Gal. 6. 15.), szívét megnyitja (Ap. Csel. 16. 14.), lelkét megvilágosítja (Eféz. 5. 9. I. Kor. 2. 14.), s a Krisztusban való élő hitet létrehozza (Eféz. 2. 8.)

8. cikk.

A szent keresztségről.

Hisszük, hogy az Új-testamentom határozott kijelentése szerint, a Krisztus által szereztetett szent keresztség, mely az Ő visszajöveteléig a hívők számára folyton megmaradjon (Mát. 28. 19. 20.) abban áll, hogy a megkeresztelendő az Urnak erre rendelt egy szolgálja által az Atyának, a Fiúnak és a Szent-

léleknek nevében egyszer viz alá meríttessék és abból ismét kiemeltessék (Mát. 3. 13—15. Márk. 1. 9. Máté 3. 16. Ján. 3. 23. Ap. Csel. 8. 36. 38. 39.) Csak ily módon teljesítetik az isteni parancs (Eféz. 4. 5. Róma. 6. 5.) s tartja meg Krisztusnak szerzeménye, mély eredeti jelentését (Kol. 2. 12. 13.) A szentírás egészen határozottan meg is jelöli azon személyeket, kik magokat ez intézménynek alá vessék, s e kegyelem eszközt hálás szívvel megragadják, ugyanis egyedül oly emberek, kik, mindegy bármely néphez tartoznak is, előbb az evangéliom és Istennek szabad kegyelme által bűneikből megtérítettek a Krisztushoz, s Ő benne teljes szívvel hisznek mint megváltójukban (Márk. 16. 16. Ap. Csel. 2. 37. 38. 41. Ap. Csel. 5. 14. Ap. Csel. 8. 12. Ap. Csel. 8. 37. Ap. Csel. 18. 8. Gal. 3. 26. 27. Ap. Csel. 10. 42—48. 16. 13—15. 29—34. Márk. 1. 5. Luk. 3. 3.)

A keresztség a Krisztusban hitnek és szeretetnek első gyümölcse, az Ur iránti engedelmisség megkezdése (Ap. Csel. 2. 38. 41. Ap. Csel. 9. 6. Ap. Csel. 22. 16. Ján. 15. 10. 14. Márk. 16. 16.) s az ő anyaszentegyházába való belépés (I. Kor. 12. 13. Ap. Csel. 2. 47.) A bűnösnek, ki a bűn irtozatosságát s egész lényének kárthatóságát (I. Pét. 3. 21. Zsid. 10. 22. 23. Zsid. 4. 14.) megismerte, ünnepélyes nyilatkozata és vallomása ez (Ap. Csel. 2. 36. 37. Ap. Csel. 9. 5. 6. 9. Ap. Csel. 16. 29. 30. [Máté 3. 6.]), hogy minden reményét egyedül Üdvözítőjének a Jézus Krisztusnak halálába és feltámadásába helyezi (Ap. Csel. 2. 38. Róm. 6. 3. 8. II. Kor. 5. 15.) és benne mint a bűn átka és zsoldjától való megszabadítóban hiszen (Róm. 6. 23. Róm. 6. 10. 11. [Ezs. 53. 5. Ap. Csel. 8. 35.]), hogy magát testtel s lélekkel a Krisztusnak által adja s őt felölti (Gal. 3. 26. 27.), mint igazságát és erejét (Ezs. 45. 23. 24.), hogy az ő embert megoldöklí s a Krisztusnak egy új életben járni áhitoz (Róm. 6. 4—6.)

(Folyt. köv.)

Németországi levelek.

I.

Leipzig, 1905. nov. 22.

Lipce Németországnak egyik legnagyobb városa és mint kereskedő város, kétségkívül a második helyen áll. Nem olyan szép, mint pl. Budapest vagy Bécs, íkvése sem oly elragadó, mint pl. a Budapesté vagy Prágáé, de gyönyörű parkjaival, szép középületeivel, rendkívül tiszta utcáival igen kellemes benyomást gyakorol a szemlélőre. Régebben épült utcái keskenyek és görbék, az ujak azonban elég szélesek és nyílegyeneseek.

Lipce egészen más jellegű, mint a magyar városok. Itt mindenki dolgozik és a mi a fő, *öntudatosan* dolgozik. Dolog közben nincs sem láрма, vagy veszekedés; mindenki halad a maga útján, igazítja a maga dolgát, nem törődve mással. Nincs másként a szellemi munka terén sem. A professor csak professor s nem vágyik politikai vagy közgazdasági babérokra; a lelképásztornak elég sok teendője akad hiveivel s ha „mellékfoglalkozik”, ezt rendesen szellemi téren teszi, egy-egy felolvasás, bibliamagyarázat vagy egyetemi magántanári előadások által.

A kötelesség ily szigorú felfogása mellett azután teljesen érthető az az óriási tevékenység, a melyet egy-egy evangélikus lelképásztor vagy professor kifejt. Itt van pl. Lipcsének egy fiatal lelkésze, a ki vasárnaponként sokszor 2-szer is prédikál, ellátja a lelkészi hivatal teendőit és ezenfelül időt talál magának arra, hogy mint egyetemi magán tanár heti 5 órán át vizsgálja a viszonyt, mely volt Assyria s Izrael között.

Lipcsének legnagyobb nevezetessége híres, régi *egyeteme*. E levelemben, a Nt. Szerkesztő ur szives

engedelméből, különösen az egyetemi élettel óhajtok foglalkozni.

A lipcei egyetem alapítását annak a 2000 német studensnek és professzornak köszönheti, kiket a cseh 1409-ben Prágából elűztek és a kiket az akkori szász uralkodó, a harcziás Frigyes szívesen fogadott. Az egyetem mai alakját 1893—97-ben nyerte, a mikor is 3 és 1/2 millió márka költséggel teljesen újjá alakították úgy, hogy a régi épületek közül csak a paulinusok temploma s a Bornerianum maradt meg régi alakjában. Az épület legszebb része a 2 emelet magasságu előcsarnok, hatalmas aranyozott márványoszlopaival és két művészi freskóval, melynek egyike a tüzet-lelopó Prometheust, másika pedig a szász uralkodók ősi lészkrét, Wettin várát ábrázolja e felirattal: *Ad memoriam providentiae Dei* — az isteni gondviselés emlékezetére! Építészeti és történeti szempontból legérdekesebb rész a régi paulinus-templom, mely jelenleg az egyetem temploma. E régi templom a 13-ik század első harmadában épült; itt prédikált s hirdette X. Leó pápa bűnbocsánatát a híres *Tetzel János*, kinek sirja is e templomban van. Az egyetemi templomot különösen az egyetemi tanárok (kiknek, régi jó szokás szerint, külön ülőhelyük van) és egyetemi hallgatók s a műveltebb közönség látogatja; vasárnap d. e. 1/2 10 órakor mindig egy *theol. tanár*, d. u. 6 órakor pedig egy-egy *theologus* prédikál.

A mi az egyetemi és éppen a *theologiai* oktatást illeti, a lipcei egyetemen egy egész sereg híres *theologus* tart előadást. Itt van pl. a fiatal ó-testamentomi exegeta *Kittel*, egyik legkiválóbb új-testamentomi biblicus *Heinrici*, a dogmatikus *Ihmels*, a vallástörténész *Jeremiás*, *Schuederman* és mások. Míg a philosophiai karon, a jelenkor legnagyobb német philosophusa *Wundt* tart előadásokat. De itt tanít a kiváló aesthetikus *Volkelt*, a philosophia-történész *Heinze*, a történetbölcész és sociologus *Barth*. A jogikaron pedig a híres egyházjogász, *Friedberg*, a híres nemzetgazdász *Bücher*, *Sohn*, *Eilenburg*, *Brandenburg* tartanak előadásokat.

A német *theologiai* oktatás láthatólag két részre oszlik: *elméleti* és *gyakorlati* oktatásra. Az *elméleti* oktatás czéljait a *privatum* és *publicum collegiumok* szolgálják, míg a *gyakorlati* képzés az egyes professzorok által vezetett *seminariumokban* történik. Minden professzor tart *elméleti* és *gyakorlati* előadásokat. Az *elméleti* előadásokon a hallgatók csak *passive* vesznek részt, míg ellenben a *gyakorlati* órákon a hallgatók dolgoznak, a tanár csak irányít és bírál; tehát a kölcsönhatás csak a *gyakorlati* előadásokon teljes és a tanár csak ezeken ismeri meg hallgatóit teljesen. A lipcei egyetemen pl. *Hauck*, a híres egyháztörténész, a ki nemcsak egyszerű kronikázó, hanem a történet *psychologiai* alkatát is vizsgálja, heti 6 órán az egyháztörténetet adja elé a reformatiótól kezdődőleg, heti 2 órán a 19. század egyháztörténetével foglalkozik és heti 2 órán egyháztörténeti gyakorlatokat tart, melyeknek tárgya: *Krisztus személye és műve az apostolok utáni kor irodalmában*. Vagy ott van pl. *Kittel prof.*, a ki heti 5 órán adja elé a bevezetést az ó-testamentomba, heti 4 órán a kis prófétaikat magyarázza, heti 2 órán zsidó nyelvtant ad elé a kezdőknek, heti 1 1/2 órán a deuternomiont olvasatja, annak nyelvtani sajátosságait magyaráztatja és heti 1 1/2 órán az előrehaladottabbakkal az ó-testamentomi biblia *theologia* körébe vágó írásbeli dolgozatokat készített. Tehát hetenként 15 órát tart. *Ihmels* prof. heti 12 órát, *Gregory* tiszteletbeli tanár heti 11, *Schuedermann* heti 15 órát tart. Ezenkívül minden tanár legalább heti 2 órán, meghatározott időben, fogadja azokat a hallgatókat, a kik valamely tudományos kérdésben felvilágosítást kérnek és egy-

részüket vasárnaponként istentiszteletet tart az egyetemi templomban.

A tapasztalat által teljesen igazolt tény az, hogy tudományos lelkészeket csak ilyen oktatással lehet képezni. Ott, hol a tanár és hallgató közt nincs meg a kölcsönhatás, hol a hallgató csak *befogad*, ott tudományos képzésről egyáltalán nem lehet szó. Az ilyen intézet csak (hogy a Felméry kifejezésével éljek) „öreg gimnázium”.* Ilyen oktatás mellett a hallgató csak „cursus”-t fog tanulni s az elérendő czél többé nem a tudományos készség, hanem a 3—4 vizsga lesz. A vizsgára való készülés pedig a tudományos képzettség halálát jelenti. Az ilyen oktatás ezen kívül még egy, a protestantizmusra nézve rendkívül nagy veszéllyel járó hibát rejt magában: megtanítja a tanulót a *mester szavára esküdni*.

Már pedig a magyar *theologiai* oktatás merőben *elméleti*. A mi rendszerünk mellett megtörténik, hogy az a *theologus*, kinek lelképásztori működése főként az egyházi beszédre kell irányuljon, — még azt sem tudja, hogy miként kell egy beszédet megírni, mivel egyetlen egyszer sem nyílt alkalma 4 éven át, egy saját maga által irt beszédet előadni s így természetesen alkalma sem volt a meg nem írott és el nem mondott beszéd felett bírálatot hallani.

Már otthon kialakulni kezdő ama meggyőződés, hogy a magyar *theol.* oktatásnak gyökeres reformra van szüksége, teljesen megszilárdult a lipcei egyetemen. Míg a *theol.* oktatás *egydolaluan* *elméleti* marad, addig, sajnos, magyar *theol.* irodalom sem lesz. A reform első és feltétlen lépése tehát a gyakorlati oktatás behozatala, a mely egyáltalán semmi nehézségbe sem ütközik. Az összeült zsinatnak ez képezte volna legnagyobb feladatát, ha az oktatás kérdése, elég érthetetlenül, nem utaltatott volna a konvent hatáskörébe. *Egyházi életünk reformációját a theol. oktatás reformációjával kellett volna kezdeni*.

Ennyit óhajtottam a lipcei egyetem *theol.* oktatásáról elmondani, hozzáfűzve egy pár reflexiót a magyar *theol.* oktatást illetőleg. Következő levélben — a nt. szerkesztő úr engedelmével — egy néhány kiváló *theologus* és *philozófus* előadásáról emlékezem meg s azután áttérek a lipcei *egyházi élet* ismertetésére.

Ifj. Bartók György.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegyei őszi gyűlés f. hó 6. 7. és 8. napjain folyt le Zilahon, az egyházi tanácssteremben.

Nov. 6-án a gyűlést előkészítő tanácskozások tartattak meg az egyházmegyei tanácsuléseken és így a tulajdonképeni egyházmegyei közgyűlés nov. 7-én d. e. 1/2 11 órakor vette kezdetét. Tekintélyes számmal sereglettek össze az egyházmegye különböző részeiből egyházi s világi képviselők és a tanácskozó terem megtelvé, Bartha Dezső esperes égbé emelő buzgó imádság után a közgyűlést megnyitotta.

Az esperesi jelentés mint egy szép mozaik, tömör vonásokban ismerteti az egyházmegye múlt évi életét s főként a kormányzó hivatalok működési körét, valamint a személyváltozásokat. Nagy szorgalommal és tehetséggel összeállított derekas munkát végzett ezzel a mi ifju lelkü vezérünk, melyért nem is késett spontán lelkesedésének, hálás előismerésének kifejezést adni a közgyűlés s az értékes munkát egész terjedelmében jegyzőkönyvre venni határozta. Bizony meg is érdemelte!...

Az egyházlátogatásokról szóló esperesi és fő-

* Lásd Schneller István: Päd. dolgozatok I. és II. köt.

jegyzői jelentések előtt (amelyek teljes összességükben elfogadtattak és az egyházmegyei tanács intézkedése alá utaltattak) kiemelkedő módon nyilvánította az egyházmegye nyugalomba vonult esperese, Viski Pál iránt táplált, érdemeit hálásan elismerő érzelmeit. Ugyanis tiszteletbeli örökös esperessé választotta s 12 évi hű szolgálatát megörökítő emlékiratát diszes albumban fogja kezéhez juttatni. Nem csak a nyugalomba vonult ősz vezért tisztelte meg a babérággal egyházmegyei gyűlésünk, hanem megbecsülte épen olyan mértékben önmagát és midőn, ha aranyat, ezüstöt, tömjént és myrhát nem tudott adni előismerése jutalmául, a lelkiismeretes, hosszas munkában elfáradott, mindvégig pontos, az utolsó jottáig hű és igaz, szelid lelkületű egyházi atyának, adta legalább hálájának, elismerésének, ragaszkodó szeretetének el nem hervadó, sugárzózzónnel fűrésztött lapjait. Ő a mi szívünkhöz van nőve s Isten kegyelméből legyen is a mienk: *ad multos annos!!*

A tárgyalás rendjén tovább haladva, az új lelkészeket és tanítókat iktatták be.

Az egyházmegyei bíróságok, egyházmegyei tanács, egyházmegyei tanügyi bizottság évi működéséről szóló jelentések elfogadtattak. Mind szakértelemmel összeszerkesztett, buzgó, lelkiismeretes munkálkodás eredményei. A tanügyi előadói jelentés pláne egy buzditó tanulmány, melynek kérlelhetetlen számadatai felráznak, oktatnak és szeretettel intenek bennünket. Ugy is kell, igaza van minden betűjében. Az iskolák a mi veteményes kertjeink s bizony ma hovatovább markáns képek, sötét vonások tárják eléink a krisztusi örök igazságot: „elvész a nép, a mely tudomány nélkül való!” Lelki vezérek, lelki tanítók, ne csüggedjete, csak előre! tovább, tovább az izzó munkában! ne legyünk tétlenek. Vessük kezeinket az eke szarvára!!

Az egyházmegyei orsz. gyámintézeti, a közalap-pénztári jelentéseket tudomásul vették.

Az egyházmegyei 1904. évi számadás, mely már a kerületi igazgatói tanács által is megerősített, pontos és mintaszerű kiállításáért, elismerőleg tudomásul vétetett. Az egyházmegyei 1906. évi költségvetés elfogadtatott teljes tartalmában.

Hogy az egyházmegyei tanács helybenhagyja az 1905. évi költségvetést, tudomásul szolgál.

Az egyházmegyei bíróságba tagul Ignác Márton érszentkirályi lelkészt beválasztották és az esküt letette.

Az országos közalaphoz, Baldácsy-alaphoz államségélyért beadott kérelmek, valamint az egyes egyházak egyes kérelmei is elintézését nyertek.

Az egyházmegyei gyűlések tartására vonatkozó régi gyakorlatot a 4 vidéki kör szerint (Zilah, Sz.-Somlyó, Tasnád, Szilágycseh) a közgyűlés fentartja.

A levéltár elhelyezésére intézkedések történtek.

Végül örvendetes tudomásul veszik Vincze Ödön egyhm. egyházi értekezleti elnöknek azon jelentését, hogy Szilágyvármegye törvényhatósági bizottsága meleg ajánlással terjesztette föl a miniszteriumhoz egyházmegyénk kérelmét a vasárnapi munkaszünet és az italmérések vasárnapi megszüntetése iránt. Nagy munkásságot igénylő, terjedelmes és mély erkölcsi alapokon nyugvó memorándumáért szíves elismerését, köszönetét nyilvánítja értekezleti elnöknek a közgyűlés.

Ezzel a tulajdonképeni tárgyalás befejezést nyert s nov. 8-ikán a jegyzőkönyvek hitelesítése után az egyházmegye őszi közgyűlése véget ért.

Nov. hó 7-én, az első napi nagymérvű tanácskozások által kimerült elmék pihenni tértek a fehér asztalhoz. A „Tigris-szálló” diszes éttermében déli 1 órakor közebedre gyűltek össze egyházi és világi férfiak, papok, gondnokok, képviselők egyaránt.

Kónya Miklós, a jó kálvinista vendéglős (pres-

biter is) pompás ebéddel látta el az egyházmegyei atyákat s a fölbuzdult indulatok árja — habzó kehelylyel a kezekben — szebbnél-szebb pohárköszöntökben keresett és talált kielégítést.

Felköszöntötték több ízben egyházkerületünk érdemekben gazdag nagytudományu, fáradhatatlan buzgalmu, szeretetteljes szívű főpásztorát, dr. Bartók György püspök urat, továbbá a szorgalmas, munkás egyházmegyei tisztikart, valamint a jelenlévő világi és egyházi képviselőket. Délután 3 órakor azonban feloszlott a fehér asztal és az egyházmegyei tagok ismét a tanácsterembe vonultak fel, hogy folytassák a késő estéli órákig elhivatásuk nemes dolgait.

Hideg, őszi szél zugott künt s havas esőcseppek verdesték a köddel lepett ablaktáblákat, a komor tél terjesztgette fagyos szárnyait, de az egyházmegye messze vidékeire is az evangéliumi hit benső, életadó melegével távoztak el a résztvevők s azon megnyugtató és vigasztaló tudattal lelkükben, hogy minden komor tél után, a megújulás enyhe, viruló tavasza következik.

Vincze Ödön.

EGYHÁZI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

Egyházi értekezlet és papi jubileum. A marosi egyházmegye küiküllőmenti egyházi értekezleti fiókköre f. évi nov. 2-án Harasztkereken tartotta évi rendes közgyűlést ref. emlékünnepelelyel és Molnár Lajos harasztkerei ref. lelkész 30 éves papi jubileumával kapcsolatosan.

A harangok jeladására a templomban gyűlt össze a szép számú közönség. Az ünnepély szónoke Kovács László koronkai lelkésztársunk volt, ki szép könyörgésben emelte fel lelkünket az Egek Urához ap. csel. V. r. 29. v. alapján, alakilag és alkalmilag szépen kidolgozott s nagy szónokei készséggel előadott alkalmi beszédével mindvégig lekötve tartotta a hallgatóság figyelmét. Megragadó szavakban fejezte ki Luther M. tántoríthatatlan erejét; s a nagy reformátor élete történetéből kiindulva lerajzolta azt az utat, amelyen ő végigment egész életével s reformatori működésével bizonyítva be azon evangéliomi igazságot, hogy „Az Istennek kell inkább engedni, hogy nem az embereknek.” A nagy reformátor élete példája minket is arra kell serkentessen, hogy Istennek kell inkább engedelmeskedni. Nekünk sincs okunk szégyelni a Kr. evangéliumát, nincs miért lemondanunk egyházunk minden alkalmas módon való erősítéséről, a hivek számának szaporításáról.

A harasztkerei dalkar Kis Lajos aa. vezetésével egyházi énekeket adott elő, bebizonyítva, hogy a lelkes vezetők után örömmel halad a nép s kultiválja a műeneklést is.

Az egyházi ért. gyűlését Dósa Elek főgondnok, ért. világi elnök betegsége miatt Benedek Dénes egyházmegyei főjegyző, ért. egyh. elnök nyitotta meg a reformáció vívmányait ékes szavakban kifejező tartalomduis gyönyörű nyelvezettel megírt elnöki beszéddel, melyben találóan jelölte meg azon elveket, melyek szemelött tartásával a reformátorok által kijelölt uton haladva gyomlálhatunk és építhetünk mindnyájan, mint szent nép és királyi papság.

Azután következett a helyi lelkész felolvasása a harasztkerei egyház történetéről. Egy szindus és élettéljes kép tárult szemeink elé azokból az adatokból, melyeknek összeválogatásából egy egész kis egyházhistória keletkezett. Kiválóbb mozzanatok: a harasztkerei egyház a 17. század első felében 1623-ban már fennállott s hivei a legrégibb időtől fogva bámulatos szellemi és anyagi tevékenységet fejtettek ki egyházuk megépítésére s fokozatos fejlesztésére.

Most is meglevő nagy és diszes kőtemploma 1839-ben építtetett Ferenczi István kurátorságában, s azután is folyton javíttatják, rendezgetik. 1848-ban állították a kitűnő hangu 8 változatu orgonát.

Most fennálló tornya kies dombon, szép kilátással az egész Nyáradterére 1797-ben épült.

Jelenlegi papi lakását 1876-ban új lelkész építtette, ilyen szép paróchia az egyházmegyében akkor még csak egy volt. 1888-ban tágas iskola és tanítói lakás építtetett; mindkét paróchiális épület be van rendezve mindenféle gazdasági épülettel. Az egyháztagok rendszerető, pontos, szorgalmas emberek, a vezetők kipróbált nagytehetségű lelkipásztorok és iskola tanítók, mindenik szíven viseli az egyházépítés ügyét s így erősödik lassanként az egyházközség a lelki és testi dolgokban egyaránt.

Kiváló papjai voltak Marosvásárhelyi István 1700 körül, ki mint erdélyi ref. püspök halt el Nagy-Enyeden 1728-ik évben. Fogarasi János, ki híres jósló volt. Ő előre megjósolta Rákóczi idejében a holdvilági csata szerencsétlen kimenetelét. Gombási István, Gyöngyösi Sámuel jó barátja, kinek ezt írja a költő-pap házassága alkalmával:

Házasodol látom, Gombási barátom
Téged is a szeretet, már kalodába vetett
Hozzád mennék, ha *rossz kerek*eken
Lehetne járni Harasztkerek

Hogy Harasztkerek a legrégebb időktől fogva mindenek ékesen és jó rendben vannak, azt az egyház első sorban azoknak a jó régi kálvinista papoknak köszönheti, akik mindig szívükön hordozták az egyház előrehaladását. Ezeknek méltó utódja Harasztkerek jelenlegi papja, a saját hivatástól is páratlan rokonszenven körülvett s mindnyájunk által szeretet tisztelet Molnár Lajos bátyánk, ki már 30 év óta munkálkodik az Ur szőlőjében puritán egyszerűséggel párosult buzgó tevékenységgel, úgy, hogy valóban elmondhatjuk, hogy az ő szerénységénél csak az egyházában észlelhető mintaszerű rend nagyobb.

Különösen a helybeli hallgatóságra nagy hatással levő midnyájunkra tanulságos felolvasás befejeztével Ravasz János esperes afia fiókkörünk és a marosi egyházmegye nevében lelkes szavakban emlékezett meg jubiláló lelkész kitűnő érdemeiről s kérte a Mindenhatót, hogy adjon neki lelki, testi erőt, kegyelmet, hogy még hosszasan munkálkodhassék egyházában, családjában s a társadalomban.

A tárgysorozat következő pontját Biró Géza sóváradi lelkész aa. felolvasása képezte. „Mai társadalmi életünk 3 gyógyforrása” czim alatt alapos ismerettel, meggyőző erővel fejtegette jelen társadalmi életünk bajainak okait, azt hangsúlyozván, hogy ismét vissza kell térni az eredeti alapra a bibliára, mert ott találhatók fel a gyógyforrások, melyeknek vize meggyógyíthatja a betegséget, s példát véve külföldi hitbuzgó, főleg angol hitrokonainktól, mi is intenzívebbé tehetjük ért. által vallásos társadalmunk fejlődését. A tanulságos szép felolvasásért köszönetet mondva, elhatároztuk annak emlékkönyvbe írását.

Titkári jelentést e sorok írója olvasott fel, melyet szintén emlékkönyvbe írásra méltattak.

Majd általános tisztujtás következett; a régi hivatalnokok mindnyájan ismét meghagyattak.

Elnök aa. köszönetet mondva a megjelenteknek az érdeklődésért, a gyűlést berekesztette.

Értekezlet végeztével szeretett paptársunk vendégszerető asztalánál szívből jövő felköszöntőkben fejeztük ki jubiláns lelkész és kedves családja iránti becsülésünket, szeretetünket.

Ezen egyszerű gyűlés azt a gondolatot erősítette meg lelkünkben, hogy amíg olyan erős védbástyáink lesznek, mint a harasztkerei egyház, hol a hivek áldozatkészsége s népszerű papjok iránti páratlan ragaszkodásuk oly megható összhangban olvadnak ösz-

sze: addig nincs mitől féltenuink egyházunk megrongált hajóját s nincs miért feladnunk reményünket egyházi értekezletünk sikeres működése és eredménye felől, mert a szeretet lesz a mi erős várunk, s ezen épül fel egyházunk hatalmas épülete, a melyen a pokol kapui sem vehetnek soha diadalmat!

Nyárádszentbenedek.

Ady Sámuel,
ért. titkár.

A nagyenyedi egyházmegyből.

Egyházi Értekezlet Marosludason. Sulyos idők járnak, mintha a politikai válság reánehedezné az egyháztársadalmi élet mezejére is, vagy az éles érdeklődés, vagy a halálhozó közöny szélsőségei észlelhetők ma értekezleteinken, vagy erősen tüntetünk protestáns voltunkkal, vagy hiányzik közönségünkől az igazi világos prot. öntudat, hogy oly érdeklődés nélkülieké lesznek most akár kerületi, akár parciális egyházi értekezleteink.

Igy voltunk a nagyenyedi egyházmegye egyházi értekezletével is, pedig a maga idejében meglehetősen nagyszámmal szétküldött meghívóink érdekes műsorral tudatták, hogy reformációi emlékünnpélylyel összekötött értekezleti közgyűlése lesz a nagyenyedi egyházmegyének nov. 5-én M.-Ludason, s mégis a reggeli vonathoz kifáradt előzékeny kocsitulajdonosok nagyon gyér számmal tudtak egy-egy vendéget kihalászni az utasok közül az ünnepélyre, hanem azért a bevonulás „impozáns” volt, az egyházmegye küldötteit élükön az esperessel Kozma Imre m.-ludasi ev. ref. lelkész üdvözölte lelkes szavakkal a ref. templom előtt, hangot adva annak a fájó közérzetnek is, mely most minden igaz magyar szívet a legnagyobb aggodalommal tölt el. Jancsó Lajos nem mint esperes, hanem mint egyik tagja az értekezletnek válaszolt a tagok nevében, biztosítva a ludasi református gyülekezetet, hogyha számban nem is sokan jöhettek el a gyűlésre, de azok is, a kik nem jöhettek el, ép oly érdeklődő meleg szeretettel vannak ez ifju gyülekezet iránt, mint a kevés számmal idejött tagjai az értekezletnek.

A beharangozásig a paróchia éltető lelke Kozma Imréné látta el a vendégeket lekötő szíveségével, honnan a diszes kis ref. templom fogadta ölébe a már szép számmal össze gyülekezett közönséget, itt a m.-ludasi dalkar lélekemelő összhangzatos éneke után Egerházi Lajos ujtordai lelkész mondott alkalmi imát, majd a dalkar sikerült közénke alatt Fejér Pál felenyedi lelkész, ért. titkár lépett a szószékre, hogy elmondja Ezsaiás próféta alapján gondosan megszerkesztett, de kissé tulszínezett alkalmi beszédjét.

Ezután jött a tulajdonképeni közgyűlés, melyet ott a templomban Veress Károly ért. egyházi elnök nyitott meg gr. Bethlen Sándor világi társelnökkel, rövid, de a közérzetnek teljesen megfelelő beszéddel. Fejér Pál ért. titkár számolt be ezután egy évi sáfarkodásról, melyből megtudtuk, hogy a fiókkörök megalakulva mindenik él és munkálkodik a felvinczi kör kivételével, a hol még az alakulás nehézségei előtt állanak most is.

Majd a dalkar hazafias éneke után elhangzott szavaltat végeztével Jancsó Lajos esperes állott a szószékre, hogy egy eddig a világ előtt egészen ismeretlen intézményről „a diakonissákról” tartson szabad előadást. Előadó bevallja, hogy ő maga sem ismerte eddig ez áldásos intézményt a maga valóságában, míg egy fiatal hitsorsos leány hiva reá nem kényszerítette ennek megismerésére, ki egy alkalommal azon kéressel fordult hozzá: adna neki tanácsot, mikép szentelhetné ő életét egészen a szenvedő emberiség fájdalmainak enyhítésére anélkül, hogy elhagyja vallását, mert különben kénytelen lesz szíve sugallatát követve apácza fátyolt öltetni magára.

Igy kezdett érdeklődni a budapesti diakonissa egyesület után, melyet eddig csak a róla olvasás halvány emlékezetéből ismert, bemutatta alapszabályait is, czélja ezen intézetnek az odaadó, osztatlan szeretet ápolása a fiatal női kebelben, s képezni őket mindazon módokra, melyek segítségével a társadalom boldogulását eszközölni lehet és felhasználni őket kórházak ápolóinak, betegek vigasztalóinak az evangélium alapján.

Figyelmet lekötő, mindvégig érdekes előadása után indítványt nyújt be, hogy mondja ki az értekezlet, miszerint a diakonissa ügyet üdvösnek, humanus intézménynek ismeri s annak felkarolását szívén viseli s óhajtja, hogy a diakonissák száma annyira szaporodjék fel, miszerint a kórházak ápolói is ezekből telhessenek ki.

Indítványát Péter Antal m.-n.-csáni lelkész hozzászólásával egyhangulag elfogadták, hozzászóló előadó esperesnek érdekes tárgyú ismertetéseért hálás köszönetet mond s örömeinek ad kifejezést, hogy e szociális jellegű eszme immár az egyházak hivatalos vezetőinek is érdeklődés tárgyává kezd lenni, az anyákra utal, mint igazi segítő társakra a lelkészek mellett, kik egyedül hivatvák arra, hogy a gondjaik alatt álló gyermekvilág lelki érzületét a maga üde tisztaságában megőrizték, mert csak romlatlan, pirulni tudó tiszta lelki kedély adhat a társadalomnak a szenvedő emberiség iránt igazán érző és érdeklődő valódi diakonissákat.

Végül a pénztári jelentés vétetett tudomásul, mely szerint az értekezletnek van 2 alapító, 4 pártoló és 112 rendes tagja, 1903–904. években tagdíjakból befolyt 679 kor. 34 f., központnak beküldetett 481 kor. 75 f., tőkésített vagyon 330 kor.

Kapcsolatosan ezzel megállapított a jövő évi költségvetés, mely szerint az egyházmegyének megmaradt 25%, tagdíjak és tőkeamatok 75 kor. 10 f. összegből 30 kor. koszorúfüzetek szereztenek be a fiókkörök részére, 20 kor. pályadíj tüzetik ki egy népszerű vallásos tárgyú felolvasásra, 8 kor. 2 példány „Vasárnap”-ra, két arra érdemes egyház részére, a fennmaradt összeg tőkésítettik.

Ezzel a hivatalos közgyűlés véget ért, de folytatást nyert a papilakon az egyházmegyei tanácsülés, hol az újtordai kántori állásért folyamodók pályázati sorrendje lett megállapítva; hét folyamodó közül hat jelöltetett s miután egy kényes személyi ügy is két jóbarát és kartárs között, keblileg külsőleg az írsokból elintéztetett: a fehér asztal evő és ivó eszközeinek csengése közben folytatódott felköszöntők alakjában az az eszme, melyért az értekezlet tagjai a haza, nemzet és vallás szent nevében M.-Ludason is sikra szállanak.

Péter Antal, ref. pap.

KÜLÖNFÉLÉK.

Benedek Árpád székfoglalása. E hó 20-án a déli vonattal érkezett Benedek Árpád, Kolozsvár hidelvei lelkése új állomáshelyére. Hívei meleg szeretettel, lelkes tüntetéssel fogadták. A hidelvei és magyar—honvéd-utczai egyesült dalkör zászlók alatt vonulván ki, üdvözlő dalt énekelt a vonat érkezésekor. Azután az egyház ősz pásztor, lelkes vezére *Herepey* Gergely esperes köszöntötte, mint szolgatársát, igaz barátsággal, visszaemlékezvén az új lelkész pályája kezdetére, érzékenyen hivatkozva, hogy „hazúl, hazajött,” Benedek Árpád lelkesen válaszolt a biztató, meleg fogadásra, megemlékezett ő is, csaknem szülőföldjének nevezve Kolozsvárt, gyermekkoráról, pályája kezdetéről, a mint két évig, mint ifju Timotheus, az országos hírű Pálok lábainál szolgált. Megemlékezett régi hiveiről, jelezte, új hívei között forgolódásának, szolgálatának, működésének, egész életének céljait. Szabolcska Mihály szolgatársának hazafias mondásával zárta be üd-

vözlő beszédét „Mit ér nekem a mennyország, ha elveszett Magyarország. Azután a dalkör énekével, hosszú kocsisorral, ékes magánfogatokkal, zászlók alatt a papilakra ment a gyülekezet, hol *Incze* Gerő, kir. it. táblai bíró, főgondnok köszöntötte még egyszer az új pásztor. számba adva házát és templomát gyülekezetével együtt. Jelentős szavakban hivatkozva beszédében, hogy a mint házából csak egy keskeny ajtó választja el templomát, aképpen ne válassza el semmi, legyen közel hívei szívéhez és házához. Benedek Árpád meleg szavai után a 26-iki viszontlátásra eltávoztak. 26-án a rendes Istentisztelet keretében tartotta meg aztán székfoglaló beszédét. A beigtatást az esperes kiküldése után *Irsay* József magyar-utczai lelkész végezte, szolgatársát, barátját, mint régi tanuló társát köszöntve, egyszerű, közvetlen beszéddel vezette új hivatalába, a mi mély hatást tett úgy az új pásztorra, mint a gyülekezetre. Az ünnepélyes istentisztelet külső fényét emelte a földész-dalkör, a Polgári dalegylet és szeretetházi növendékeink ünnepi éneke. Az új lelkész Pál I, kor. I. 23. alapján predikált a megfeszített Krisztusról, aki neki erőt és bizodalmat, bátorságot és reménységet ad, híveinek pedig idvességét. A gyülekezetre jelentős hatást tett úgy a beszéd tárgyalása, mint a helyi vonatkozású bevezetés, valamint a berekesztés, a melyben a távollevő püspök ő méltóságától kezdve minden hatóságának, gyülekezete minden tagjának, pap és tanító szolgatársainak támogatását kérte. Ő egész lelkével igyekezik, ígérete szerint jó pásztor lenni s megtartja az írást, hogy az ő élete is nem lesz drága áldozatnak. Istentisztelet után főgondnok *Incze* Gerő végezte a hivatalos számba adást. Azután 1/2 2-re ünnepi ebédre gyűltek a Nagy Gábor emeleti külön éttermébe a hívek és vendégeik (mondhatjuk, hogy minden felekezet képviselve volt), lelkesen ünnepelték az új pásztor és családját, főtisztelét és méltóságos püspökünknek üdvözlő táviratot küldöttek Budapestre. Az egyház vezérferfiainak bő részük volt az áldomásban.

Lévay József a jeles költő, akadémiai tag, s a tiszáninneni egyházkerület tanácsbírája e hó 18-án töltötte be 80-ik életévét. Az Urnak kegyelme és áldása maradjon rajta még hosszú időn át.

Papválasztás. A kémeri ev. ref. egyház lelkészét, Nagy Istvánt a *kisujszállási* nagy és diszes gyülekezet választotta meg papjává nov. 19-én s így a derék, buzgó egyházi férfiú rövid idő múlva elhagyja gyülekezetét, hogy elfoglalja új, nagyobb munkakörét ott, abban a szépen fejlődő alföldi városban. Nagy István távozása valószínű veszteség a szilágyszolnoki egyházmegyére, mert benne egy hivatása magaslatán álló, valódi lelkipásztor veszt az egyházmegye, a ki úgy is mint ember, úgy is mint az Urnak szolgálja egyaránt kiváló alakja volt az itteni papi testületnek, Legközelebb megjelent egyházi munkája az „Imádkozó ember” szívet, lelket magával ragadó áhitatos könyv, melynek költői szárnyalása, ragyogó iránya egyaránt kitűnő tápláléka a buzgolkodó léleknek. Élénk emlékezetünkben van még az ákosi templomszentelés alkalmával elmondott gyönyörű beszéde is, mellyel lebilincselte mindenkit, hogy egyszersmind rabjává is tegye közönségét. Valóban nagyot vesztett Nagy Istvánban ez az egyházkerület, de sokat nyer a másik. A kémeriek pedig busonghatnak a jó lelkipásztor után, ki tisztessé elődök méltó utódja volt. Vajh! megtalálják-e az ő méltó utódját? . Mi áldáskivánatainkat küldjük a kiváló egyházi férfiúnak, szent elhivatása utjain. Legyen osztályrésze állandó öröm és boldogság!

A kolozsvári Bethlen Gábor-kör szépen sikerült matiné rendezett e hó 26-án Kolozsvárt. A köri zenekar nyitánya után *Polya* Antal elnök tartott hatásos megnyitót, majd dr. *Szádeczky* Lajos egyet. tanár olvasott föl Bethlen Gáborról. Salamon Rózika csinos zongorajátéka végével, *Csurgai* Adél, a kolozsvári nemzeti színház művésznője énekelt nagy hatással. Utána *Jórend* Jolán szavalt igen ügyesen. Ezután a kör tagjaiból alakult ének-quartett következett s a műsort *Tókes* Ernő és *Kárpáthi* Ernő zárták be, Jókai: a holt költő szerelme melodramájának precíz előadásával.

Az ev. ref. Szeretetház növendékei 1095. nov. 19-én szépen sikerült műsoros-estélyt rendeztek. A műsor első pontja *Kovács* Emma zongorajátéka volt, ki „Czinka Pannát” adta elő dicséretre méltó gyakorlottsággal. Utánna *Bárdy* Piroska ügyes szavalata következett, majd *Kovács* Melinda énekelt igen szépen *Weinrich* Margit precis zon-

gorakisérete mellett. Ezután jött az estély fénypontja a „Virágország” 3 felvonásos szindarab előadása, a melyben az egyes virágokat az alábbiak személyesítették: Tündér volt Kovács Melinda, Rózsa Sylvester Irma, Tulipán Berde Amál, Liliom Bedő Sarolta, Rezeda Kovács Mariska, Viola Simon Jolán, Bazsarózsa Bodor Ágnes, Gyöngyvirág Káoszongyi Márta, Ibolya Kís Emma, Rozmárin Kali Leona, Pipacs Borbáth Karolina, Orgona Gábor Irén, Nefejejs Barabás Blanka. Az estélyt 2 élőkép zárta be, melyek közül az első a 4 művészetet, a másik pedig Csipkerózsának egyik jelenetét mutatta be. Az estély, melyen igen szépszámu érdeklődő közönség jelent meg, a Szeretetház növendékeinek nemes buzgalmáról és törekvéséről tesz tanubizonyságot.

Új segédlelkészek. A főtiszteletű püspök ur Serester Tamás IV. theolt. Mocsolyára, Istók Sándor IV. theolt. Szinyébe, Kónya Gyula IV. theolt. Kolozsra, Jakab György IV. theolt. Jákótelkére segédlelkészekül kinevezte.

A ref. theologiai fakultás ifjúsági ének- és zeneegylete decz. hó 10-én rendezt szokásos hangversenyét. A változatosnak ígérkező programot legközelebb ismertetni fogjuk.

Konventi jegyzőkönyv. A Budapesten folyó évi november 7—10. napjain tartott ev. ref. egyetemes konvent jegyzőkönyve Sass Béla theol. tanár és konventi jegyző szerkesztésében megjelent és azoknak az egyházi hatóságoknak, melyeknek sürgős szükségük van rá, *Dávidházi Kálmán* könyvkötő útján (Debreczen, Fűvészkert-utca 9.) rendelkezésükre áll.

Elhalasztott sorsolás. A rákosszentmihályi ev. ref. templom-alap javára rendezett tárgysorsjáték huzása, a pénzügyminiszter 80081—905. sz. a. engedélyével, 1906. okt. 25-re halasztatott.

Első adomány az ev. ref. szeretetházi növendékek karácsonyfájára. Demeter Zsigmondné Székelyföldvárról 4 koronát adott át a szeretetházi növendékek karácsonyfájára. Ajánljuk e követésre méltó eljárást lapunk olvasói becses figyelmébe.

Kérem a nagytiszteletű lelkész urakhoz! Pócsfalvi leány-egyházunk, melynek kiszámíthatatlan sok sorscsapására, izolált helyzetében kis faimaháza is összeomló félben, ez év március havában 470 könyöradomány gyűjtőivel küldött szét erdélyi hitsorsosainkhoz, a nagyt. lelkész urakhoz czimzetten, esedezvén, hogy ha csak pár koronányi templom-segéllyel is felsegíteni kegyeskednének szegény egyházunkat. Mert a szétküldött 470 gyűjtőiből maig csupán 28 érkezett vissza. Teljes tisztelettel kérjük a nagyt. lelkész urakat: ha lehet egy-két koronányi összeggel, ha nem, üresen is a gyűjtő-íveket ujév napjáig visszajuttatni kegyeskedjenek, hogy évzáró templom-számadásunkat és az új gondnok kezéhez leendő átszámolást megtehessek. Tisztelettel jelentjük, hogy annak idején, úgy a hivatalos nyugtázást, mint a nem adakozott illetve a gyűjtőivet vissza nem juttatott egyházak neveit is, e helyen eszközölni fogjuk. Tóth László ev. ref. lelkész, Ósz János ev. ref. lévita.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5361—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur folyó évi 94516. szám alatt tudatta, hogy a kolozsvári ev. ref. főgimnáziumnál folyó évi december hó 16-án megtartandó pótló és javító érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-cz. 23. §-ából kifolyólag dr. Pap Tibor, máramarosszigeti ev. ref. jogakadémiai igazgató urat küldötte ki kormányképviselőül.

Kolozsvárt, 1905. nov. hó 21-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1425—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki ev. ref. egyházmegyébe kebelezt nyárlókékesi ev. ref. egyházközség papi állására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Négy szoba, konyha és kamarából álló kényelmes lakás, szép gyümölcsös (150 tő 5 éves szőlő) és veteményes kerttel és melléképületekkel. 2. Földhaszonélvezet: 13 h. 391 ööl szántó, 3 h. 1125 ööl rét és 1 h. 460 ööl legelő haszonélvezete, értéke 178 kor. 31 fil. Adóját egyh. fizeti. 3. Készpénz: dézma alap az egyházkerület pénztárából félévi utólagos rézletekben, összesen 432 kor. 78 f. 4. Terményjövdelem a hivektől, ért. 233 kor. 34 f. (A hivek füst szerint 4 kor., mélt. br. Wesselenyi Miklós udvar 24 kalangya búzát és 2 ööl fát adnak). 5. Munkabeli szolgáltatások: pénzértéke 22 kor. 50 f. 6. Stóla átlagos értéke 12 kor. Összes javadalom 878 korona 93 f., ebből engedélyezett kiadás 33 kor., marad 845 kor. 93 f., állami fizetésekiegészítés 754 kor. 07 f. Együtt 1600 kor. azaz egyezerhat száz korona. Vallástanításért a kékesi áll. elemi iskolától évenként 50 kor.

Kötelessége: a kékesi anyae gyházközségben lelkészi teendők végzése és az áll. elemi iskolában a ref. vallásu növendékeknek heti 2 órán vallás fanítása.

Megjegyzés. Megválasztandó lelkész, egyházközségi közgyűlési határozat értelmében köteles a kertben levő ojtvány szőlőt darabonként 60 fillér árban állásának elfoglalásától számított félév alatt megváltani.

Minősítvényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázatok 1905. évi december hó 15-ig Sófalyv Károly széki espereshez, Retteg (Szolnokdobokam.) küldendők.

Kolozsvárt, 1905. nov. hó 25-én.

Dr. Bartók, püspök.

1222—1905. sz.

MEGHÍVÓ.

A sepsi ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. t. tagjait van szerencsém f. év decz. hó 15-én délelőtt 9 órán kezdődőleg Sepsiszentgyörgyön, a Székely Mikó-kollegiumban tartandó rendes egyházmegyei közgyűlésre tisztelettel meghívni.

Tárgyai a közgyűlésnek: 1. Ima, tartja t. Tamó Gyula kökösi lelkész. 2. Elnöki megnyitó. 3. Tagok számbavétele. 4. Jelentések az esperesi vizsgálatról, egyházmegyei tanács működéséről, tanúgyról, pénztárról, orsz. özvegy-árva gyámintézetéről, orsz. közalapról. 5. Az egyházmegye múlt évi számadásainak felülvizsgálása. 6. Az egyházmegye jövő évi költségelőirányzatának megállapítása. 7. Leiratok tárgyalása. 8. Segélykérvények tárgyalása. 9. Tanítók beigtatása, eskütétele. 10. Esetleges indítványok tárgyalása.

Lelkészársaimat kérem, sziveskedjenek a közgyűlés tagjait a gyűlés tartásának idejéről előre értesíteni.

Ilyefalván, 1905. nov. 21

Józsa Sándor, esperes.

FELHÍVÁS.

A kolozsvári ev. ref. egyházmegye egyházközségeinek tiszteletes lelkészeit ezennel hivatalosan felkérem, hogy a vezetésök alatt álló egyházközségek gondnokainál hassanak oda, hogy mindennemű közpénzeket, u. m. központi és egyházmegyei rovatokat, országos ref. egyházi közalap járulékokat, iskolai haladási napló árát, kántortanítói díjlevél nyomtatványok árát, erdélyi ref. egyház belétele és közigazgatási térkép árát a folyó évre — a mennyiben még be nem fizették — december hó 10-ig multhatatlanul befizetni tartsák kötelességüknek. A lelkész urak is fizessék be úgy országos ref. özvegy-árva gyámintézeti belépési és tagdíjaikat, mint központi és egyházmegyei fizetendőiket, hogy 1906. évre lehetőleg hátrálék ne maradjon.

Kolozsvárt, 1905. nov. hó 15-én.

Herepei Gergely,
esperes.

MEGHÍVÓ.

Az udvarhelymegyei ref. egyházi értekezlet igazgatóválasztmánya Székelyudvarhelyen, a ref. koll. ifj. olvasótermében decz. hó 5-ik napján d. e. 8 órakor gyűlést tart, a következő tárgysorozattal: 1. Folyó ügyek. 2. Bizottságok feladata. 3. A sófalvi estély számadása. 4. Lehető indítványok.

Székelyudvarhely, 1905. nov. 27.

Az elnökség.